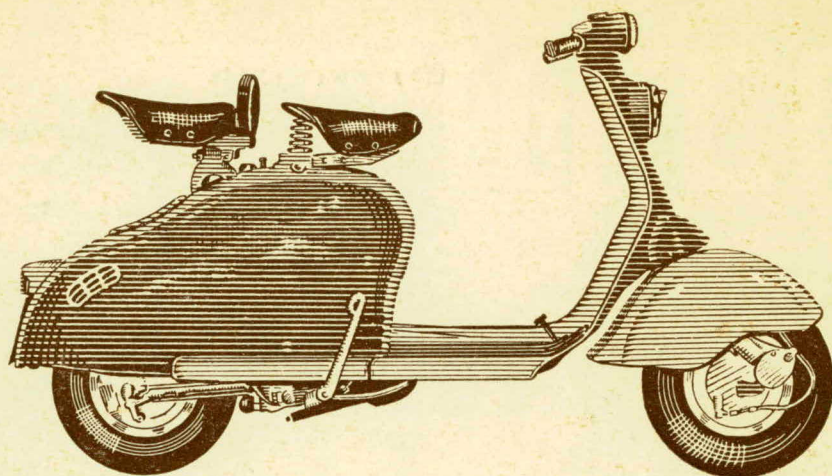

מערכות

ק"י

חשון - תשי"ח
נובמבר - 1957

אלוף הדרכים

המיוחד במינורהסקוטר

יותר חזק יותר נוח

יותר נאה - בטוח - שקט

חסכוני בשמוש

נותן בטחון נוסף בנהיגה

תל אביב:

סוכני „למברטה“

„ויזרה“ בע”מ

דרך פתח תקוה 25

חיפה:

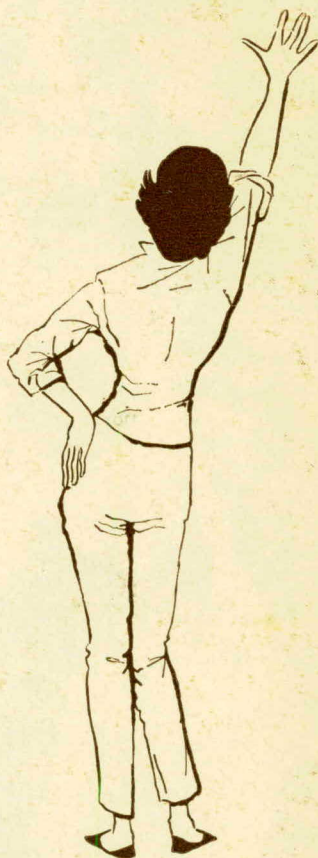
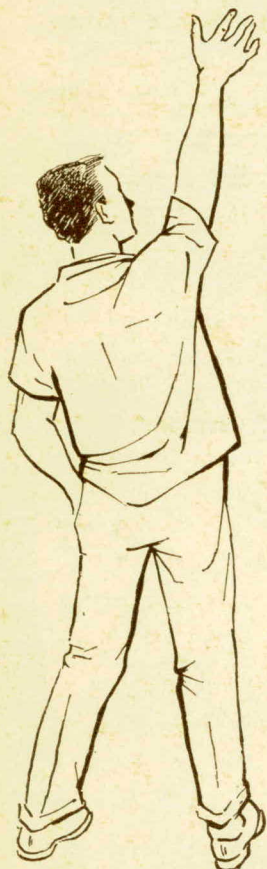
בנידב הורוביץ

רחוב ביאליק 6

ירושלים:

אחים טופיק

דרך אגריפט 76

Lambretta
model **150 Ld** 1957

תוכן הענינים

9	"חייל"	חייל אל חיילים
10		מנסתרות קליע-החלל האמריקאי הענק
11	גנ"ב ריג. ס.ל.א. מרשל	החלטות בסיני פרשת-מסע-וקרב של חטיבה
		<u>מנסיון מפקדים</u>
22	אלוף-משנה ר. זאבי	הקרב על מלכיה
25		"הדים"
		מחפכת אמצעי-לחימה: — קליעים-מונחים ונשק גרעיני
26		ס/א ד"ר ש. יפתח
		<u>בפתח תקופה</u>
28		א. שלבי המהפכה כאמצעי לחימה
37	חיים	מכתב למפקד פלוגה
		<u>ממצפה מח"ד</u>
38		קצין-קישור "לרוחב"
		<u>מעבר לתיל</u>
40	ג. ריגיואן	ספרות בריטית על ה"לגיון הערבי" — מה נלמד ממנה?
51	רב-סרן משה אילן	דו"ח-מבצעים מסכם
		<u>במת מערכות</u>
		ניצול-ההצלחה בשריון / תאונות-דרכים במכוניות
53		צבאיות / פתרון ושמו פק"ל
56	מ. גלאי	המחשבה הצבאית הסוביאטית לאחר סטלין
60, 72		אמרות, השגות, מושגים
61		הוצי המצרי יוצא עתה לים
		<u>זרקור על המאבק על המזרח-התיכון</u>
	פ. ג'ונסון	סוריה — בין קוקה-קולה לקומוניזם / לבנון: מעין "ישראל" נוצרית? /
62		בסימן הקדלקים (ירדן) בסעודיה (נגעה)
		<u>עלי ספר</u>
68	סגן שמחה שורץ	"המאבק על אירופה" ב. הפריצה מראש הגשר
73		חידושי נשק וטכניקה
		<u>מומדי הספרים</u>
74	סגן-אלוף "לוג"	"ירושלים העתיקה במצור ובקרב"
76		תוצאותיה של תחרות-רשימות מס. 14
78	מרדכי הררי	כיצד למנוע תאונות דרכים?

בשער: צניחת אימונים

"מערכות"
 בית ההוצאה של צבא הגנה לישראל
 המערכת והמנהלה: הקריה-ת"א, רח' ג' מס' 1
 דפוס י. שלומי, תל-אביב

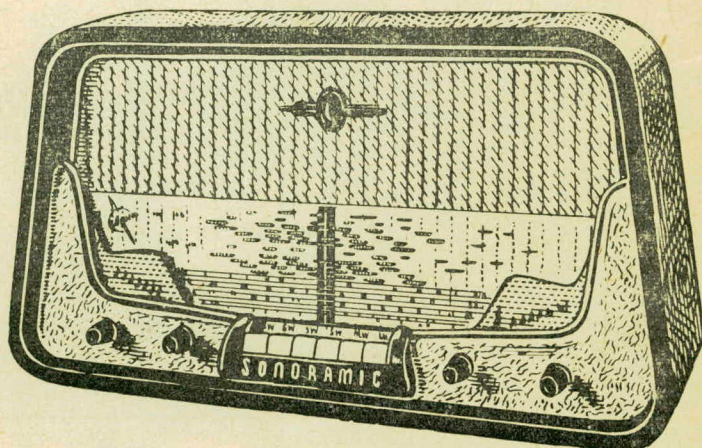

אפרון

האקלס עם הצליל הטבעי

SONORAMIC

- 2 רמקולים מיוחדים
- 5 גלים קבועים
- מתגילחץ (פסנתר)
- 2 וסתי טון ופרדים -
- נצילים גבוהים
- ונמוכים
- כל עושר הצלילים

להשיג בחנויות הרדיו המובחרות

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה

עלה והצלח !

ת.ע.ל.

תעשית עץ לבוד

קבוצת משמרות בע"מ

ת.א. רח' החשמל 33

ת.ד. 1773

לצבא הגנה לישראל

השומר על בטחון ישראל

ברכה

„לודזיה“

חברה לטכסטיל בע"מ

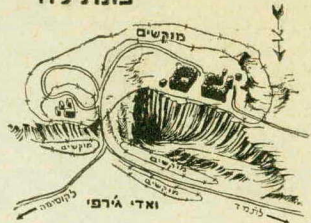
חולון

אין צורך לפשפש הרבה בהיסטוריה הצבאית בשביל למצוא דוגמאות בולטות לכך

כיצד קרבות על מיצרי מעבר הריים הם אשר משוים למסע-מלחמה מסוים את אופיו, המיוחד אותו, ומהווים את ה"יתר-המרכזית" שבו; קרבות — או, לעתים, אפילו חצית המעבר כשהיא-לעצמה. עמידת תרמופילי; מסעותיו של אלכסנדר בהרי הבלקנים; חצית האלפים

כנתילה

ע"י חניבעל; גורל הרומאים של קסטיוס גלוס במיצרי בית-חורון; היאבקות כובשי הודו על מעבר-היב, הבקעת השביל-המלכות, העובר על פני "גשר השדים" בשיצריה, ע"י צבאו של סוברוב; נאפוליאון בחלפו על פני סנקט-גוסטארד; קרב שיפקה במלחמה הרוסית-

התורכית של 1877—1878; פרשי אלנבי בואדי-ערע המפצעים אל מישור-גידו; גייסות ה"מארינס" האמריקאים במיצרי-המארבים, בנסיגתם מ"מיכל-צ'וסין" בצפון-קוריאה; — אין כל אלה אלא מעט-מזער מן הדוגמאות החקוקות בזכרוננו ההיסטורי של איש-הצבא בעל-ההשכלה. אף מלחמה קצרה, אך בעלת קצב דינמי-ביותר, כמסע-סיני — אחת האפיונות הבולטות והדרמטיות שבה (אך לא-דווקא מן המכריעות או המרכזיות שבה) נתגלמה במסע אל מיצרי-מיתלה, ובקרב שהתנהל במבואותיהם. אי-יתימה כי חוקרי-הקרבות האמריקאי הנועז, גנרל-בריג. ס.ל.א. מרשל — אשר העלה בשעתו מספר פרשות קרב מרתקות, של לחימת קרבות יחידות שנכנסו לתוך מארבים במיצרי-הרים — נמשך ביותר אחרי עלילת מסע-המיתלה, ועשה אותו לנושא סקירתו שנת-פרסמה מעל עמודי "ירחון צבאי-הצי" האמריקאי, כלי-מבטאו של אותו חיל אשר, לא-מוזמן, יחסית, חזה מבשרו-הוא קרבות במיצרי-הרים מה הם ומה טיבם. יתכן כי גם מספר מצבים, תופעות ומעשים שתוארו ע"י מרשל עצמו בספרו החדש "גבעת קדל-חזיר" (ראה הסקירה "קרב-תעיה-יטעויות בגבעות", במדור "עלי ספר-שב-מערכות" חוב' ק"ז-ק"ח) הם שהעלו אצלו רשמי דמיון וקרבה בין העלילות, אשר תיאורן הוא, על אותה גבעה בקוריאה — לבין ההתרחשויות במיצרי סיני. כידוע, לגבי כל תיאורי מבצעי סיני (ולחבדיל — מבצעי סואץ) המת-רגמים מהעתונות הזרה, והניתנים מעל דפי "מערכות" ו"צקלון", נוהג הכלל להגישם כמקורם וכדיוקם, מבלי להשמיט דבר ומבלי לשנות ולתקן דבר. ממילא מובן כי אופן-ראיתם, ואחריותם, של תיאורים אלה — על מחבריהם בלבד. יש לסמוך על הקורא הישראלי כי משפע זה של תיאורים שונים (ולעתים — אף משונים) ידע להעלות את הממש, המעניין והעיקרי.

תודת "מערכות" נתונה למערכת "Marine Corps Gazette" על הסכמתה האדיבה לכך כי מאמרו של גנ' מרשל — אשר זכויות-הפרסום עליו שמורות בידה — ינתן בתרגום עברי ב"מערכות".

גם בימים אלה, בהם נתונה תשומת-הלב של ממש, "העולם כולו" לכלי-הזון ואורחיו-

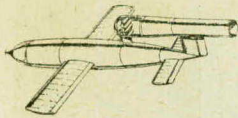

הלחימה של העתיד — לא פג ערכו של נסיון האתמוז, וביחוד של זה "שלנו", נסיון שנרכש בתנאים ובמקומות המוסיפים להיות קרובים לנו ולמצאותנו, על אף כל ההתפתחות שחלה בינתיים. בכך טמונה חשיבותה של אותה סדרה "מנסיון מפקדים" אשר במסגרתה ניתנים מעל דפי "מערכות" (אם גם בהפסקות ארוכות-מד) פרקי-זכרונות ורשימות על מעשינו-אנו ולקחם. הקיום להמותו של קרב-מלכיה — או, לפחות, של פינה אופיינית באותו קרב — הכלולים ברשימתו של אל"מ ר. זאבי, מעלים קטע מתוך פרשת-לחימה, אשר אך מקרה הוא כי רק במידה מצומצמת הוצגה עד כה בחוברות "מערכות".

הקיום להמותו של קרב-מלכיה — או, לפחות, של פינה אופיינית באותו קרב — הכלולים ברשימתו של אל"מ ר. זאבי, מעלים קטע מתוך פרשת-לחימה, אשר אך מקרה הוא כי רק במידה מצומצמת הוצגה עד כה בחוברות "מערכות".

מ' ומה בחוברת

מזה שנים החלו להתפרסם בחוברות „מערכות“ מאמרים, סקירות וידעיות

כרוניקליות על דבר התפתחותו של סוגי הנשק החדש (ויש אומרים — „האחרון“) אשר שמו המקובל בעברית הנו „קליעים-מונחים“. בתחום זה ניתן כבר לקרוא לא מעט. אך דוקא עם הצטברות עושר אינפורמטיבי ניכר, ומחמת הצטברותו, החל להיות מורגש הצורך בהסדרתו. בחוברת זו מופיעה הראשונה לסקירות השיטתיות והמקיפות שבאו להציג את התפתחות נשק

הקליעים-המונחים מראשיתו ועד היום — על גורמיו ובעיותיו, על סוגיו ותכליותיו, על אפשרויותיו וסיכוייו, ועל הצורות המציאותיות של שימוש צבאי בו. הסקירה „מהפכת אמצעי-לחימה“, המקיפה את התפתחותם של כליונין אלה עד לשנות-החמישים של המאה, היא פרי-עטו של סא"ל שמעון יפתח המעיין בסקירה זו בשימת-לב, שכרו מובטח לו: שכן, בבוא הסקירות הבאות — ימצא את עצמו על „קרקע איתנה“ ויקל עליו להתמצא בתוכן; והרי המפגש אחר התפתחות סוגי-נשק חדש זה בעולם — עוד מעט ודומה יהיה לאותו אביר במאה ה-17 או ה-18 אשר גמר-אומר כי כשם שניהלו אבותיו זה דורות-על-דורות מלחמות בלי להיוקק לאבקה-שרפה, כן יוכל הוא להסתדר בלעדיו גם להלן...

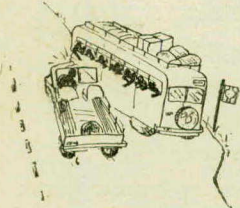
המערכת תודה לכל אלה מהקוראים אשר יצינו בפניה את הדברים שישארו אולי בלתי-מוסברים בשבילם בתהליך קריאתם בסדרת-סקירות זו; והיא תשקוד כמלוא-יכולתה על מילוי החסר, באם יתגלה, ועל מתן ידיעות והסבר בצורות שתהיינה מותאמות ככל-האפשר לצרכי הקוראים ולנוחות קליטת המושגים והחומר העובדתי.

הפתגם הצרפתי אומר: „ככל שירבה הדבר יותר להשתנות — כן יוסיף הוא

להישאר אותו דבר עצמו“. דומה, כי דברים אלו כווננו במיוחד לאותם מצבים של ספק-פארה ספק-רגידיה המתוארים בפרקים של „זרקור על המאבק על המזה-ת“ העוסקים בסוריה, לבנון וירדן (עמ' 62). תוכן המברקים בעתונות על המתרחש כרגע במדינות אלה, שונה כמובן מזה שהיה בחודש יולי. אך יסודי המציאות החברתית — טרם השתנו (אם כי הם עולים להשתנות — ולא באחת בלבד ממדינות אלו...). במידה שציבור קוראינו מעונין בכך כי את ידיעות ה„כרוניקה המדינית“ המסוערת של ימים אלה, המגיעות ממדינות-הלבנט, יראה ביתר-פרספקטיבה, תוך „ראיה לעומק במת-התאיטרון“ — ייטיב לעשות באם, בשעת קריאתו, יפזול בעיני-רוחו אל תיאורי הרקע שבפרקים הקצרים המוגשים כאן לפניו.

אמרת-הזמור יבשה-מרירה, בנוהג הבריטים (או) על כל פנים כאותו נוהג אשר

הבריטים נוטים ליחסו לעצמם... התהלכה ברחבי בריטניה בשנות ה-30: „דרכי-הקרב שלנו“ (Our battle Roads) על משקל „שדות-הקרב שלנו“... ללמדך, כי קרבנות שדות הקרב — כן קרבנות „דרכי הקרב“ החוצות את בריטניה לאורכה ולרוחבה. נראה, בכל זאת, כי גם מפיצה ומשמיעיה של אר-תה אמרת-כנף מרירה לא יכלו לשער כי תתקיים מדינה, אשר כל שכניה אחת שאיפתם להשמיד ולחבל בתושביה, ולהפחית ממספרם, וקרבנות נופלים בגבולותיה מדי שבוע או אף מדי יום — ובאותו זמן „מצליחה“ היא

לעלות באחוז קרבנות הדרכים שבה אף על השיאים אליהם הגיעה בריטניה בשעתם. אך אשר הללו לא שערו — בא ונתקיים אצלנו. וזוהי הסיבה גם לנושאה של „תחרות הרשימות“ אשר תוצאותיה מתפרסמות הפעם ב„מערכות“ (עמ' 76), ולחיפושי הדרכים לתקנת המצב שברשימותיה — וגם לאותן הגבולות „בפני עצמן“ המגיעות אל המערכת מדי פעם, כזו שברשימתו של טג'אלוף. זימן אשר הקורא ימצא אותה בעמ' 54.

מי ומה בחוברת

אהבות — ושנאות — אינן מתות במהירות. מיטב הראיה לכך הוא חלק גדול מתכנם

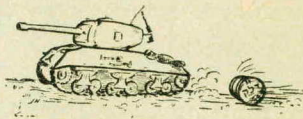
של שני הספרים (שנים) — מתוך מספר רביהרבה של ספרים על נושא זה, שהופיעו בשנתיים האחרונות) מפריעם של מחברים בריטיים על ה"לגיון הערבי" הירדני, המוצגים בפני קהל הקוראים שלנו ע"י ניטיו ריגואן (סופר, אשר בזמן האחרון לא מעטים מ"מאמרי הטור-הראשון" שב"גרסלס פוסט" הדנים במיוחד בבעיות העולם הערבי והמזהות נכתבים על ידיו). על אף הסיום המר (ויש אומרים גם: המגוחך קמעה; וזהו אולי המרמל) לשירותם של גלאפ-פחה בעצמו, ושל חבר מסייעיו מבין הקצינים הבריטיים (ומחבר אחד הספרים נמנה על אלה) — הוסיפו הם, בשלהי 1956, לראות עדיין ב"לגיון הערבי" את ההתגלמות של כמעט כל הסגולות והמעלות

הצבאיות והאבירות; לראות באוכלוסיה הערבית שברחבי ערב, אך מעל לכל בדוויים של המדבר הסורי-ירדני — הצפון-ערבי — את מיטב אוהביה של בריטניה במזרח; ולראות במדינת-ישראל וביעודה — את ה"אויב המשותף", אשר מחמת מקרה ביש-זול לא זכו להילחם בו בתוך שורות ה"לגיון"... עם כל הגרוטסקי שבראיה זו של חזיונות פוליטיים במזה"ת ובא"י, יש ויש בשני ספרים אלה חומר רבי-ענין לגבי המשימות הפנימיות הן של ה"לגיון" והן של "מדינת הלגיון" (כפי שניתן לכנות את ירדן).

מדיצ'ר הטנק טרם ידעו הבריות כי "טנק" יהיה שמו. אלא שמטעמי "בטחון"

כונו, בדיבור-הרגל ובמסמכים, כל-הנשק החדשים — שהובלו ברכבת על גבי קרונות-משטח, בהיותם עטופים ביריעות-בד ענקיות — בשם הכיסוי "טנקים", שפירושו באנגלית "מיכלים", או מעין-חביות. אחת מהנחת היסוד של הרשימה "ניצול ההצלחה בשריון" (עמ' 53) —

לא של רשימה זו בלבד — היא, כי התמדת כוח-התנופה של ה"טנק" — הלוחם המבקיע קדימה מותנית בראש-וראשונה בכושר-ההקדמתי הוריו והגמיש של "טנק" — הדלק ה"מתגלגל" בעקבותיו. ועבודת-יסוד זו — אסיר כי תושכש בהכרתו אפילו ע"י אותם הישגים שמעט-לא-יאמנו בהם נדמה ה, לפני שנה, כי השריון הישראלי מתקדם "מכלי להיוקס לקוואספקה". אלא שמגמת הרשימה, כפי שכבר נרמז, איננה לרתם את השריון, ע"י כבילתו למקרת האספקה, כי אם לדרבן את נכשרי האספקה ולקרבה אל השריון.

"אל-לכם ללכת אחרי הנרמזי קלאוזוביץ! המדע-הצבאי הסוביאטי פסח על התפלספויות

פסבדו-מדעיות כשל!" — כזאת היתה רחו (ובחלק — גם ביטוי) של המכתב בו השיב בסוף שנות הארבעים יוסף סטלין לפניתו של היסטוריון צבאי סוביאטי, הקולונל ראזין, אשר ביקש מהמנהיג כי ינחהו בדרכי כתיבת היסטוריה-צבאית ראווה-לשמה. בעל אותה בקשה קיבל עליו, כמובן, את ההנחיות — ונראים-הדברים כי נאלץ למחוק, במשיכת-קולמוס נרחבת, כרכים לא-מעטים של כתבי תיאוריה והיסטוריה צבאית אשר כבר חוברו ונכתבו בידיו... אכן, עם היפתח תקופה חדשה לא רק בדיפלומטיה ומדיניות-החץ של ברה"מ (אשר, כידוע, לבשו צורה "דינמית", רבתיזמה ורבת-הסתבכות הרבה יותר מבימי סטלין) נסתמנו תמרות גם במגמות המחשבה והמעשה

הצבאיים. הדבר התבטא לאודוקא בהצהרה על "שיבה אל קלאוזוביץ" (אם כי גם בתחום זה נתרופפה אולי במקצת הפסקנות של עשר-השנים הקידם) כי אם בראש-וראשונה, למרבה-תמיהון — בקבלתם הבלתי-מיצהרת של כמה וכמה עיקרי-תפיסה וגישות-מעשה הנהוגים בעולם הצבאי ה"מערבי" לאחר מלחמת-העולם השניה: שימת דגש-יותר על תעודתו של הכוח-האירי, החשבת כל-היוזן ה"חזים" ואמצעי-ההשחתה וההשמדה ההמוניים, נטיה לא רח"ב-זק" של מלחמה, שבמרכזו מבצעים מכריעים קצרים-יחסית. לציון קיום אלה מוקדשת הסקירה שבעמ' 56 של חוברת זו.

מ' ומה בחוברת

יש אומרים כי במערכת וטרלו נכשל הצבא הצרפתי משום ששליש רכוב, שנשלח

ע"י נפוליון, לא השכיל למצוא למועד את גייסותיו של המרשל גרושי. אך אפילו בדור האלחוט של מלחמת העולם השנייה (אמנם, בטרם טלביזיה) מצא אחד הצבאות החשובים להכרחי להקים רגימנט מיוחד של מי שהיו בעצם קציני קישור מובהקים אשר שימשו כ"עניני ואזניו של המצביא": "רגימנט הרוחות" Phantom Regiment הנודע. ומי יודע, מה יהיו גלגלי צרותיו ותפקידיו של

הבריקציני הקישור בדורות הבאים ובצבאות שונים. אכן, הרשימה שבחוברת זו (עמ' 38) העוסקת בסוגית קצין קישור מתכונת לקציני קישור לרחוב: לא בין מפקדה כימיה לאחת מיחידותיה, כי אם בין יחידות טמוכות. ועל כן טיפוס קציני קישור המוצג בה דומה לא כל כך ל"רוח-רפאים" השליחה מלמעלה כאשר לחוליה מחברת. כל הידע, עד כמה "התפרים" שבין גזרות החזית של היחידות השונות הסידים המשמשים מקום התורבות והסדרונות המסורתי במבחני הקרב, ידע להעריך את חשיבותו של הענין אשר רשימה זו מעלה אותו.

מה רב ההד בציבור הקוראים לפרשת המעשים והנפגעים

שנגולה לפניו ב"שליחות עלומה" — זאת ניתן לראות מעובדת הופעתה של מהדורתו השנייה הישימה בעקבת הראשונה. מקצת מהגבולות הקוראים ניתן אולי להסיק מעיון במכתב הערכה מאת דוד בן-גוריון — שנכתב עם הקריאה במהדורה הראשונה, כמובן — אשר שולב כפתח המהדורה החדשה.

"עמודתו של הרובע היהודי בירושלים העתיקה במצור ובקרב

בשנת תש"ח — אין לה אח ודוגמה בקרבות מלחמת העצמאות — — — ספרו של אהרן לירון, ממגיני הרובע, כולל בדפיו פרשות מרתקות על חיי הרובע בימי המצור והקרבות, מעלה דמויות וטיפוסים של לוחמים ותושבים —

לא פעם יעמדו הקוראים עצור-ישימה בפני כושר ההתמדה, הדבקות במטרה וכישרת השיה של קומץ המגינים — — —

קטעים אלה מתוך הציון שבמעטפת הספר "ירושלים העתיקה במצור ובקרב" אשר זה רק הופיע בהוצאת "מערכות", מבטאים נאמנה את תחושתם של אלה שלחמו ברובע היהודי שבירושלים העתיקה ואת התלבטותם בבעיות, ללא תקדים וללא דומה להן, של עמידת מגן בחצרות, במדרגות, בעיי חרבות. ברם, לעמידת העיר העתיקה — להקרבתה ולקרבתה היה גם מקום אובייקטיבי והכרחי במסכת המעשים והמבחנים שבמלחמת הקוממיות. ורק הזכר את אלה יראה נאמנה לא רק את גודל מאמצם אלא גם את גודל מעשיהם של מגיני העיר העתיקה.

על

אלוף משנה נחמיה ארגוב

ממשפחת ראשוני העושים במפעל ההסברה
בהגנה העברית, ונושאי דבר "מערכות"

אבל בית "מערכות"

חייל אל חיילים

כאלו הן הדוגמאות לטיב משימותיה של הרמה הטקטית בהתקפה, ומקבילות להן הבעיות והמשימות שבהגנה: התקפת-נגד מידית במצבי פריצה; ראית מצבי בידוד וכיתור כמצבי-קרב נורמליים לגייסות מתמודדים; התקפת-נגד מידית של כוח ששטפו אותו — כל אלה מחייבים התעלות כושר-ההתנגדות על-מנת להכריע.

קשיים כבדי-משקל כאלה הם לדעתי המשוים לדרג הטקטי חשיבות יתר ביחס לדרג האסטרטגי. כי ההעזה הדרושה בשביל לפרוץ מערך-מוגן; הכוח הנפשי הנחוץ בשביל לעבור במסך-האש של ארטילריה שלא נוטרלה; השלכת-הג-פז מנגד הנדרשת בשביל לחצות שדה מוקשים שלא-פונה, או שלא היה זמן לפנותו; חירוף-הג-פז להמשיך ולהתנגד אף במצב מכותר, במצב בו הינך נמצא מבודד, במצב שהנך נשטף — כל אלה הם ערכי-איכות טקטיים, ולא ערכי איכות איסטרטגיים. וערכים טקטיים אלה הם שמאפשרים לכווח-התמרון לפעול — או שמונעים ממנו את כושר הפעולה.

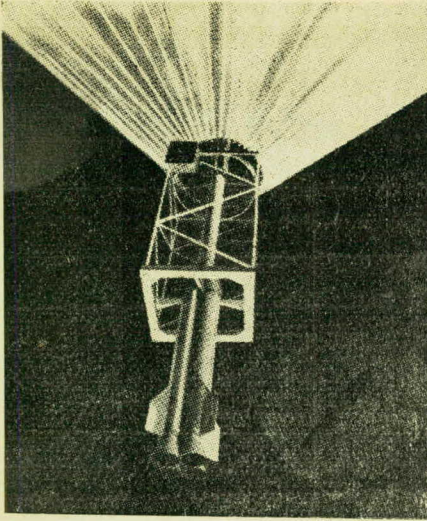
אכן, למדנו ממבצע "קדש" דבר, אשר יתכן וידענוהו כבר מקודם. ידענו כי לאמצעי-לחימה טובים, למזון טוב לחיילים ולעדיפות מספרית — יש השפעה רבה גם על רוח הגייסות הלוחמים; אבל למדנו שבסופו-של-דבר, ועל-אף כל אלה, הרי הדבר המכריע הוא הרצון ההתקפי לנצח המקנן בכל דרגי הצבא, מתחילת פעולות האיבה ועד לסופן. למדנו שוב שטנק טוב איננו ערובה לצות טוב; שמשוס טוב — איננו ערובה לטייס טוב; וגם שאנית-מלחמה טובה — עדיין איננה עושה ספנים ללוחמים. כך, נדמה לי, למדנו את עיקר-הדברים במבצע "קדש".

(קטע מתוך דברי הערכה וניתוח)

בדיונים השונים שהיו לנו בענין לקחי מסע-סיני נהגנו לדון, מצד אחד, בשטח האיסטרטגי; כיצד נעשה מאמץ להשיג יתרון על-ידי גיוס מהיר ומושכל של הגייסות, הנעתם עריכתם בשטחי-ההיערכות ואספקתם; מצד שני עסקנו בדיונים בשטח הטקטי — שטיפל בעצם השגת ההכרעה על-ידי יצירת האפקט המשולב, המופק מגורמי הניידות, השריון וכוח-המחץ. מבלי להיכנס לעובי-הקורה של שעורים ולקחים אלה, יש ענין בכך שננסה להציג, ולהשוות, שנים אלה — המישור האיסטרטגי והמישור-הטקטי — אחד מול השני. אם נצא מנקודת-הראות של ההכרעה בקרב עצמו — נראה שהקשיים העומדים לפני הטקטיקאי חמורים ונכבדים בהשוואה לקשיים העומדים לפני האיסטרטג. כי לא זו בלבד שהדרג הטקטי חייב ליטול אותם אמצעים ומשך-זמן שהוקצו לו, ולהפיק מתוכם את האפקט הנדרש ע"י עליונות מהכפולה של ניידות, שריון וכוח-מחץ וע"י תנועה ואש להשיג את ההכרעה — אלא שהוא אף חייב לעשות את כל אלה במצב בו האויב מפריע לו, הפרעה בזמן ובמקום, ובתנאי מודיעין שלרוב מידת הערפל גדולה בהם ממידת הידיעה הודאית. כי לו, למשל, בקרבות שמאחרינו גדוד-מילואים מסוים (אשר אין צורך לנקוב כאן במספרו), לא היה מתגבר בהתמודדותו עם ארטילריה אויבת שלא נוטרלה, ומבצע את משימתו — כי אז לכידת המשלט שהיה חיוני בטבעת-ההגנה המצרית שבאותו מערך היתה נמשכת זמן רב-יותר; הוה-אומר, היתה עולה גם באבדות מרובות יותר. ואילמלא גדוד-רגלים אחר שלנו לא צלח שדה-מוקשים שלא-פונה — היתה ההתפרצות מטבעת-רפיה לעבר אל-עריש מצריכה זמן רב-יותר, והיתה מלווה במחיר-אבדות יותר יקר.

מנסתרות קליע-החלל

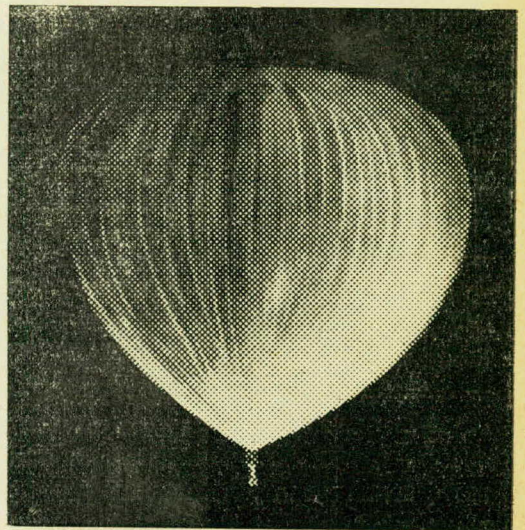
האמריקאי הענק

חמשת המנועים-הרקטיים מסוג „ריקרוט“, שנועדו לביצוע שני השלבים הראשונים של הססת מרכבת החלל — כשהם מורכבים לתוך מטגרת המחוברת אל פיתחתית של הכדור העצום.

הקליע-המורכב לגובה של למעלה מ-30 ק"מ באט-מוספירה. לעומת זאת, חמש הרקטות מסוג „ריק-רויט“ (דהיינו „טירון“), אשר נועדו להוות את שני השלבים הראשונים של הקליע, בן ארבעת השלבים — נמנות על מערכת האמצעים הרקטיים המטופחים על ידי חיל-הצבא. תכליתן של חמש רקטות אלה היתה לסייע לקליע להתגבר על החיכוך הנמרץ בו תיפגש טיסתו בשכבותיה הנמוכות-יותר של האט-מוספירה — ולשמור על-ידי כך את עצמת-הטיסה שלו (דהיינו, על שני שלביו הנותרים), בשביל תנור-עתו בחלל החיצון. ארבע הרקטות המצומדות (שלמי-טה) נועדו להוות את השלב הראשון, ואילו החמישית — הביודדת — את השלב השני. אין התמונה המצור-פת מראה לנו את טיבו של הקליע בן שני-השלבים אשר עמד להיזרק למעלה על ידי חמש רקטות „ריקרויט“ אלו. הנחת מארגני המבצע היתה כי הנקודה ה„קריטית“, המכרעת, טמונה בשלב הראשון — שלב ההמראה מן ה„משטח-המעופף“ המחובר אל כדור-הענק.

על-סף חודש נובמבר נתפרסמה הידיעה על רקיי-טת-ענק אמריקאית אשר נורתה אל תוך החלל והגיי-עה, לפי גירסאות שונות, לגובה של 5600 או אף 6500 ק"מ מעל פני כדור הארץ (ולפי המצמצמים ביותר — כ-3300 ק"מ). ימים לא רבים אחר זאת הפגין הנשיא איזנהאואר, בשעת הופעת-הטלביזיה שלו, חרטום של קליע אשר, לדבריו, „שהה בחלל-החיצון, מעבר לתחומי האטמוספירה“ מרחק מאות ואף אלפים קילומטרים — וחזר אל ידי משגריו שלם וללא-פגע. הנתונים לגבי ניסוי-ענק זה מעיי-דים כי היה כאן הכרח לשיתוף פעולה מהודק בין שניים מהשרותים-הלוחמים של ארצות-הברית: חיל האויר, מזה — וחיל הצבא מזה. מבצע-הניסוי, שכונה „העבר-הרחוק“ (פארסאיד), נערך במסגרת פעולו-תיו של חיל האויר, אשר החליט להשתמש לשם כך בכדור-המעופף עצום, כ-70 מ' קוטרו (הגדול-ביותר אשר הועף אי-אז) על-מנת להרים תחילה את גוף

הכדור-המעופף העצום כ-70 מ' קוטרו שנועד להעלות את הרקטה בת ארבעת השלבים לגובה של למעלה מ-30,000 מ' מעל לפני האדמה.

החלטות בסיני

[פרשת מסע וקרב של חטיבה]

מסופר ע"י גנ' בריג. ס. ל. א. מרשל, מפי קצין ישראלי

מזו, אלא 50—80 מטרים. על כן הוחלט כי הגדוד המוצנח יוטל אל איזור הנמצא כ-25 ק"מ מזרחית למיצר מיתלה העיקרי, במקום המתקרא "מצבת הזכרון של הקולונל פארקר". יוצנחו עמו מים, מזון ותחמושת די הצורך לקיים את הכוח 24 שעות. מקץ שלוש שעות — לאחר שתהיה השהות לסימון איזור ההצנחה — יוצנחו גם כלי הנשק המסייעים, ואתם גם אספקת יסוד ל-24 שעות נוספות.

באשר לעצמת האויב, הנחנו הנחות אלו: חטיבה מצרית אחת חונה בשאלופה שליד סואץ, מערבית לתעלה.

שיערנו כי באנ-נחל — בסיס האספקה לדרום מזרח סיני — נמצאה מפקדת גדוד ושתי פלוגות רגלים.

צפונית משם, בדרך לביר-הסנה, נמצאה עמדה-פלוגתית; דרומית לאנ-נחל היתה עמדה-פלוגתית אחרת. בין שתי העמדות מצוי היה חניון רכב. מנינו בו 50 כלי רכב, בעיינינו בתצלום אוויר.

בכונתילה החזיק האויב מחלקת רגלים אחת בלבד. בעמדות שבצוקים המבוצרים שמעל לתמד נמצאו עוד שתי פלוגות. חניון הרכב שלהן הכיל 30 כלי-

יום ה"ע" לחטיבה שלי היה 29 באוקטובר, ול-גדוד היחיד שנועד לצנח. שעת ה"ש" היתה 1700, ביום ה"נ". החשכה עתידה היתה לרדת כ-13 דקות לאחר שעת "ש" זאת.

משימתי היתה לכבוש את מיצר המיתלה ואת צומת הדרכים שבאנ-נחל, להחזיק במ ולקיים את הציר כונתילה-תמד-אנ-נחל-מיתלה פתוח לתנו-עות גייסותינו.

שעה אחת, במדויק, קודם שיצנח הגדוד המוטס — ב-1600 — צריך יהיה המשמר-הקדמי של שדרתי הראשית לחצות את הגבול ולהיכנס לתוך סיני המצרי.

מלבד גדוד הרגלים וצידו האורגני, יוצנחו במיצר המיתלה גם ארבעה תותחים נגד טנקים ושתי מרג-מות 120 מ"מ וכן 8 ג'יפים לצרכי סיוע.

התארגנו כחטיבה בת 4 גדודים, שלה גדוד תותחי 25 ליטראות, וגדוד מרגמות כבדות. שתי פלוגות זחל"מים סופחו לחטיבתי לצרכי הסעת הרגלים. כן ניתנו לשדרה הנעה אל היעד על פני הקרקע פלוגת טנקי AMX צרפתיים, צות חירורגי, צות להפעלת מסלול אוויר, שלושה צותי קישור קרקע-אוויר לתק-שורת עם חיל האוויר, ושני מטוסי "פיפר".

לצורך סיוע לוגיסטי הועמדה יחידה אחת להספקה-בהיטס — טייסת מטוסי "דקוטה". טייסות מטוסי קרב הועמדו לגונן עלינו, לכשנודק לזאת, אולם נאמר לנו כי הן לא תוכלנה לעמוד לרשותנו ברצי-פות.

מגבול ישראל ועד מיצר המיתלה, שם נועדו הכוחות להתחבר, המרחק לפי דרך-המסע הוא 250 קילומטרים. ברם, כל הקילומטרים הללו, מן הקשים למעבר הם, ובמרביתם אין כלל דרך כבושה. הכביש היחיד משתרע בין מיתלה לסואץ.

הערכת כי נוכל לעבור מרחק זה ב-24 שעות. אכן, מופלגת בתקוותיה היתה הערכה זאת.

מיצר המיתלה גופו אינו כלל וכלל מקום שיצלח להצנחת גייסות. זהו מיצר הדחוק בין שרשרות של רכסי גבעות, ששיאיהן עד ל-870 מטרים יגיעו. במיצר אין צלעותיהן דמויות-המצוק מרוחקות זו

הערת המספר: הקצין מצבא הגנה לישראל שסיפר לי את הפרשה הוא צנחן שמנמן, אשר יחשב כבעל משקל עודף על-פי אמות-המידה של השרותים המזוינים האמרי-קניים. שלוש פעמים נפצע בשרתו את מולדתו. הופעתו חביבה לאין שיעור, וכמעט כמנהג ילד חיישן ינהג. לחטיבתו הוקצה ה"הימור" חשוד-התקוה ביותר מכל הסיכונים הרבים, שהיוו את מסע-המלחמה בסיני. משימתו תבעה מיצוי כל הכוחות שבאדם, עד קצה גבול האפשר; ובמשך פרקיזמן כה ממושך, שלא יאמן, תבעה וחזרה ותבעה החלטות נועזות וצלולות, במצב-לחץ חמורים ביותר. בדברים אלה טמון ערכו של סיפורו האישי כתעודה צבאית ואנושית. הוא מלמד מה בכוחו של אדם לעשות, כאשר עז רצונו לעשות זאת.

תמד עצמה שוכנת ביאדי רחב הידים, ואף הדרך ממנה ועד כונתילה מתמשכת כמעט כולה בואדי. בין הגבול הישראלי וכונתילה אין לא דרך כבושה, לא שביל.

שיקולים בדבר ממשלים טבעיים אלה השפיעו על ארגונו של הכוח שלי. הגברתי במאוד את המשמר הקדמי — בהרכיבי אותו מגדוד רגלים מוסע בזה-למים, שתי מחלקות טנקי AMX ושתי סוללות ארטילריה. גם הגוף המרכזי של הכוח הורכב כצוות קרב מעורב, אם כי בעצמה פחותה מן הנ"ל.

היה בדעתי לכבוש את כונתילה ואת תמד על ידי המשמר הקדמי שלי. לאחר זאת יעקוף המשמר הקדמי את אנ-נחל וימשיך במסעו, במהירות רבה ככל האפשר, אל מצבת פארקר.

צוות הקרב השני — הגוף המרכזי של השדרה — יחזיק באנ-נחל, לאחר שיכבוש אותה, בהשאירו פלוגה אחת כחיל מצב בתמד. כל שאר חלקי השדרה יתקדמו בעקבות המשמר הקדמי, ידביקוהו אם רק יעלה זאת בידם — ויסייעו בכינון העמדה החטייתית, מזרחית למיתלה.

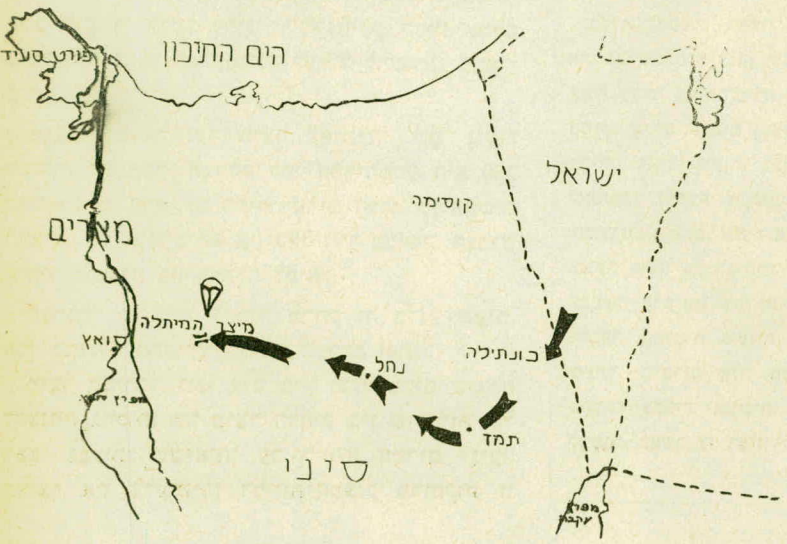
עד כאן — תכנית הכללית. החטיבה שלי, פחות הגדוד שיוטס, צריכה היתה להתכנס בעין-חוצב לשעה 1700, ב-28 באוקטובר — 24 שעות בטרם אומר "וואו".

אשר לתנועה משם אל הגבול — צפויים היו לנו כי 100 קילומטרים של דרך שאינה כל כך גרועה. ולאחר זאת כ-65 קילומטרים של שבילים או של מדבר

רכב. מערך העמדות שלהן — שהשתרע משני אנפיה של הדרך, מן המקום בו היא עוברת מבחר בחומת-הצוקים, כ-13 קילומטרים מערבית לתמד — התמשך לעומק עד לכ-2000 מטרים. כל המתחמים שהוזכרו לעיל היו מוקפים בגדרות תיל כפולות, ופרושו של דבר היה כי הם מוגנים גם במיקוש.

בתחומי הכפר תמד עצמו נמצאה מחלקת רגלים נוספת של האויב. תמד שוכן בריחוק 80 קילומטרים מן הגבול הישראלי. יותר מאשר העמדות המבוצרות שלו ועצמת האש שהגנה עליהן, עשתה את איזור תמד למכשול אדיר אותה בליטת-קרקע חולשת, הנמצאת ממערב לו. שכן, מעבר לואדי הגדול משתי רעות שם חומת הצוקים בכיוון צפון-דרום, ואין אפי-שרות לעקפה. המבחר שבוצר — הוא מקום המעבר היחיד במצוק; ואין לך ברירה אלא להשתער עליו בהתקפת מצח.

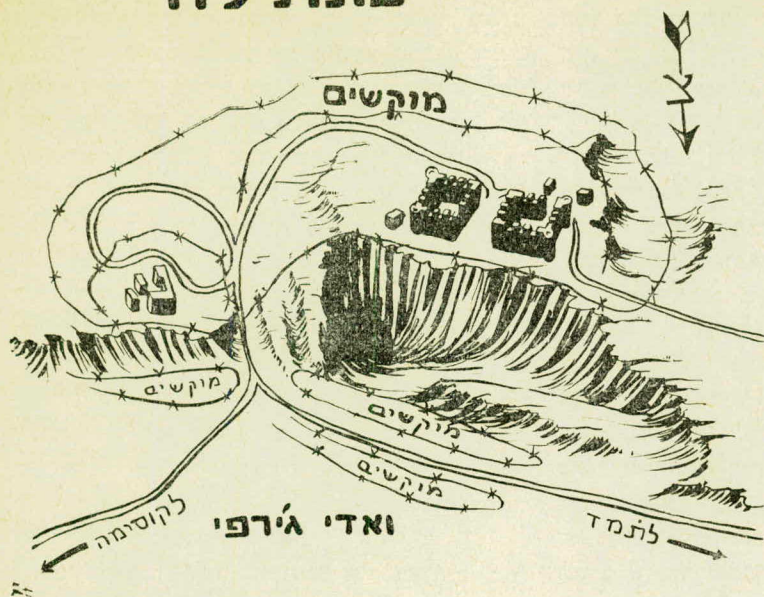
כונתילה רחוקה מן הגבול רק כ-13 קילומטרים, אך ריחוקה מן הכביש הקרוב ביותר אליה שבשטח ישראל הוא כ-55 קילומטרים. השטח שבין הכביש לכונתילה, כולו גבעות חול וואדיות. שבילי-שיירות קדומים חוצים אותו, אלא שבהללו לא השתמשו לצרכים צבאיים מאז מלחמת העולם הראשונה. מסע על פני שבילים אלה — אף של כלי רכב ספורים — יפזר אותה משענת-קרקע מעטה שיש ביכולתם של שבילים אלה לספקה משך רגעים מספר לרכב העובר. במאמץ ובקושי יכולות משאיות לחצות את גבעות החול, אך אין ביכולתן לגבור על הוואדיות בכוחות עצמן.

מגבול ישראל ועד למית-לה, שם נועדו הכוחות להתחבר, המרחק לפי דרך-המסע הוא 250 ק"מ.

כנתילה

כפר המשתרע לאורך כ־40 מ' על־פני גבעה שטוחת־ראש בולטת, המתנשאת, תלולת צלעות, 150 מ' מעל למדבר הסובב אותה.

ברגע של השראה החלטתי כי, יהא אשר יהא, אקח עמי את הדחפור של פלוגת הפלסים. יצאנו, איפוא, לדרכנו באור יום מלא, ושוב שינינו מן המתוכנן, ותדלקנו בעודנו על הכביש, בריחוק 80 קילומטרים מן הגבול. בעשותנו זאת תוך כדי נסיעה, במקום בו היינו עדיין על פני דרך חלקה, חסכנו אולי כשעתיים, בשל הזמן שחלף אבדה לנו האפשרות האחרונה לחנות ולהינפש קמעה בחלק החמור ביותר של המסע. חצינו את הגבול בשעה 1600; וב־1700 הגענו לכונתילה.

זה היה היעד — כפר המשתרע לאורך כ־40 מטרים על פני גבעה שטוחת־ראש בולטת, המתנשאת, תלולת־צלעות, 150 מטרים מעל למדבר הסובב. בכל אחד משני קצותיו של הכפר ניצב מגדל שמירה שכתליו אבן, ובהם אשנבי יריה, אשר מהם ניתן היה לחלוש באש על הדרך האחת והיחידה, מעבר לאותה גבעה, מצפונה, ישנה באר מים מדברית, המחיה את הכפר.

מטוס „פיפר“ מסויר דיוח לי, בהתקרבותי, כי המצרים רצים לתפוס עמדות במגדלים ובחפירות־הקלעים הסמוכות. אנשי לא נעצרו על מנת להתבונן בכך. כלי הרכב שנעו בראש המשמר הקדמי אגפו חיש את הגבעה, ונעו הישר אל מול המגדל המערבי כדי שהשמש השוקעת תמצא מאחורי גביהם.

חסרת־מרורים, על פניו צריכים היינו „להתקפץ“ ולנסוע בטרם נגיע לכל מטרה שהיא.

חישובי היה מבוסס על כך כי נוכל לפתוח במסע, בתחומי ישראל, ב־0300, ב־29 באוקטובר. בשעות הלילה יכולנו פשוט לטרטר קדימה, בשדרה מכונסת, ממילא לא היתה שום אפשרות לזכות בהסתר, שכן חבל ארץ זה חסר שיחים ופתוח לכל רוחות השמים. ואולם כ־15 קילומטרים מזרחית לגבול מצויה קבוצת גבעות אשר תעניק לחטיבה מחפה חלקי, שם נוכל לתדלק, ומשם נצא לזינוק האחרון, באורו של יום. כברת־מסע אחרונה זו — ודאי היה כי תהיה בגדר מבחן קשה, ברם, שיערתי כי בעזרת גרירה וחילוץ נוכל לקיים את לוח־הזמנים.

דבר לא התרחש כמתוכנן. לשעת החשכה ביום 28 באוקטובר, נמצאה מרבית החטיבה בעי־חוצב. אך אחדות ממשאיות ה־6x6 שלנו לא הגיעו למועד שנקבע ליציאה. מכאן נבעה ההשתהות הראשונה שלי. ב־0700 החלטתי שלא להמתין עוד, ולהרכיב גדוד אחד על כל אותן משאיות אורחיות מגויסות שיכולנו לקבץ. שאר החטיבה נמצא על זחל־מים ועל משאיות ראויות לשמן — אכן, אם נדייק, לא כל כך ראויות לשמן. נאלצתי להשאיר מאחורי את הסוללה הנגד־מטוסי, מחמת חוסר רכב. גם על מחלקת פלסים אחת נאלצנו לותר, מאיתה סיבה, אך

כבר היה מנוי וגמור בדעתי להתקדם הלאה לעבר תמד בכל מה שבידי, כיון שבמקום זה, בתמד, צפוי היה לנו כי נהיה פגיעים ביותר — ולא רציתי שתהא לאויב שהות לתגבר אותו.

ב-2300 הגיעה עד כונתילה משאית אחת עמוסת דלק לטנקים, כשהיא גרורה על ידי זחל"ם. לזמן זה כבר נמצאו תחת ידי ובשליטתי רובו של המשמר הקדמי, מפקדת-החטיבה, ומרביתו של גדוד רגלים נוסף. החלטתי לצאת לדרך — ולהניח לנותרים כי יחלצו עצמם וינועו אחרי.

ב-0345, ב-30 באוקטובר, נכנסנו לתמד. מחלקת האויב המחופרת ירתה בנו בדהרנו דרך הכפר. השבנו אש, אך לא עצרנו.

ב-0440 פקדתי על מפקד המשמר-הקדמי לכבוש את העמדה שעל המצוק הגבוה אשר מעבר תמד — מבלי שימתין לסיוע ארטילרי. היה עליו להמתין עד 0545 — לזריחת השמש, אשר תסנוור את עיני האויב שנערך לאורך המצוק. זה היה כל שיכולתי לעשות, היות וחסרו לי כלי-הזין למתן אש סיוע. מאחר שיצטרך לנסוע ולפרוץ הישר במעלה המבותר שבחומת המצוק, יהא עליו לשלח את שריונו קדימה, בראש ההתקפה.

פרט לשריון ולרגלים, נצטוו שאר הכוח להתפזר, להתחפר, להסתיר כלי-רכב במידת האפשר, ולהיכונן למהלומה מן האויר. באותו זמן — באמצעות מטוס ה"פיפר" ששימש כתחנת-מסר אלחוטית — שמעתי מפי מפקד הגדוד המוצנח, כי הוא נמצא על היעד שלו, וכי 13 מאנשיו נפצעו פצעי צניחה. התספקות

טנקי ה-AMX נעו ראשונים, בירותם תוך כדי תנועה, וזחל"מים נעו בצמוד אליהם, מאחור. מאתנו נפצע אחד. ג'יפ אחד ושני זחל"מים יצאו מכלל שימוש מחמת מוקשים. באותו זמן, עם רדת החשכה, נתרש עוד דבר: אבד לי הגוף המרכזי של השדרה. לפי שעה לא ידעתי מדוע פיגר אחרי — לאחר זמן נודעה הסיבה. החול נתגלה כעמוק מדי. כל כלי-הארטילריה נתקעו בו, וכן כל משאיות המרגמות, פרט לאחת. שני טנקים ושלושה זחל"מים נלכדו גם הם בחול. שני מיכלי הדלק — האחד בשביל הטנקים, השני בשביל הזחל"מים — שרויים היו באותו מצב.

בסיכום: 50 כלי רכב לא יכלו לזוז עוד, ואלה שעדיין היו חופשיים לא יכלו לעבור את המסתם שנתהווה על ידי הראשונים. עם רדת הלילה היתה לי חטיבה משותקת, הפזורה למרחק בלתי ידוע, מאחורי. לא ידעתי היכן כלי הרכב החשובים ביותר שלי, ואף לא כיצד לברר זאת.

שמץ ממצב דברים זה הגיע אלי באלחוט, מפי מפקד הארטילריה שלי. אמרתי לו שיקבל על עצמו את תפקיד חילוץ כלי הרכב התקועים, וסגירת הפער שבשדרה. מפקדי משנה כבר עמלו וטרחו, הם הורידו ארצה ממשטח-ההסעה את הדחפור היחיד והחלו מפעילים אותו במשיכת מכוניות מתוך החול העמוק.

בו בזמן ביקשתי שיערכו הצנחה של דלק בשביל הטנקים, ושל זחל"ם חילוף לאותם כלי רכב, שזחליהם נשטמו בחול. הודעתי למפקדת-הממונה: את איזור ההצנחה אציין בעוד זמן מה.

בעמדות שבצוקים המבו- צרים שמעל לתמד נמצאו עוד שתי פלוגות. מערך העמדות שלהן התמשך ל- עומק עד לכ-2000 מ'.

השעה הופיעו מעל 6 "מיגים". הם הבזיקו והפציצו אותנו בזוגות-זוגות, בעשותם 3 גיחות. עוד 6 מאנשינו נפצעו.

הארטילריה שלי נעדרה עדיין. התבוננתי היטב באנשי המשמר-הקדמי: רובם נראו לי ככושלים-על-עמדם, ובכל זאת החלטתי כי עדיין נותר בנו כוח להמשיך במסע ולכבוש את אנ-נחל. לא הגיעה שום ידיעה שתאמר כי הגדוד שהוצנח נתון באיזו סכנה ממשית, וחדרתי לו שככה במקצת. אולם נראה היה לי, כי בתבונה אעשה אם אצא לדרך מיד לכש-אשלים את הכנותי — והללו היו רבות. בתמד התקין המשמר-הקדמי מסלול-אוויר. בהיותי בדרך לתמד, בשעה 2300, בקירוב, ביקשתי כי תספוקת האוויר תובא אלינו מיד אחרי עלות אור ראשון. קיבלנו אותה ב-0700. במסלול-האוויר השתמשנו כבר קודם לכן, לצורך פינוי הפצועים ב"פיפרים". עתה העב-רתי שנית את מבטי בכוחי. היה עלינו לתדלק. האנ-שים עסקו במלאכה באיטיות, ולעתים קרובות היה להם צורך לעורר זה את זה. החלטתי שעלינו להינפש קצרות, שעה שאנו ממתינים לבואם של מקצת מאלה שפיגרו אחרינו. מיד אחר שנתתי פקוד-ה זאת, דיווח לי "פיפר" כי גדוד ארטילריה-השדה וחיל-הרגלים שבמשאיות נעים כבר על פני הדרך, וזה עתה יצאו מכונת-ילה. פירושו של דבר היה, שריחוקם ממני 3 שעות. נמתין להם, איפוא.

לשעה 1100 נראה המחנה כמתרענן. והנה שוב פקדו אותנו ה"מיגים", ושוב נפגעו 6 אנשים. באל-חוט נאמר לי, כי חיל האוויר שלנו יהא מוכן לחפות עלינו החל בשעה 1300. לאחר זאת חזר "פיפר" ששלחתי להשקיף ולראות מה נעשה ב"מצבת פאר-קר", ועמו תשדורת זאת: "אנחנו מופגזים במרגמות כבדות, והותקפנו פעמים מן האוויר". כן נאמר בתש-דורת, כי מהלומת-אוויר מצרית השמידה את ה-"פיפר" היחיד של הגדוד המוצנח. שעה שהלו עסק בפינוי פצועים. והנה נתקבלה תשדורת נוספת, מן ה"פיפר" שלי-עצמי: "נראים סימנים להתקדמות אויב מכיוון סואץ". שיניתי איפוא שוב את החלטתי. אי-אפשר היה להמתין עוד.

בשעה 1200 ניתנה פקודת התזווה. התחלנו מתגלגלים-ונוסעים ב-1245 בדיוק. מכאן ואילך הש-תפר מאוד טיב הדרך. בדהרנו על פניה נתקלנו תכופות בחילילי אויב ובמשאיות חמושות שלו — חיסלנו אותם בלא לעצור. בצאתנו, היו לנו עוד כ-

שלו הומצאה לו. הוא אמר, כי ירה על מספר כלי רכב של האויב ולכד מיכלית-מים. בעלות האור הראשון, ידעתי כי אין שום סיכוי להשיג הפתעה-רבתי. האויב שעל המצוק כבר ידע-ידוע כי פנינו מועדות אליו. החוד שלנו היה מרוחק עדיין כ-1700 מטרים משוחותיו הקדמיות, אשר הסתמנו על קו הרקיע. הן כבר פתחו באש מק"ביהם ומרגמותיהם, הגם שלא יכלו להזיק לנו בטוח כזה. החלטתי לנסות ולהדהים על ידי החידוש שבצורת ההתקפה. וזו היתה התכנית אשר נערכה בו ברגע: הטנקים ינועו בעקבות הוחל"מים על פני הדרך, עד אשר "נחיל הכדורים" יהפוך להיות סמיך ממש. או אז יתפרסו כלי-הרכב שלנו משני עברי הדרך, כשהשריון נמצא לצידה הימני; הטנקים ירכזו את אש תותחיהם על שוחות האויב שבאגפו האחר, דהיינו באגף הימני שלו; וזאת על שום שזוית הראיה האלכסונית שלהם לעבר-ההוא תעניק להם אזי סיכוי טוב יותר לפגוע במטרות "משתלמות". לאחר זאת יונקו הטנקים קדימה עד כדי 300 מטרים משדות המוקשים המחפים על חזית האויב. שם יקימו מסך עשן. בהטילים נרות עשן ממש לפני תובותיהם-הם. משיעשה הדבר, ינועו הטנקים מטרים-מספר אחורנית. כדי לזכות במרחב-לתמרון — ואחר כך יעלו ויתכנסו שוב על הדרך ויסתערו, במבנה-שדרה, במעלה המבתר, תוך כדי ירי לשני האגפים כשהם מפילים על קו הרכס. בטוח הייתי שהדרך עצמה איננה ממוקשת — ועל כן בחרתי בה בתור הנתיב להתקדמות.

מרוחקים היינו עדיין כ-1500 מ' מן המצוק, עת קליעי מקלעים כבדים בני 0.50 אינטש החלו ניתזים משריונינו. חרף אש זאת נתפרס הכוח, ירה, הטיל מסך עשן, התכנס שוב והסתער — הכל בדיוק כמתוכנן. כאשר הגיעו טנקי ה-AMX לשיא המעלה, והס-תערו הלאה, בעברם על פני מתחם האויב הגדול שמשמאלם — מבלי להשתתות אפילו לשם מתן אש סריקה עליו — נתפרק לחלקיקיו כל מערך האויב כולו; כונתי בזה לכל החלקות של קרקע מבוצרת שבאותו שטח. בהסתערות זאת נהרגו משלנו 3, ו-6 נפצעו; וחל"ם אחד יצא מכלל שימוש, כעלותו על מוקש. פרט לכך, הכל היה אצלנו כתיקונו. האויב איבד 50 בהרוגים, 15 בשבויים ו-11 בפצועים קל. השאר נמלטו; ואנו לא ניסינו לדלוק אחריהם.

לאחר כובשו את המכשול הגדול, עסק המשמר-הקדמי כשעה בפינוי הפצועים אל תמד הכפר. מקץ

80 ק"מ עד נחל. לשעה 1630 הגענו לטוח-מק"ב ממנה.

ביקשתי מן המפקד הממונה עלי להכין מהלומת אויר על נחל, עת נקרב אליה. רק הודות למקרה טוב הופיעו מטוסינו באויר בדיוק בעת שנראו לנו בקתות החמר. הגם שלא היה זה ערב מעונן ממש, היו בכל זאת עבים ברקיע, והשמים כבר החלו להחשיך. שוחחתי באלחוט עם סילונינו. מפקדם אמר: "אינני רואה את נחל, וכמעט שאינני רואה אתכם". נתחור לי כי אי-אפשר לעשות עוד דבר לתקנת מצב זה. האפלולית מזה, והתמזגות בתי החמר עם רקע המישור המדברי מזה, גרמו לכך כי היעד שלנו הפך לבלתי נראה מן האויר. לא היה שום טעם לבזבז דלק בחיוגי שוא מעל למטרה. אמרתי: איפוא, למפקד המטוסים: "התקשר עם הכוח שליד מצבת פארקר, וקבל ממנו משימה להמנעת תנועת אייב מסואץ". מטוסינו נמצאו פחות מעשר דקות-טיסה מן הגדוד המוצנח — ואילו אני עדיין מרוחק הייתי ממנו 4 שעות-מסע.

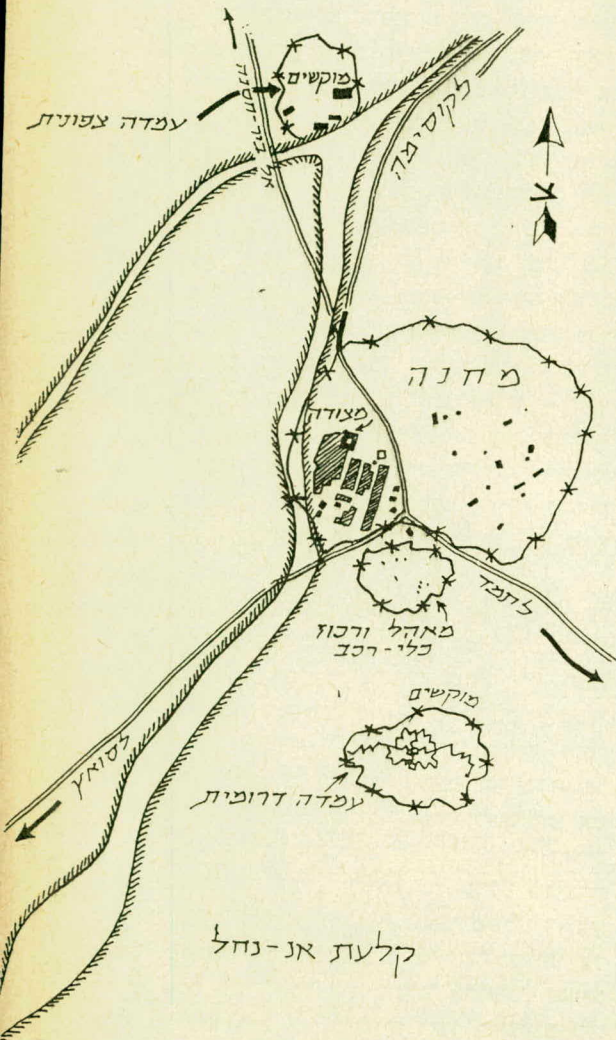
שינוי זה במשימת המטוסים עלול להראות חסר-טעם, שכן החשכה כבדה והלכה במהירות. אולם היה זה ענין הנחרץ לפי פני הקרקע. בנחל נראה מן האויר כל מקום דומה למשנהו. בין סואץ ומיצר המיתלה הדרך היא כחריץ בין גבעות המתנשאות מעבריה, ואי-אפשר להחטיאה.

שתי דקות הוצאו על קבלת החלטה זאת. עדיין מרוחקים היינו כ-1500 מ' מאנ-נחל. הוצאתי פקודתי למפקד הגדוד, והוא העבירה אל הפלוגות: "היו מוכנים לתקוף בעוד 15 דקות".

מיד אחר זאת קרה דבר שהיה לנו לעזר רב. בעודנו שואפים-רוח לקראת הזניקה, הגיעה עדינו לפחות סוללה אחת מהגדוד הארטילרי שאבד לנו בדרך. התותחים כוננו כבר 8 דקות לפני מועד ההתקפה — והם פתחו. עם שילוחו של הפגז הראשון, הגיעה סוללה נוספת. זאת פתחה באש כשנותרו עוד 5 דקות לתזוזה. שתי הסוללות סגרו באשן המשותפת את העיירה, כשהן הולמות בביצורים שבשני קצותיה. ב-1645 התחלנו "דוהרים" הישר פנימה. בכוח היו שתי פלוגות רגלים בוחל"מים, אחת במשאיות, ומח"לקה אחת של טנקי AMX. מחצית הטנקים ופלוגה רובאית אחת נועדו לתקוף את העמדה שבקצהו המ-רוחק של הכפר. על הפלוגה שבמשאיות היה לנסוע כ-700 מטרים, לרדת ממשאיותיה, ולתקוף רגלית את העמדה הקרובה ביותר. על השאר הוטל להמתין.

יהיה כבר חושך שעה שנסגור על האויב. קרני האור האחרונות האירו בעינינו במישרים. לא יכולתי להסתכן בטיווח כלי ארטילריה נוספים, מדי הגיעם עדינו. לא יכולתי להפעיל את הטנקים, כששרשרת הרגלים מתקדמת ברגל — שכן בחשכה עלול היה הדבר להוליד בלבול. הדמדומים עשויים להטעות אפילו יותר מאשר "חושך-מצרים".

התקפה זאת, ש"הותקנה" בחפזון כה רב, התנהלה כמתוכנן. עוד קודם שנוצר המגע המהודק ראינו את המצרים נמלטים מעמדותיהם. אש ההפגזה, דומה כי היא שהקפיצה אותם מתוך האדמה. סוללותינו

באנ-נחל מצאנו סדנאות צבאיות, מחסנים גדולים של תחמושת ומזון, ובית נשק ל-500 איש

התרחש דבר. שעה שהגענו למחנה היתה "החטיבה" שלי מורכבת משני גדודים, פחות שתי פלוגות, ומשתי סוללות ארטילריות וסוללת מרגמות אחת.

אנשי נמצאו בתנועה ובלחימה במשך 39 שעות — מאז יצאנו מעין חוצב. בטרם נוכל להיכנס למתחמו של הגדוד המוצנח יצטרך הוא לסלק מוקשים ומח-סומי דרך. ליצנים אלה הציבו בכניסה שלט: "גבול בין-לאומי. הציגו את הדרכונים שלכם". הבחנתי כי אין איש מאנשי צוחק, והדבר היה לי לאות שעייפותנו החמירה מאוד. אחדים מקציני לא ישנו מזה שלושה לילות — ואני לא עצמתי עין מזה 70 שעות.

ב-2300, אחר ששמעתי דו"ח מלא על המצב במ-קום, כינסתי את כל המפקדים כדי להוציא פקודות לארגון המחנה המורחב ולהשלמת כיבושו של מיצר המיתלה. חשתי עדיין בטוב למדי — אולי משום שנסעתי בקרבת ראש השדרה, מקום בו האבק לא היה רב כל כך, ועל כן גם העייפות פחותה. היה בדעתי לומר להם כי נמשיך בתנועה ב-0400, בקי-רוב. כך היינו מגיעים למיצר המיתלה בסמוך לאור ראשון, ושיערת כי 5 שעות שינה תספקנה.

אך המלים הללו לא יצאו מפיו. בהחילי דבר, הבטתי באנשים שמולי. כולם נרדמו — עד האחרון שבהם. למראה זה נסתתמו אמרי — וגחנתי ארצה, פשוט הטבע השתלט. ישנתי 4 שעות ו-13 דקות. לא היה מזיק אילו ישנתי יותר, אך באה הצנחה מן האויר — וחבילה אחת בת רבע טון נחתה כמטווחייד מראשי.

היא העירה אותי — וההתייעצות שלנו נתחדשה. ההצנח שהוצנח בלילה ירד הישר על המחנה. למר-בה המזל מבלי שפגע באיש, הגם שבמקרים רבים החטיא בני-אדם אך במעט. במידת מה היתה זו אשמתי שלי. מלכתחילה תכננו כי היחידות המוצנחות תקבלנה את כל אספקתן בדרך האויר, בעוד אשר שאר צרכי החטיבה יובאו אליה ברכב. המסע שלי על פני הקרקע שיכנע אותי כי אין זה אפשרי. על כן, מאנ-נחל ואילך הודעתי וחזרתי-הודעתי למפ-קדה הממונה עלי כי לכל הכוח שיהיה ב"מצבת פארקר" יש להמציא את אספקתו מן האויר. הם נהגו לפי בקשתי — במהירות גדולה מדי.

בעודי ישן, הגיעה אלי תשדורת אשר אמרה: "בבוקר תקבל את מלומת האויר שביקשת", אלא שמתוך התחשבות לא העיר אותי מרכז-הקשר משנתי. סיפרתי לקציני על ההודעה. אמרתי "ובכן, נווזה". השעה היתה 0345. לשעה 0400 נערכו וזונו, ופנינו מועדות אל המיצר. ב-0410, כשהשדרה מתגלגלת

קיימו את אשן עד הרגע בו הגיע אנשינו ליעד. שמעתי את אנשי האויב "מקשקשים" באלחוט. הם דברו כמתוך בהלת-מגור. הם שמעו דברים מפי מטוסי התצפית שלהם-עצמם. שדרתנו — שנתמסכה לאורך רב כל כך, בהעלותה תמרות אבק על פני כברת-דרך בת כ-50 קילומטרים מאתנו ולעורף — הטביעה בהם את הרושם. שמחנה אדיר עולה עליהם; לפחות טובה אחת הפקנו איפוא מן הפיגור של יחידותינו.

כבשנו את אנ-נחל בלא שיאבד לנו איש. מן האויב נהרגו 7, כולם מפגזי הארטילריה. שאר אנשיו ברחו. למחרת היום תקפו שרידיו התקפת-נגד מתוך הוואדי אל מחוצה לו. 51 נהרגו, ו-25 נשבו. אין לדעת מה מספרם של אלה אשר נמלטו דרך המדבר.

באנ-נחל מצאנו סדנאות צבאיות, מחסנים גדולים של תחמושת ומוזון, ובית-נשק שהיה בו כדי להראות לנו כי הנו שם לצורך אימונם של כ-500 איש. כן נמצאו שם מפות מטה מעודכנות של ירושלים ושל הנגב. לא מצאנו שום פדאי — אם כי נמצאה כמות גדולה של הכובעים המיוחדים שחובשים הפדאיונים. בתמד ראיתי הכרח להשאיר את חלקן הגדול של שתי פלוגות רגלים, כיון שלא היה לי די רכב שיוכל לנוע במהירות בה רציתי. כאן, באנ-נחל, התכוונתי להשאיר סוללה-ארטילרית אחת, שתי סוללות מרג-מות (אם תדבקנה אותנו אי-פעם) ושארית גדוד הרג-לים, שהיה מחזיק בתמד.

יש לזכור, כי החטיבה המשוורינת שלנו, שפעלה ליד קסימה, לא הגיעה עדיין לביר-חסנה, כפי שתוכנן. ניצבתי, איפוא, לפני בעיה: אגפי הימני היה פתוח. המצרים יכלו לנוע אלי מצפון, אם רצו בכך. על כן הוריתי למפקד גדוד הרגלים להתקין מסלול-אויר, למקרה שנצטרך להטיס לאנ-נחל אנשים בקבוצות קטנות.

עתה החל האלחוט שלי לזמזם. ה"פיפר", המשמש כתחנת-מסר, שוב העביר אלי תשדורות מן הגדוד המוצנח. אמרתי: "אמור למפקד כי החטיבה תגיע בעוד 4 שעות". התשדורת הראשונה שנתקבלה אמרה כי רופא הגדוד נפצע קשות בהתקפת אויר, התשדורת השניה אמרה: "התקפות האויב עלינו פסקו כתוצאה ממהלומת-האויר של הסילונים שאתה שלחת נגד הדרך של המצרים". התשדורת השלישית אמרה, כי "פיפר" אחר נחת אחרי רדת החשכה, כדי לפנות את הרופא הפצוע. ב-1930 זוה השדרה מאנ-נחל מערבה. ב-2230 הגענו ל"מצבת פארקר". בדרך לא

ב-1100 הגיע ב"פייפר" ראש-המטה של "פיקוד הדרום". הצגתי לפניו את נימוקי. הוא סקר את השטח ואישר את תנועתי, "בתנאי שלא תסתבכו בכל קרבות גדולים".

לכך לא נראו סיכויים רבים. האויריה שלנו דיווחה כי ב"מיצר אין גייסות, או שישנם מעט בלבד". סיור רינו לא גילו גייסות. למבט-עיני נראו הגבעות כרי-קוץ מאדם, פרט למוצבי התצפית שלי עצמי, במור דרומית.

אלא שלא יכלה להיות לי ודאות בכך, ולא זה היה הזמן הנאות לסכן במסע כזה את הכוח שעמי בכ"ל לוחות. הרכבתי, איפוא, כוח-משימה משתי פלוגות רגלים מצומקות, סוללה אחת של מרגמות בנות 120 מ"מ, 3 טנקי A-VX ויחידת-קישור קרקע-אוויר קד-מית. סגני קיבל את הפיקוד על כוח המשימה, ומפקד גדוד רגלים הופקד על היחידות הרובאיות של הכוח הזה. משימתם היתה לגשש את המיצר, כאקדמה להתקדמות כללית. הכוחות שנותרו התקדמו אל ה-קרקע-הנישאת שלפני המיצר.

השדרה זוהי ב-1300. היא התקדמה כ-5 קילומטר-ים על פני הדרך, בלא שתירה ירייה. את החוד היוו שני זחל"מים. לפתע נבלמה התקדמותה באש רובים, שנורתה מאחורי מכונית-שריון הרוסה של האויב, אשר חסמה למחצה את הדרך. אנשים אחדים נפגעו ושני הזחל"מים נתקעו לתוך תעלה שנתנה מחפה מן האש.

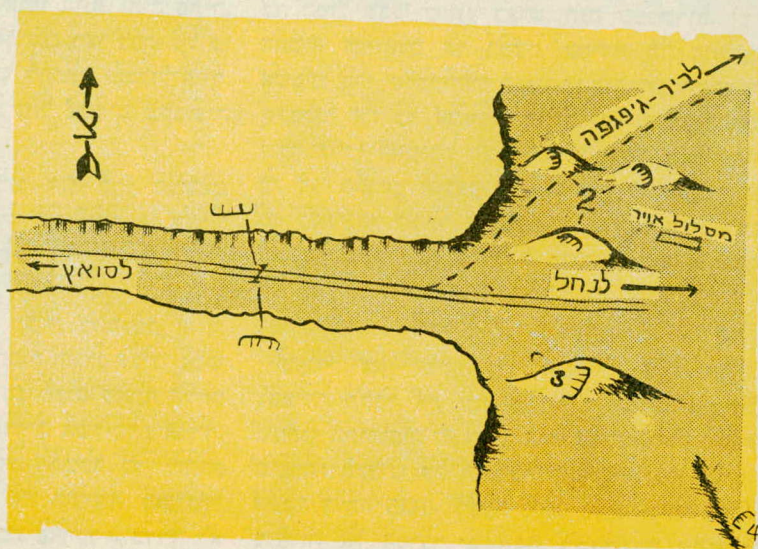
משאירע דבר זה, אותה מפקד הגדוד לזחל"מים האחרים כי יסעו אחריו. היה בדעתו לעקוף את שני

קדימה במהירות, הגיעתני פקודה לאמור: "עצור". לא הוסבר בה מדוע. חושבני כי הסיבה לכך היתה כי צבאנו, בכללותו, כבר התפשט על פני שטח נרחב מדי, וחיפוי האוויר שלרשותנו לא הספיק בשביל להקיף את הכל.

עצרתי. כלי הרכב פוזרו. בדיוק כשהסתדרנו כראוי, נצטוו את המחפה הטבעי המועט. הגיחו אלינו 4 מטוסי "ואמפייר" מצריים. שני "מטאורים" שלנו התנפלו עליהם, הישר מעלינו. שני "ואמפירים" נורו והופלו ארצה, ושני הנותרים נמלטו.

ראיתי אך מעט מהתמודדויות דו-קרב אלה. מזג האוויר היה ערפילי, ומלבד זאת גחנתי בראש מורכן. בחפרי לעצמי שוחת שועל. אך האלחוט שלי נמצא לידי, ובאמצעותו שמעתי את כל אשר התרחש. אחדים מאנשי מסרו, כי "ואמפייר" שלישי עלה בלהבות בהמלטתו. אמת דיברו. אחר הצהרים שבינו את הטיס שצנח ממטוסי. בעודנו "דורכים במקום", סיירתי את מערכנו בכללותו. הסיוור שיכנע אותי, כי מה שנראה כמספיק בשביל הגדוד שהוצנח, לא הת-אים כלל בשביל החטיבה. המחנה נמצא על שטח מישורי, וחלשו עליו שני ההרים, המתנשאים משני עברי המיצר.

ידעיות הגיעונו, כי חטיבת השריון של האויב שבביר-גפגפה נעה לעברנו. אם יהיה עלי ללחום כנגד שריון — חשבתי — רצוני ללחום בו מעל שטח גבוה. ענין זה נראה לי כבעל חשיבות יתרה, ועל כן ביקשתי רשות מ"פיקוד הדרום" להתקדם ולהת-בסט על הגבעות שממערב לי.

מיצר המיתלה דחוק בין שרשרות של שיאי גבעות. שצלעותיהן דמויות המצוק אינן מרוחקות זו מזו אלא 50—80 מ'.

הזחל"מים המרותקים, לפרוץ ולעבור הלאה, ולהגיע לקצה הרחוק של המיצר, אשר בסך הכל השתרע על פני כ-25 קילומטרים — אלא שמחשבתו לא נתגשמה, כאשר כלי רכבו הנעים-בראש הלפו על פני מכונית השריון של האויב, נפתחה בבת אחת אש על שני צדדי השדרה, וגרפה אותה לכל אורכה. האויב ישב בצפיפות בצוקים המזדקרים כחומות משני עברי המיצר — ובאותו מקום אין החומות מרוחקות זו מזו יותר מאשר כ-70 מטרים. זה היה המצב: אנפיר לדה כפולה, משני העברים, באש רובים, מקלעים ורימונים.

רכב-הפיקוד נפגע. בצאתו מכלל שליטת הנהג דהר הוא מן הדרך הצידה לתוך ערוץ עמוק. איש בוחל"מים שנעו בעקבותיו לא ראה כי קרה כזאת. צותי המקלעים צפו אל המצוקים וירו. שאר האנשים גחנו, כך דהרו ועברו, בלא לראות את המכונית הפגועה שבערוץ.

זחל"מים-מוליכים אלה המשיכו בנסיעה עוד כשני קילומטרים וחצי. כי הגיעו כה הרחק — יש בכך מן המפתיע: שכן כל הזמן נתכה עליהם אש. זינוקם בא לקיצו כאשר מישוהו בזחל"מ המוליך צעק לבסוף: "היכן נמצא המפקד?" הם בלמו ועצרו — ובעשותם זאת, כפלו ושילשו את מידת פגיעותם. מצבם היה קל יותר אילו הוסיפו לנסוע. בעמדם ללא נוע, אי אפשר היה כלל להחטיאם. כל כלי-רכב הפך למטרה לנשק קל של האויב, לבזוקות שלו ולקנים ללא-רתע מתור צרת צ'כיה. כל כלי-רכב נפגע. מחציתם יצאו מכלל שימוש — המס שנגבה מהם בחיי אדם היה עלול להיות רב יותר, אלמלא תפסו האנשים מיד מחסה מתחת לכלי-הרכב או מאחורי אבנים. 30 דקות עברו עליהם כך. ב-1430 קיבלתי תשדורת מסגני ששוגרה באמצעות קצין אשר נשלח על ידיו כרץ. נאמר בה: "אני תקוע. אינני יכול לאכן את עמדות האויב. אני מתכוון לתקוף במעלה שני עברי המיצר אך זקוק אני לעזרה". השליח אמר לי, כי סגני נמצא בחלק אחורי-למדי של השדרה, וביכולתו לראות רק מעט-במעט מן הקרב. אך לדבר זה לא נודעה חשיבות — שכן במצב כגון-זה אין שום איש רואה הרבה.

מיד הפעלתי את 2 הסוללות של תותחי 23 הליט-ראות שלי בירי על שני עברי המיצר. שני צופי-אש קדמיים נמצאו עם הכוח שבמיצר, ושיערת כי הם יוכלו לכוון את האש. היות ופני הקרקע במיצר לא היו בתחום-מבטי, לא נתחוויר לי, כי היה זה בזבוז גמור של תחמושת.

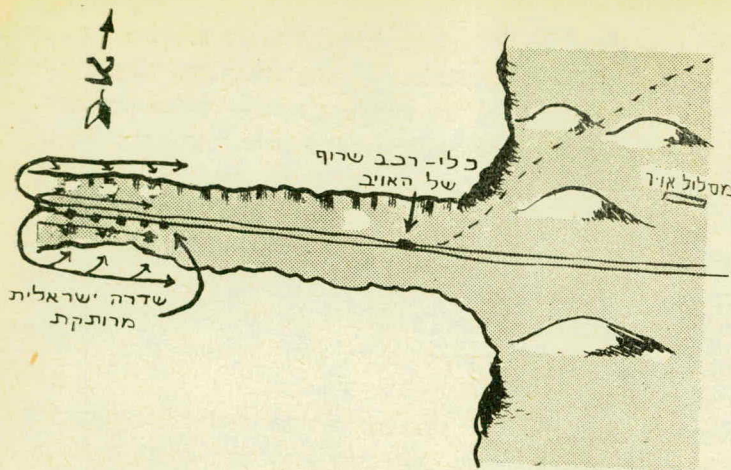
לאחר זאת שלחתי קדימה גדוד רגלים נוסף על משאיות. מפקד גדוד הארטילריה נסע עמו. כדי לבקר את אש התותחים. רכבו של הגדוד הראשון עדיין היה תקוע בצפיפות. בחסמו את הדרך. הגדוד השני קרב כדי 800 מטרים ממנו, התפרס והחל מטפס על המצוק שמימין. אנשיו הגיעו לשיאו אך לא מצאו דבר — זולת עמדות ריקות.

הם נעו קדימה מאות מטרים אחדות לאורך שיא הרכס. עד אשר ראו עיניהם את פשר הדבר. בהביטם במצוק שמנגדם, הבחינו במערות קטנות על פני צלעו, שהיו חסומות כמעט לגמרי בערמות אבנים. מערות אלה, נמצאו כה נמוך במורד חומת-המצוק, עד כי הויתר משיא המצוק שלהם-עצמם, אל פתחי המערות, לא אפשרה לירות משם לתוכם.

הגדוד השני שיער, כי שתי חומות הצוקים חרוורים היו ב"שוחות-אש גדורות אבן" כאלה. הם החלו, על-כן, מטפסים במורד, בשביל לטפל במערות הסמוך כות אליהם ביותר. אלא שצלע המצוק היתה כמעט ניצבת. כדי לנוע על פניה נאלצו להיאחזו בשתי ידיהם, ולתלות את רוביהם על גבם. בנועם כך שמשו מטרות נוחות לרובאי האויב במצוק שמנגד. רבים הופלו ביריותיהם של אלה — האחרים הת-אמצו להתקדם הלאה. הקרב הפך לפעולת יחידים. אחדות מקבוצות אנשי האויב שבמערות בוערו. אחר כך מצאנו את הרוגיהם ואת הרוגינו מוטלים יחדיו במערות.

שגיתי — והזמנתי מהלומת אייר. המטוסים באו בעת שהתכחשות זאת התנהלה על פני צלע המצוק, והיה עלי לבקשם כי יסתלקו מחשש פן יהרגו באנשי. כעבור דקות אחדות, ב-1550, נשתאגו ובאו למיצר, מן המערב. 6 "מיגים" ו-4 "מטאורים" ובזקו את צלעות המצוקים ואת שדרת כלי הרכב שעל פני הדרך — ובאו הישר אל מחנה החטיבה, להטיו בו רקטות. שני "אוראגאנים" שלנו הופיעו לפתע, הת-נפלו על ה"מיגים" והסיתו אותם מן הקרב שעל פני הקרקע. המטאורים נשתאגו ובאו שוב, ובזקו פעם נוספת את המחנה.

אחר ששיגרתי עתה את תותחי הנגד-טנקיים ל-מיצר, על מנת להפגיו את עמדות האויב בכינון-ישייר, פקדתי על אנשי לחדול מן ההתכחשות בצלע המצוק, להחזיק במה שכבשו, ולהמתין לחשכה. האבידות נתרבו במהירות גדולה מדי. לפיכך הוריתי לסגני כי ירחיק את אנשיו למרחק המינימלי שיהיה בו כדי להוציאם מתחום האש הנורית עליהם. קצת מעבר

שתי פלוגות התקדמו ממערב מזרחה, על ראשי המצוקים; שתי הפלוגות האחרות התיקומו על פני הדרך ובמעלה פני המצוק אל "מאורות העכביש".

השריון של האויב, שליד ביר גפגפה, דומה שפניה מועדות אלי. ביר-גפגפה היתה מרוחקת פחות מ-55 ק"מ ממני. הבעיה שניצבה לפני היתה — התארגנות להגנה בשני כיוונים. אכן, כיון שכוחותי החזיקו מוצבי-חוץ במיצר, סברתי כי עיקר הסכנה צפויה לי מן העורף (מצפון ומזרח). כינסתי, איפוא, את מפקדי המשנה שלי כדי למסור להם פקודות להתארגנות-מחדש. היתה שעת חצות והתחלתי לדבר, שוב נפלה תרדמה על כולם. ויתרתי, והנחתי להם לישון, גם אני שכבתי ארצה וישנתי עד 0345.

לאותו שטח בו הקימו המצרים את "מסדרון האש" שלהם עמדה מכונית אייב בוערת. היא נקבעה כקו התיחום. הכוח נתחלק לשנים, ונצטוה להחזיק ברמות שמשני עברי המיצר עד למכונת הבוערת. ב-1730 נפתח הקרב מחדש. שתי פלוגות התקדמו ממערב מזרחה, על ראשי המצוקים. שתי הפלוגות האחרות התקדמו על פני הדרך ובמעלה פני המצוק. אל "מאורות-העכביש". כך יכלאו את האויב כבתיבה. אם צורת טיפול זו תצליח בצידו האחד של המיצר, נחזור עליה בצידו האחר. בראש כל אחד משני הכוחות יעמוד מפקד-הגדוד שלו. שכחתי לציין כי האיש — מפקד הגדוד — שזחל-מו נדרדר לערוץ, חזר אל יחידתו בלכתו דרך "משעול האש".

שיקולי בדבר התקפת הלילה היו פשוטים: חיש-בתי, כי אחרי רדת החשכה יאבד האויב את יתרונו. כוחותי שבמצוק הנגדי לא יראו לאן עליהם לירות. פעולה זו נמשכה שעותיים. אנשי ביערו אותם, בהשתמשם ברימונים, בזוקות, תת-מקלעים, קתות-רובים ואבנים. בהגיע השעה 2000 פסקה האש בכל המקומות, והמיצר היה שלנו.

בעת הקרב נודע לי מפי שבויים, כי ענין לי עם שני גדודי רגלים מצריים — ה-5 וה-6, מן הבריגדה ה-2 שלהם. כעבור ימים אחדים קברנו שם 211 הרוגים מצריים. מהו מספר הפצועים שהצליחו להימלט, אינני יודע. כן נעלם ממני מספר השבויים משלנו נהרגו 34, ו-102 נפצעו. לאותו זמן כבר היתה חטיבתי חבוטה כהוגן; ותפקיד פינוי הנפגעים כבד עלינו מאוד, שכן האנשים היו מיוגעים עד מאוד. המשכנו לעמול בפינוי.

ב-2336 בערך הגיעתני שוב תשדורת, כי חטיבתי

בשעה זו הערתי אותם ומסרתי להם את פקודותי. שריון האויב לא בא. ארגנתי את כוחי בארבע צויות-קרב קטנים. אחד מהם, המורכב משתי פלוגות רגלים ומספר כלי נשק כבדים, החזיק בחזית המתחם בו ניטש קרב על צלעות-המצוקים. גדוד אחר בן שתי פלוגות, ולו טנקי AMX ו-3 תותחים נגד-טנקים, הוצב על הקרקע-הנישאת שמצפון לעורפנו. "צות שלוש" — פלוגה רובאית מוגברת — ניצב על משמרתו מדרום לדרך הראשית. "צות ארבע" — שתי פלוגות רובאיות מוקטנות מוסעות בוחל"מים, ו-4 טנקי AMX — הוסתר בואדי עמוק לעבר דרום-מזרח. היה זה כוח מכת-הנגד שלי, העתודה שלי. (ר' מפה בעמ' 18). בעלות אור ראשון, שיגרתי "פיפר" לסייר את המדבר בכיוון לביר-גפגפה. הוא לא ראה שריון בשום מקום. יום זה היה ליום המנוחה הראשון שלנו. דחיתי כל פעילות. לא נערכו סיורים. ב-2 בנובמבר פקדו עלי לכבוש את ראס-סודר, שבחוף מפרץ סואץ. כבר לפני זה מצאתי שביל המוליך

למקום זה. יצאנו באותו שביל בשעה 0600, ב-3 בנובמבר. זמן מה אחר חצות הגיעוני פקודות להניע את החטיבה מראס-סודר אל הכוח שהוצנח בא-טור, על מנת להתחבר אתו, ולהמשיך עמו אל קצהו הדרומי של סיני. זאת עשינו — כמעט. פקודה נוספת עצרה אותנו, כאשר קרבנו עד כדי

30 קילומטרים משראם-א-שיח, ושם תם מסע-המלחמה בשביל החטיבה. עברנו מרחקים גדולים בימים ספורים. ההרגשה הכללית ששררה בחטיבה היתה הרגשת צער, או אכזבה, על כי מאמצה היה מעין מאורע צדדי, שתרום רק בעקיפין להשגת ההכרעה.

ה"תוקפנות" הישראלית - בעיני העולם

Israel's "Aggression"

("Nebelspalter", Zurich 28 November 1955)

הקרב על מלכיה

מאת אל"מ ד. זאבי

"רק מצד מזרח, על הגבעה הנישאה, ישבה מחלקת-
מעוז עם מפקדה. מחלקה אחת בודדה, ורובה אנטי-
טנקי יחיד כרשותה, ומרגמה יורקת פגזים של מו-
אינטש; וחיים של גדוד שלם הנמוש על פני השדה
תלויים בהיפזיה — —" (ספר הפלמ"ח ב' 459)

הגדוד חנה בבסיסו. "אצבע" הגליל העליון היתה כמעט כולה בידינו, מטוהרת מהכפרים הערביים. הימים — לאחר שחרור צפת ולפני פלישת צבאות ערב שבאה ב־15 במאי 1948.
בקבוצת הפקודות הפלוגתית של פלוגה ד' (לגדוד הראשון של הפלמ"ח) הסביר המ"פ:

"מחר-מחרתים מתחילה הפלישה. חברינו בנגב ילחמו עם המצרים. גדודי "הראל" לוחמים במבואות ירושלים ובדרך אליה. אנחנו נסכל את הפלישה הלבנונית."

"נסכל"? — איך עושים זאת? בקורס מ"מים לא למדנו מונה כזה. גם לא בקורס מכ"מים וגם לא בשיחות מסביב למדורה. נדמה, כי אי-אז בימי המאבק היו כותבים: "נסכל את מזימות הספר הלבן" וכו'... אבל — "נסכל את הפלישה", זו הבאה עם משוריינים ותותחים וגייסות, כיצד נעשה זאת?

"הגדוד יכבוש את הכפר קדש, מחנה הצבא והכפר מלכיה לפני שהלבנונים יפתחו בפעולה וימנעו ע"י זה את השימוש במעבר זה אל עבר הגליל העליון" — — כה פשוט: לכבוש את הכפר ואיונה מחנה, ולזה קוראים — "נסכל"? שיאמרו כך! לעלות על כפרים אנחנו דוקא יודעים, עשינו זאת בשפע בעמק ובגליל. "הפלוגה שלנו תכבוש את המחנה שע"י הכפר מלכיה, ותבצע חסימה לכיוון דרום. — — מחלקת "מעוז" בחסימה. תצורף אליה כיתת נשק אנטי טנקי —".

יצאנו במוצאי יום ה־13 במאי במכוניות עד לנקודת הירידה-מהרכב ממול ליסוד-המעלה, על הכביש הראשי העולה לתל-חי. משם המשכנו בתנועה רגלית בטור אחד בשבילים העולים לסביבת רמות-נפתלי, במגמה להמשיך בו בלילה לעבר קדש ומלכיה. הניווט היה בידי סייר מקומי, שהעידו עליו כי הוא שולט יפה בנתיבות הגליל. משארכה עלינו הדרך ולא הגענו למטרתנו — ידענו כי הגבר טעה בדרך. המג"ד הורה שנשאר במקומו, נסתתר בינות לסלעים ובין השיחים וגמשיך לנוע לעבר היעדים רק בלילה הבא.

אחרי זה בא יום חם של מחצית מאי, בסיוע צמוד של צמא וזבובים. ואסור להתנועע — פן נתגלה לאויב... יום ארוך שאינו רוצה „להגמר“. יום נורא! במשך היום צפינו את המשך הדרך ואת היעדים. אף שהיינו בעמדה נמוכה לעומתם יכולנו לראותם בברור, בעיקר בשעות הבוקר, עת השמש היתה בגבינו. בלילה הבא התפצל הגדוד לשתי זרועות — האחת לעבר קדש, והשנייה מעפילה למלכיה. הניווט ניתן בידי המ"מים, וברור שהכוונות הגיעו לתעודתם. כיבוש הכפרים והמחנה כמעט והושלם לפנות בוקר. עם בוקר התחילו הלבנונים תוקפים. אנשינו היו מחזיקים באותה עת במחנה הצבאי, במשלט שממזרח לכפר ובחלקו של הכפר. מחלקת „מעוז“ תפשה חסימה על הכביש המוביל לסעסע. משהאיר השחר ביקש מפקד המחלקה רשות לפנות את מקום החסימה ולתפוש משלט מדרום למחנה הצבאי, מאחר שלהשאר ביום בעמק הפתוח — היה בבחינת בלתי אפשרי, ואף לא ענה על תפקיד החסימה. המשלט החדש — תואי טופוגרפי הניתן להחזקה — הבטיח בעיקרו של דבר את אגפו של המחנה הצבאי, ואיפשר הגנה ואבטחה של ציר התגבור והפינוי. תפישתו של משלט זה לא תוכננה, מאחר שאין הוא מוצא ביטוי במפות הטופוגרפיות (אפילו לא במפה בקנה-מידה 1:20.000), שבהן הרוח האנכי הוא גדול בגלל הסביבה ההררית. מפקד הפלוגה אישר את תפישת המשלט.

המחלקה התארגנה להגנה; שלוש הכיתות כיתרו את הגבעה. „הכיתה האנטי טנקית“ כללה פיאט אחד ורובה אנטי טנקי אחד, מופעלים בידי אנשי מח"ל, שאינם יודעים עברית ואין להם ממקד כתה. אחד הטוראים שידע שפת-אידיש נתמנה כמפקדם. הכיתה הוצבה במדרון הקדמי.

הלבנונים לקחו את הענין ברצינות. נערכו, הרעישו ותקפו. גלים-גלים — מחלקות ופלוגות ומשוריינים. האם זוהי „הפלישה“? — כנראה שכן; צבא-סדיר, מדים, משוריינים, תותחים, מתקיפים ביום ועם סיוע. זמינו כבר לעמוד בהתקפת יום לפני-כן, בקרבות משמר-העמק — אבל שם היתה לזה צורה אחרת, פחות „סדירה“.

החבריה בכפר נאלצו לסגת, והוסיפו להחזיק בינתיים רק בגבעה שמעלינו (ממזרח). הלבנונים המשיכו ללחוץ וללחץ. קטלניים ביותר היו רימוני הרובה שהופעלו על ידם ביעילות. המ"פ נפצע ברגלו שעה שניסה להדוף רימון שנפל לתוך שוחתו. מפקד המחלקה שכבשה את המחנה הצבאי נהרג בקבלו כדור בראשו. עת יצא לתצפית.

הלחץ על המשלט של „מעוז“ גבר אף הוא. משוריינים, שתפשו עמדות בסביבת הכביש, הרביצו מאישם על הגבעה וחיפו על נסיונות הסתערות של

הרגלים. התקפות הרגלים היו נהדפות מדי פעם, הודות לפעולתה היעילה של מרגמה 52 מ"מ, שכל תחמושתה כללה 18 פצצות. אנשי המח"ל התייאשו מהקרב כבר בשעות המוקדמות, והסתלקו להם לעבר "ארץ-ישראל". הרובה האנטי טנקי הופעל על ידי החבריה לא בהצלחה גדולה. השמש היכתה אף היא. העייפות והצמא החלו לתת אותותיהם בלוחמים. איכל כמעט ולא הגיע לפיות האנשים מאז ערב היציאה, לפני 36 שעות. העסק עמד לפני שבירה. צריך לעשות משהו שירים את הרוח. מהו אותו "משהו"? גם המג"ד הרגיש בכך, והוא פנה באלחוט אל מפקד המחלקה: "מה לשלוח לך?". מה לענות? האמת, שגזו היה הטוב ביותר, אבל גם מים יספיקו, ואוכל, וללכת הביתה... המ"מ השיב: "טוריות ומכושים, אנחנו מוכרחים להתחפר". "נשתדל", השיב המג"ד והוסיף איזו בדיחה. איזה בטחון נסכו דבריו של המג"ד.

אחרי כן בא ה"פרימוס" וזרק "צפרנים" (פצצות) על האויב. הטייס פחד לצלול ישר מעל לריכוז האויב, ופצצותיו נפלו אי-שם הרחק מן המטרה. כל הנסיונות לכונו באלחוט אל המטרה נכשלו...

באלחוט הודיע מפקד החטיבה אל מפקד הגדוד (וכל הרשת הגדודית

מאזינה):

"התחילה הפלישה בכל החזיתות. בתל-אביב הכריזו על הקמת המדינה

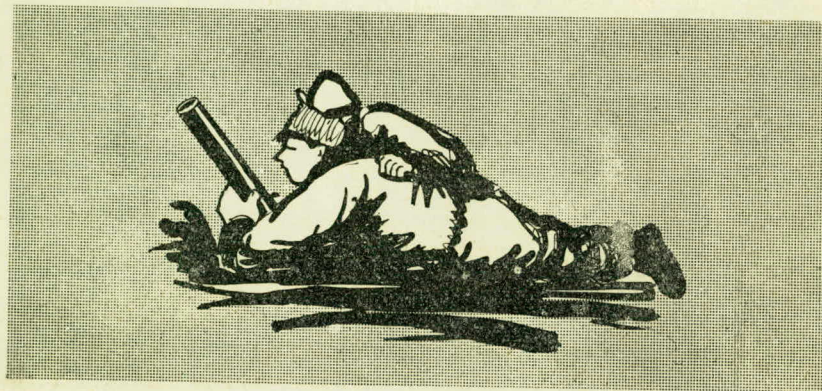
היהודית. אתם חייבים להחזיק במשלטים שכבשתם!"

"הפלישה" — אנחנו כבר יודעים מהי.

"המדינה" — מה זה? בשביל מה מכריזים?

"להחזיק במשלטים" — לא כל כך נות. חייכנו שתבוא הוראה להתקפל,

אבל אם ההוראה היא "להחזיק" — סמוך על החבריה...

הטופחה יכולת אמריקאית ובריטית להטסת עוצבות לאיזורי „שרפה“?

באותו ענין עצמו אמר בויכוח גם ג' דא-פראיטאס: „שומה עלינו להקשות על יכולתם הנוכחית של חיל-האוויר, ושל משאבי-האוויריה שלנו בכללותם, להע-תיק ממקום למקום על פני מפת כדור-הארץ את העתודה האיסטרטגית של הצבא. והרי זהו ענין חשוב ביותר: — שכן, אם לא ניתן לנו להעביר במהירות בדרך האוויר ממקום למקום את העתודה האיסטרטגית של הצבא — כי אז שוא כל תכניותינו בדבר טיפול בהתפרצויות מקומיות, מעבר-לימים, של מלחמה מוגבלת; כי הרי התכנית כולה תלויה במציאותה של עתודה-אסטרטגית בעלת נידודות אמתיות.“

(מתוך „עצמתי-איר“, רבעון כוחות-האוויר הבריטיים, סתו 1957).

מערכת „מערכות“ אינה יכולה שלא להעיר כי לא היה לו לקול' ויג כל הכרח לערוך מחקרים בספרית השגרירות האמריקאית. יכול היה, תחת זאת, לקבל קורס אינטנסיבי באולפן לעברית — ולמצוא את כל האינפורמציה השייכת-לענין שבאותם דיונים בועידת-המשנה האמריקאית ב„מערכות“, חוב' ק"ג, בסקירה המפורטת „מה יכולתה של אמריקה להחיש כוחות-אזעקה אל איזורי משבר?“, עמ' 106-101 — כבר באוקטובר 1956.

חבר בית-הנבחרים הבריטי, הלוקה חלק פעיל בדיונים בענייני הגנה והשירותים הצבאיים — הקול' ג'ורג' ויג (אשר דבריו רבי-הענין על מידת כוננותה הצבאית והאווירית של בריטניה במזרח הים-התיכון נתפרסמו בשעתם ב„מערכות“ חוב' ק"ג) — גילה בשעת ויכוח בבית-הנבחרים כי הוא „מנהל מחקרים נרחבים בספריתיה של שגרירות ארצות-הברית בלונ-דון“. שם, לדבריו, „ניתן להידוע דברים נפלאים. אחד מדברים אלה הוא הדו"ח, שנערך לא-מזמן, על ישיבותיה של ועדת-המשנה-לחיל-האוויר של ועדת-השרותים-המזוינים של הסנט האמריקאי. עיון בדו"ח זה מפוצץ את שלפוחית-הסבון הקרויה, היטס אוירי ראוי-לשמו' בשביל העתודה האיסטרטגית שלנו. באם נתבסס על עובדה, אשר כולם מודים בה, כי כל עתודות תובלת-האוויר המצויות למעשה בארה"ב היו נדרשות בשביל הטסת דיביזיה אחת בלבד מאמריקה לאירופה — נוכל להסיק בנקל את המסקנה, כי עתודה איסטרטגית-מרכזית איננה לגבינו בגדר אפ-שרות צבאית“.

ה„חדש“ לגבי עתונות יומית - לאו-דוקא חדש לגבי יודעי-דבר

מאותו דו"ח אמריקאי העלה קול' ויג עוד ידיעה — לקוגית, אך רבת-משמעות. הדו"ח אומר כי: „לפי ידיעות מהימנות, הקדימה ברית-המועצות במידה ניכרת את ארצות-הברית בפיתוח קליעים-מונחים“.

(מתוך הרבעון „פצצת אויר“, סתו 1957)

יתכן כי ברית המועצות זכתה על פני ארצות-הברית בתחרות-המרוץ מי יקדים לבחון בירי-בפועל את הקליע-הבליסטי הבין-יבשתי הראשון. מקורות-מודיעין, אשר בשעתם סימנו באופן מדויק את מהלך-פיתוחו של קליע-בליסטי סוביאטי בעל טווח של כ-1500 ק"מ, מודיעים עתה כי הרוסים ביצעו לא-מזמן את מבחן-הטיסה הראשון של קליע אב-טפוס המכוון להשגת טווח בין-יבשתי. טיסת-מבחן זו באה לאחר סדרת יריות-בוחן, בהן היה הקליע נשאר מחובר אל הקרקע — בעוד שהירי היה בודק את מערכות-המשנה השונות שלו.

(מתוך „שבוע התעופה“, שלהי קיץ 1957)

מהפכת אמצעי לחימה: -

בפתח תקופה

צבאות העולם נתונים היום בעיצומה של "מהפכה באמצעי לחימה". המטות הכלליים של הצבאות השונים עוסקים בריאורגניזציות וברפורמות הן של מבנה הכוחות המזוינים והן של אורחי לחימתם — להיותם תואמים את אמצעי הלחימה החדשים, ומותאמים להם. טרם מוצו ונסתכמו סופית כל אפשרויות פיתוחם של אמצעים אלה עצמם — שכן הפוטנציאל הטכנולוגי-הצבאי הנתון מחד גיסא, ומאמצי הפיתוח העצומים מאידך גיסא, גורמים להופעת "משפחות" — "משפחות" של אמצעי לחימה חדשים, ההופכים להיות משוכללים יותר ויותר.

תופעה זו, אינה קשורה עוד לרגע-מעבר מסוים, ומוגבל בזמן; כי מתופעה מסוימת הופכת היא להיות תהליך מתמיד אשר קשה לחזות-מראש את התפתחות עקומת-מסלולו.

מאחר שהאפשרויות לפיתוח נוסף באמצעי-הלחימה עצמם טרם מוצו — ברור כי גם התמורות בארגון של הכוחות-המזוינים, ובאורחי-לחימתם, אינן ברורות עדיין כל צורכן; וצבאות שונים מנסים עתה, ע"י ניסוי בתחום הארגוני ובחינת האפשרויות השונות בתמרונים, להסיק את המסקנות הנחוצות.

המהפכה בה-המדובר החלה לפני כ-12 שנים — והיא נגרמה ע"י הופעתם של שני אמצעי-לחימה חדשים, שניהם פרי מלחמת העולם השנייה. האחד פותח לראשונה ע"י הגרמנים, והשני — ע"י האמריקאים. שניהם באו לידי שימוש מבצעי בשלהי מלחמת העולם, בשנות 1945—1944. האמצעי האחד הוא הקליע המונחה, אשר פותח בעיקר ע"י הגרמנים. השני הוא הפצצה האטומית, אשר פותחה ע"י האמריקאים.

מלחמת העולם השנייה, המלחמה היקרה וההרסנית ביותר בהיסטוריה — בה נפגעו למעלה מ-52 מיליון איש, מחציתם אזרחים, ובה הוצאו למעלה מטריליון (מליון מליונים) דולר על אמצעי-לחימה וחמרי מלחמה — הולידה אמנם גם אמצעים טכניים חדשים אחרים, ובמיוחד המכ"ם, מרעום הקורבה, מטוס הסילון (*); אך שעה שמדברים אנו על מהפכה באמצעי-לחימה, הרי מהפכה זאת בעיקרה נגרמה ע"י שני אמצעים: הקליע-המונחה והפצצה-האטומית.

תמורות מהפכניות חלו במשך 12—13 השנים מאז הוטלו ביוני — אבגוסט 1944, למעלה מ-2000 קליעים V-1, ובספטמבר 1944 — אפריל 1945 למעלה מ-1000 קליעים V-2 על לונדון — ומאז הוטלו באבגוסט 1945 שתי פצצות-אטומיות על הירושימה ונגסקי. עיקרן של תמורות אלה בכך, כי אותם אמצעים אשר במלחמת העולם השנייה היו בגדר אמצעים איסטרטגיים מיוחדים — הופכים והולכים עתה בהדרגה לאמצעי-הלחימה המרכזיים, בדרגים הטקטי, האופרטיבי והאיסטרטגי כאחד, של מלחמת-העתיד.

(*) מטוס הסילון הגרמני Me-262 הוכנס לשימוש במספרים קטנים בסוף מלחמת העולם השנייה. לפי ההערכות בעלות משקל, כל פני המערכה האווירית בסוף מלחמת העולם עלולות היו להשתנות לחלוטין לולא הטעות החמורה שטעה היטלר בהשהותו במשך שנה את ייצורם, והכנסתם לשרות, של מטוסים אלה.

קליעים-מונחים ונשק גרעיני

אכן, הקליעים המונחים מקיפים כבר היום את כל המכלול של מכשירי הלחימה לתכליותיהם השונות: מקליע נגד-טנקי לטווח 500 — 1500 מ' (ס.ס. 10) — דרך קליעים-ארטילריים לטוחים של 16—30 ק"מ, קליעים נגד-מטוסים להשלמת התותחים הנגד-מטוסיים או להחלפתם, קליעים לטוחים של 100—300 ק"מ שנועדו להארכת הזרוע-הארטילרית ולהגברת עצמתה, קליעי "אוייר-אוייר" ו"אוייר-קרקע" נישאים במטוסים להחלפת התותחים והרקטות שבמטוס ולהגברת עצמת הפגיעה של מטוסי קרב ומפציצי קרב, קליעים לאניות מלחמה לסוגיהן השונים, להחלפת תותחי שטח* (ותותחים נגד-מטוסים — ועד לקליעים ל"טוחים-בינוניים" IRBM**) וקליעים בין-יבשתיים (ICBM***), שעיקר תכליתם להחליף את המפציצים המסוגלים להוביל פצצות-מימן לכל נקודה שעל פני כדור הארץ.

האנרגיה הגרעינית, באה לידי שימוש "איסטרטגי" בהפצצת הירושימה ונגסקי. כיום משמש חומר-הנפץ הגרעיני במערכת כלי-זין ענפה ומגוונת מאוד: — החל מפגזים בני 100 — 150 ק"ג של הוביצרים בקוטר 203 מ"מ (8 אינץ') שבדיביזיות הרגלים והשריון האמריקאיות מן הטיפוס החדש — דרך ראשי-קליעים-ארטילריים כגון "לאקרוס" (Lacrosse) — לטוח 16 ק"מ, וראשים אטומיים של קליעים-מונחים "קרקע-אוייר" ו"אוייר-אוייר" — ועד לראשים ה"מימניים" של הקליעים הבין-יבשתיים לסוגיהם.

עם זאת משמשת האנרגיה הגרעינית כבר כיום גם מקור לכוח-הנעה בשביל צוללות, ובעתיד הלא-רחוק אף בשביל כלי שיט אחרים, ובשביל מטוסים.

כיום יש לראות את חומר-הנפץ הגרעיני ואת הקליע המונחה כשני אספקטים, משלימים זה את זה, של אמצעי-לחימה במלחמת העתיד: האחד מהווה את גורם הומר הנפץ המהפכני החדש, שהוא גורם-החרם-וההשמד — ואילו השני משמש כ"נושא", כאמצעי-הטלה, המאפשר להוביל את חומר הנפץ אל המטרה.

השורות שלעיל, נועדו לשמש פתיחה לסדרת מאמרים אשר אלו הן מגמותיה ותכליתה: —

- א. לסקור את שלבי המהפכה באמצעי-לחימה, כפי שהתבטאה בהתפתחות של י"ב השנים האחרונות;
- ב. להבהיר את מהותם ואופים של אמצעי-הלחימה החדשים;
- ג. לנסות ולצפות-אל-העתיד — על-מנת להעריך מהן התמורות הצפויות במשך מניין השנים הבא.

* הביטוי "תותחי שטח" מתכון כאן לתותחי האניות הפועלים על פניה-שטח של הים, או "פני הים" (Surface Guns, Surface Vessels) — לעומת ספינות תת-ימיות, וחימושן לפעולה מתחת לפני המים (טורפדות).

** IRBM — Intermediate Range Ballistic Missile

*** ICBM — Inter Continental Ballistic Missile

א. שלבי המהפכה באמצעי לחימה

א. בכיוון הגדלת העצמה: מ-20 קילוטון* בפצצות הירושמה ונגסקי עד ל-20 ויותר מגאטון בפצצות-מימן.

ב. בכיוון הקטנת העצמה והנפח: מ-20 קילוטון ועד ל-10 קילוטון, ל-5, ולבסוף אף לקילוטון אחד, ואפילו לחצי קילוטון, בפגזי-תותחים אטומיים.

מאז 1954 משתלבים כיווני ההתפתחות המקבילים של שני אמצעי-היסוד האמורים, ומתחיל שלב חדש בו מכה-שורש לאט לאט התפישה הרואה בקליע-המונחה ובחומר-הנפץ-הגרעיני שני אספקטים משי-לימים-אהדדי של אותו אמצעי לחימה: — הקליע כנושא, וחומר הנפץ הגרעיני כ-”נשוא”. החל משלב זה מתברר יותר ויותר כי לעתיד יצטרכו כמעט כל סוגי הקליעים המונחים — כולל קרקע-קרקע, קרקע-אוויר, ואפילו אויר-אוויר — להיות חמושים בראשים גרעיניים: ראשים גרעיניים-מימניים, מגאטוניים, יועדו לשמש כראשיהם של הקליעים ה”פלנטריים”, שטוחם מגיע אל כל חלקי כדור הארץ, דהיינו — הקליעים ה”ביניבשתיים”; ואילו ראשים גרעיניים-”רגילים”, קילוטוניים, ישמשו כראשיהם של קליעים קצרי-הטוח (יחסית!) על כל סוגיהם.

ואמנם, החל מ-1954 מتركזים מאמצי הפיתוח המשולב במגמה להגשמת התפישה האמורה. נסקור עתה, אחד-אחד, את ארבעת השלבים שצוי-

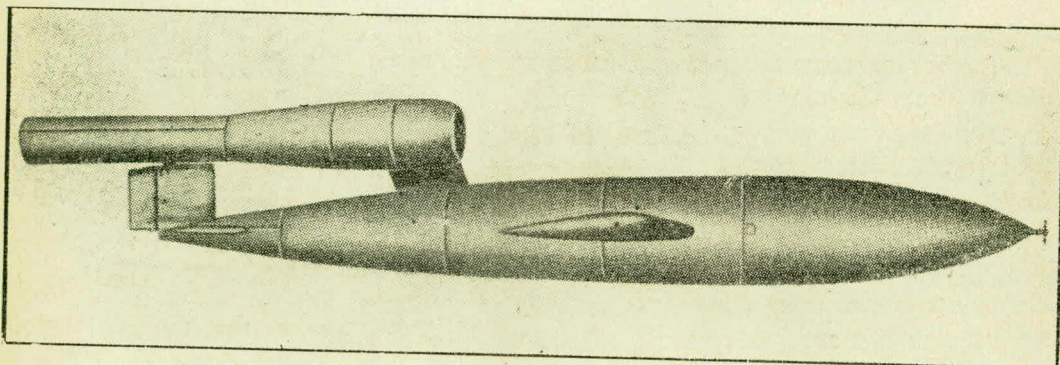
את ההתפתחות באמצעי הלחימה מאז שנתה האחרונה של מלחמת העולם השנייה — ובמיוחד בכל הנוגע לפיתוח שני האמצעים-העיקריים אשר הגדירו-נום כגורמי-המהפכה — אפשר לחלק לארבעת השלבים שלהלן: —

- א. שלב השימוש המבצעי — V-1, V-2: 1944-5 הירושמה, נגסקי: אבג. 1945
- ב. שלב הפקת לקחי מלחמת העולם השנייה: 1945-50
- ג. שלב פיתוח מוגבר (בעקבות מלחמת קוריאה והופעת הנשק ה”מימני”) מלחמת קוריאה: 1950-53 פצצת מימן: 1952-53
- ד. שלב הפיתוח המשולב (הצירוף קליע-מונחה — ראש-גרעיני): מ-1954

התפתחות מקבילה — והתפתחות משולבת

במשך 10 שנים, מ-1944 ועד 1954, התפתחו שני האמצעים החדשים, הקליע-המונחה והפצצה הגרעינית, התפתחות מקבילה, אך נפרדת: אמצעי-אמצעי ודרכו. הקליע-המונחה עבר דרך התפתחות ארוכה ומסועפת — החל ב-V-1 ו-V-2, וגמור בכל ההסתעפויות ובנייה-ההסתעפויות החדשות (קליעי קרקע-קרקע, קליעים נגד-טנקים, קליעים ארטילריים קצרי-טוח יחסית וקליעים לטוחים ניכרים יותר — ולבסוף קליעים ל”טוחי-ביניים” וקליעים ביניבשתיים, קליעי קרקע-אוויר לסוגיהם, קליעי אויר-אוויר, ואף קליעי אויר-קרקע). הפצצה הגרעינית התפתחה והלכה בשני כיוונים הפוכים:

(*) עצמתו של חומר הנפץ הגרעיני נמדדת ב”קילוטונים” — דהיינו, אלפיהטון של ט.ג.ט. האנרגיה של פצצת 20 קילוטון שיתערך לאנרגיה של 20,000 טון ט.ג.ט., ואילו עצמת פצצות המימן נמדדת ב”מגאטונים”. מגאטון אחד — עצמת הנפץ שלו שות-ערך לאנרגיה של מליון טון ט.ג.ט.

”הפצצה-המונחת” V-1 — הקליע הראשון בסדרת ”נשק-התגמול” הגרמני, המתקן דמי קנה-התותח המורכב עליביו חלקי האחזי של הקליע הא מנוע הסילון ה”פועם”.

מלחמת העולם האחרונה היו קליעי קרקע-קרקע v-1 v-2 הגרמניים; אם כי גם הגרמנים וגם האמריקאים השתמשו שימוש מבצעי בקליעים-מונחים נורספים — ובמיוחד בפצצות-מונחות מכמה סוגים.

נו לעיל — על נקודות-הכובד ואירועי-המפתח שבכל אחד מהם.
הערכה כללית
הקליעים היחידים אשר רישומם ניכר במהלך

שלב השימוש המבצעי

לפי ההערכה גרמו קליעים אלה לכ-50.000 נפגעים; כשלושת רבעי מליון בתים ניוזקו, מהם כ-23.000 ללא תקנה. נוסף לכך שוגרו — לפי מקורות גרמניים — למעלה מ-8000 קליעי v-1 אל אנטוורפן (מתוכם למעלה מ-5000 פגעו בתחומי 13 ק"מ ממרכז העיר) ולמעלה מ-3000 — על ליאז'. הקליע v-1 היה הראשון בסדרת "נשק התגמול" הגרמני (Vergeltungs Waffen) והוא כונה ע"י הבריטים ה"פצצה המזומזמת" ("The buzz bomb") בגלל הרעש האופייני של מנוע-הסילון שלו. היה זה קליע קרקע-קרקע דמוי מטוס חד-כנפי, ללא טייס, במשקל למעלה מ-2,3 טון, אשר נשא ראש-נפץ שהכיל כטון אחד חומר-נפץ-מרסק. הוא היה ממריא ממריא (משגר) * משופע (15—12 מעלות) כ-50 מטר אורכו; טס במהירות של קרוב ל-600 ק"מ לשעה בגובה 700 עד 1000 מטר — והגיע לטווח 240 ק"מ (הטוח ללונדון, נגדה בעיקר תוכנן הקליע), כעבור כ-20 דקות תעורפה. הקליע היה מונע ע"י מנוע סילון "פועם" (Pulse jet); גובה הטיסה נשמר בקביעות בעזרת גירוסקופ אשר הופעל אבטומטית בהגיע הקליע לגובה הדרוש. כיוון הקליע נשמר ע"י מצפן מגנטי, אשר פעל באמצעות סרבומוטורים, על ההגאים שעה שהיה צורך בתיקון כיוון התעופה. הקליע היה מצויד במדחף קטן אשר תפקידו לא היה תפקיד של דחף והנעה (המנוע הוא מנוע סילוני) אלא תפקיד של הפסקת פעולת המנוע בטוח הדרוש. תנועתו הסיבובית של בית של המדחף הופעלה, וקוימה ע"י תנועתו של הקליע באויר. בהגיע מספר הסיבובים שנתבצעו ע"י המדחף לאותו מספר אשר נקבע כמקביל למרחק הטיסה אל לונדון, היתה נפסקת אבטומטית אספקת הדלק למנוע — ובד בבד עם הפסקת פעולתו של המנוע היתה ניתנת לקליע "הוראת צלילה" ע"י הכונת ההגאים המתאימים; הקליע, שצלל אל המטר, רה, היה מתפוצץ משפגע מרעים-המגע בקרקע. דיוק הקליע הספיק בשביל אותו יעד עיקרי שנגדו

קליעים-מונחים במלחמת העולם השנייה

הקליעים-הגרמניים

הרעשת לונדון באמצעות הקליעים הגרמניים הלה ביוני 1944, שבוע לאחר פלישת בעלי הברית ליבשת אירופה, והיא גרמה להרס ומות בקנה-מידה נרחב, בעיקר בעיר לונדון ובקרב אנשיה. פעמים רבות נשאלה השאלה: — "במה היתה מתבטאת תוצאתה של הרעשת-הקליעים אילו החלה מספר חודשים מוקדם-יותר ואילו כוונה בעיקר אל שטחי הכינוס של כוחות הפלישה?" יתכן כי תשובה מוסמכת לכך יש לראות בדבריו של מפקד כוחות הפלישה, גנרל איזנהאואר, והריהם כלשונם: — "נראה היה כקרוב-לודאי כי אילו הצליחו הגרמנים לשכלל כמלוא-הצורך, ולהפעיל, כלי זין חדשים אלה שישה חודשים מוקדם יותר מכפי שעלה הדבר בידם למעשה — כי אז פלישתנו לאירופה מתגלית היתה כמעשה הכרוך בקושי רב ביותר, ואולי אף בלתי-אפשרי. מובטחני כי אילו היו הם מצליחים להשתמש לפני כן בכלי זין אלה על-פני תקופה בת שישה חודשים, ובמיוחד אילו היו עושים את האיזור פורסטמות-סאותהמפטון לאחת ממטרותיהם העיקריות, כי אז יתכן ומבצע, אוברלורד, היה מוסר-מן-הפרק". ("מסע-הצלב באירופה 1948" — עמ' 284 במהדורה האנגלית).

היות וניתן להפיק לקח רב מדוגמא זו (כמעט היחידה עד כה) של שימוש מבצעי בקליעים-מונחים — נבחן כאן להלן אספקטים מאלפים אחדים בנסיון זה של הגרמנים — ושל אלה שהותקפו על ידם באמצעות הקליעים.

הרעשה בקליעים v-1

בפרק הזמן שבין אמצע יוני לראשית ספטמבר 1944, שיגרו הגרמנים כ-8000 קליעי v-1, שמהם כ-2400 פגעו בלונדון העיר — ופתחו ע"י כך פרק חדש בהיסטוריה הצבאית: פרק השימוש באמצעי הלחימה החדש, והוא הקליע המונחה.

* מספר קליעים מסוג v-1 שיגרו גם ממטוסים, בעיקר כמפציצי Heinkel 111 הדו-מנועיים.

- ב. חגורת תותחים נגד-מטוסים ברצועה הסמוכה לחוף — בתחום 5000 מ' מן החוף, שפעלו באיזור עד ל-10.000 מטרים מהחוף.
- ג. חגורת מטוסי קרב פנימית (שנסתייעה בזרקוריים).
- ד. מחסום כדורים פורחים.

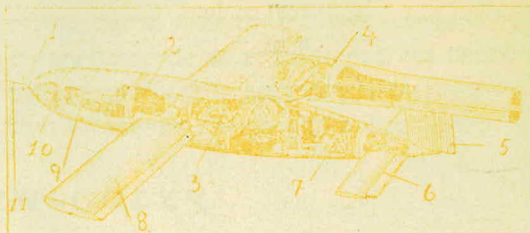
חגורת התותחים הנגד-מטוסים שבקרבת החוף כללה כ-400 תותחים כבדים (בעיקרם — תותחים בני 3.7 האינטש) וכ-600 תותחי בופורס.

השימוש בתחנות מכ"ם החדשות שטופחו לתפקיד זה, וכן במרעומי הקורבה אשר נתקבלו מארה"ב, הגדיל במידה ניכרת את היעילות של התותחים הנגד-מטוסים ושל המערך ההגנתי כולו; כך שבסופו של דבר הגיעו למצב בו ניתן היה להפיל למעלה מ-90% של הקליעים לפני הגיעם למטרה. כך למשל, ב-28 לאבגוסט, מתוך 94 קליעים אשר התקרבו לחופי אנגליה הופלו 90, מהם 65 ע"י תותחים נגד-מטוסים, 23 ע"י מטוסי הקרב ו-2 ע"י הכדורים הפורחים (*). מענין לציין כאן בעיה האופיינית לפיתוח אמצעי לחימה חדשים: הקושי הרב הכרוך הן בקביעת המור עד המשוער שבו יושלם פיתוח האמצעי וכניסתו לשימוש — והן בהערכת אמצעי-הנגד העלולים להמצא בידי האויב לאותו מועד.

והרי המקרה של קליע v-1: עד אשר הסתיים פיתוח הקליע והחלו ייצורו והכנסתו לשימוש, כבר היו מוכנים אמצעי-הנגד — והללו, בסופו-של-דבר, העמידו בספק את כדאיות השימוש באמצעי החדש.

ההרעשה בקליעים מסוג v-2

בחדשים ספטמבר 1944 — אפריל 1945 הוטלו כ-1200 קליעי v-2 על לונדון, מתוכם פגעו בעיר עצמה כ-500. לפי ההערכה היו מספר נפגעי v-2 באנגליה למעלה מ-10.000, מתוכם כ-2700 הרוגים. נוסף לכך הוטלו בהתאם למקורות גרמניים למעלה מ-1500 קליעי v-2 על אנטרופן וכ-150 על בריסל. הקליע v-2 היה קליע קרקע-קרקע ראשון במשפחת הקליעים הבליסטיים (הקליע v-1, דמוי-מטוס, שייך למשפחת קליעי-השיט — cruiser missiles) ובגורר מיהיסוד הקובעים את מסלול תעופתו וכיוונו דומה הוא למעין פגז ארטילרי ענק. למרות שמשקל הראש

טכניקה של קליע v-1

1. מדחף סיבובים למדידת טווח, 2. מיכל דלק, 3. בקבוקי אויר לחוף, 4. מנוע, 5. הגה כיוון, 6. הגה עומק, 7. מערכת ניהוג, 8. הכנפים הנושאות, 9. מטען התנ"ם, 10. מצפן, 11. מגע הנפץ.

נועד להיות מופעל: — העיר לונדון, המהוה מטרה שקוטרה כ-50 ק"מ.

אמצעי הגנה בפני קליעי v-1

מענין לסקור בקצרה את אמצעי-הנגד אשר הופעלו כלפי קליעי v-1.

בשני הלילות הראשונים להרעשת הקליעים פתחו סוללות התותחים הנגד-מטוסים של הגנת לונדון באש נמרצת נגדם, וטענו שהפילו מספר רב מהם. מסתבר, כי אף במקרה של פגיעה באחד הקליעים v-1 לא הושג אלא דבר אחד: הודאות שאמנם יפול הקליע בתוך לונדון גופה; שכן, לולא האש הנגד-מטוסית היו חלק מהקליעים, שלא הצטיינו בדיוקם, חולפים מעל לעיר ונופלים, אולי, בשדה הפתוח. על כן ניתנה כעבור-זמן הוראה שלא לפתוח בתחומי העיר לונדון באש נגד-מטוסית על הקליעים — וההגנה הארטילרית נגדם נערכה באופן אשר יסופר עליו להלן.

מובן מאליו הוא כי האמצעי מרחיק-הלכת ביותר למניעת פגיעתן של ה"פצצות המעופפות" (v-1) התיבטא בעריכת התקפות על נקודות ההמראה שלהן, ואמנם נתבצע מספר רב של התקפות כאלו, בעיקר באמצעות מפציצים אך גם תוך שימוש במטוסי קרב. בשביל מערך ההגנה עצמו עמדו לרשות המגינים שלושה אמצעים עיקריים:

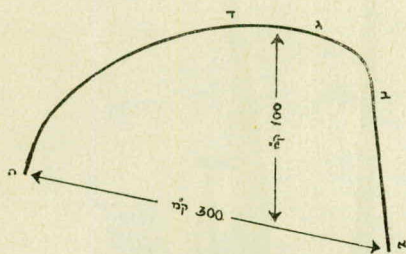
- א. תותחים נגד-מטוסים.
 - ב. מטוסי קרב.
 - ג. מחסום כדורים פורחים.
- המערך ההגנתי, כפי שנתארגן כחודש לאחר התיבטא חלת התקפות קליעי v-1, כלל:

- א. חגורה הגנתית ימית של מטוסי קרב הפועלים מעל לים בטווח של לא פחות מ-10 ק"מ מהחוף.

(*) בסה"כ "נתפשו" ע"י הכדורים-הפורחים למעלה מ-200 קליעי v-1.

שינוי מסלול הקליע. הלוחיות עשויות גרפיט כדי שתוכלנה לעמוד בפני חום הסילון. נוסף על אלה היו גם הגאים חיצוניים, עשויים דוראלומיניום, הפועלים כהגאי מטוס רגיל.

המראת ה-v-2 פשוטה יותר מזו של ה-v-1. מאחר וקליע זה המריא אנכית, ללא פסים או ממריאים מיוחדים. הקליע היה ממריא אנכית עד גובה של כ-25 ק"מ. בגובה זה, באמצעות הג'ירוסקופ, היה הקליע משנה במקצת את כיוונו ומתוה מסלול קשתי מעגלי. בהתקרב הקליע אל מצב נטיה בזוית של 45° , היתה פעולת המנוע נפסקת — והקליע היה ממשיך את מעופו בתנועה חפשית, בליסטית-פרבולית.

מסלול תעופת קליע v-2

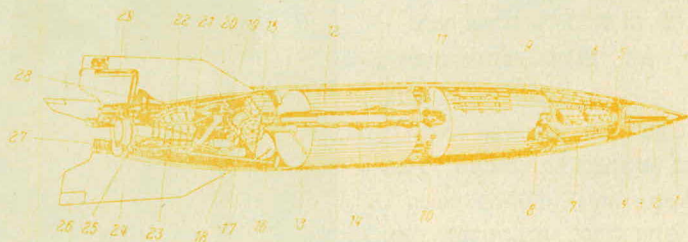
א: נקודת ההמראה; א"ב: המראה אנכית; ב"ג: מסלול קשתי-מעגלי; ג"ד: פרבולה בליסטית.

היות והקליע — החל מנקודה "ד" שבסכימה זו — צלל במהירות שעלתה יותר מפי-שנים על מהירות-הקול, נשמע רעש תנועתו רק זמן מה לאחר שכבר חלף מעל אותה נקודה, ואף במקום בו התפוצץ היו שומעים תחילה את קול ההתפוצצות ורק אח"כ — את הרעש שנגרם ע"י טיסתו באויר. ועובדה זו היא, בעיקר, שגרמה לכך שלא היה סיפק לתפוס מחסות

הקרבי שלו היה זהה עם זה של הקליע v-1 — טון אחד של חומר נפץ — היה משקל הקליע v-2, ברגע המריאתו, כמעט פי-שבעה ממשקל הקליע v-1: כ-14 טון (מזה — כ-9 טון דקל). לעומת זה היתה מהירות הקליע גדולה כמעט פי-עשרה ממהירות הקליע v-1. כלומר קרוב ל-6000 ק"מ לשעה; כך שזמן תעופתו מנקודת-ההמראה עד לונדון לא נמשך יותר מ-3-4 דקות. הקליע v-2 המריא אנכית, וטס בגובה של כ-100 ק"מ (לעומת גובה של 700-1000 מטרים, אצל הקליע v-1). לטווח של 250-300 ק"מ, הקליע היה מונע ע"י מנוע סילוני. הסילון נגרם ע"י בעירת האלכוהול והחמצן-הנוזל (שמשקלם, יחד, היה כאמור כ-9 טון). לצורך דחיפת האלכוהול והחמצן-הנוזל אל תא-השריפה שימשה משאבה-סיבובית בעצמה של כ-1000 כוח סוס, אשר הונעה ע"י טורבינה המופעלת באמצעות התפרקות מייחמצן. להקלת התפרקות זו של מייחמצן השתמשו בפרמנגנט-הסידן. מייחמצן ופרמנגנט-הסידן נדחפו אל תא-ההתפרקות באמצעות 8 בקבוקי אויר לחץ. מאחר שהחמצן-הנוזל עלול מאוד לגרום לקורוזיה, היו המיכלים, כולל מיכלי האלכוהול, עשויים דוראלומיניום (נתך אלומיניום, נחושת ומגנזיום).

בקורת מסלול הקליע נעשתה באמצעות ג'ירוסקופים או באמצעות "פיקוד-אלחוט" אשר פעל על לוחיות-גרפיט המשמשות כ"הגאים פנימיים" — לשם השגת הסטת כיוון סילון-הגזים הנפלט — וע"י כך גם

(*) הסיבה העיקרית לכך היא שהקליעים הבליסטיים נושאים בחובם, בתור דלק, גם את החומר המתחמצן (במקרה של v-2 — כ"טון אתיל-אלכוהול) — וגם את החומר המחמצן (במקרה של v-2 — כ"5 טון חמצן-נוזל); בעוד שקליעי השיט, "אויכל האויר", משתמשים באויר האטמוספירה כחומר מחמצן; ועל כן אף הם מוגבלים בגובה טיסתם.

סכימה של קליע v-2

1. מרעום. 2. חומר נפץ. 3. נפץ. 6. ציוד בקרה אלקטרוני. 9. מיכלי אלכוהול. 11. שסתום מיכל האלכוהול. 12. מיכל חמצן נוזלי. 14. צינור כפול להובלת האלכוהול. 15. מיכלי אויר. 16. מיכלי מייחמצן. 17. טורבינה ומשאבה. 18. מיכל פרמנגנט-הסידן. 19. צינורות חמצן. 20. צינורות אלכוהול. 22. תא השריפה. 24. כנפי יציוב. 26. הגאים חיצוניים. 27. הגאים פנימיים. 29. מערכת ההגאים.

הוא האמצעי של חסימה-אלקטרונית*). הגורמת לטשטוש הוראות ה"פיקוד-מרחוק" האלחוטי; אולם במידה שאין הקליע מופעל ע"י השימוש ב"פיקוד-מרחוק"-אלחוטי — שוב אין בפני החסימה-האלקטרונית גורם שניתן לה לשבשו.

שימוש מבצעי בקליעים אחרים

כידוע, נודע במלחמת העולם השנייה אפקט ניכר לשימוש מבצעי בקליעים v-1 v-2 בלבד. מכל מקום נמנה להלן בקצרה מספר קליעים אחרים, גרמניים ואמריקאיים, אשר היו אף הם בשימוש מבצעי:

קליעים גרמניים אחרים

קליע קרקע-קרקע Rheinbote — קליע זה, אשר הופעל במיוחד נגד אנטרפן, הונע באמצעות חומר הודף ("פרופולנט") מוצק במהירות של כ-600 ק"מ לשעה, לטוח מכסימלי של כ-200 ק"מ. משקל הקליע היה כ-2 טון, מזה כ-500 ק"ג ראש נפץ.

קליע אויר-קרקע Fritz X או FX 1400 — זו היתה למעשה פצצה גולשת מונחית, ללא מנוע עצמי, 1400 ק"ג משקלה, אשר נועדה לפגוע במטרות קרקעיות או ימיות משוריינות.

תחילה היתה הכוונה אלחוטית, יותר מאוחר הנהיגו הכונה חוטית. פצצות אלו נכנסו לשימוש לראשונה באיטליה, ב-1943. הן הוטלו מגובה 20,000 רגל וטוח של 6-8 ק"מ מהמטרה. דיוק פצצות אלו לא נחשב למשביע רצון.

קליעים אויריים HS-293 — היה בשימוש מבצעי נגד כלי שיט בזירות הים התיכון והאוקיינוס האטלנטי, החל מ-1943. משקל קליע זה היה קצת למעלה מטונה. מהירותו — כ-600 ק"מ לשעה. מוכון מרחוק באמצעות תצפית ראייה. טווחו — כ-16 ק"מ. כפי שמוסרים היה קליע זה יעיל במיוחד בראשי-החוף אנציו וסלרנו.

גרסה אחרת של קליע זה, בה רצו הגרמנים להכניס ראש-טלויזיוני, HS-293 D. לא הושלמה לשימוש צבאי.

הקליע HS-294 היה למעשה טורפדו בעל כנפים המוטל ממטוס; בו השתמשו בזירת הים התיכון. מכשיר בטהובן (Beethoven Apparatus) — שם מוזר ותפל זה ניתן לקליע אויר-קרקע מוזר עוד יותר, הבנוי 2 מטוסים כאשר האחד רכוב על השני. המשי-

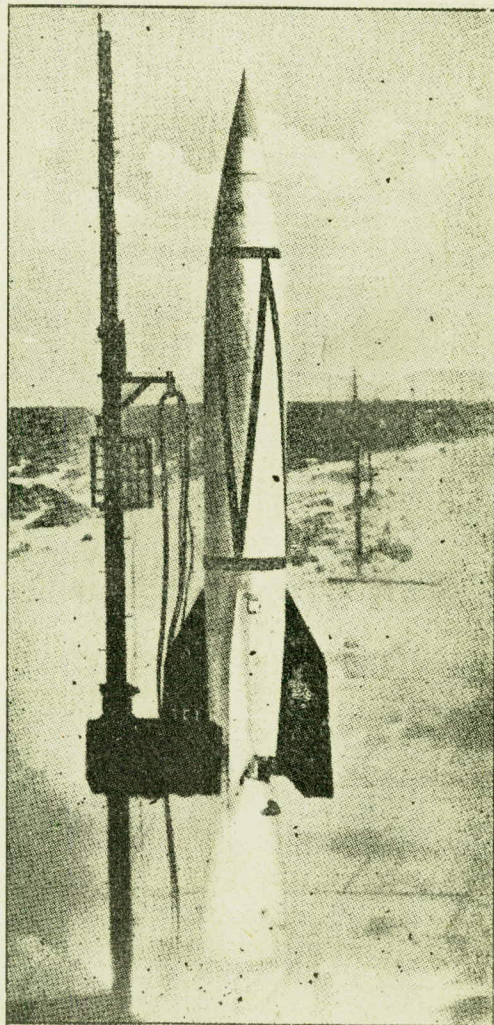
*) באנגלית — jamming; דהיינו, אותו ביטוי עצמי אשר מתרגמים אותו לעברית, כשהמדובר הוא בהפרעות לשידורי-אלחוטי, גם במונח "הצרמה".

מפני הקליע, ובממוצע גרם כל קליע v-2 פי שניים יותר נפגעים מקליע v-1.

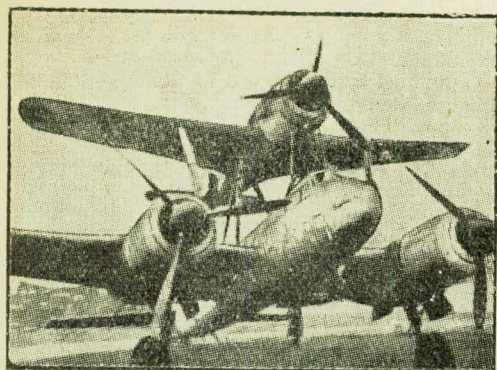
אמצעי ההגנה נגד קליעי v-2

בגלל מהירותו הגדולה, לא היתה — ולמעשה אינה קיימת גם היום — כל אפשרות של הגנה נגד קליעי v-2 פרט לתקיפת נקודות ההמראה.

משהמריא הקליע — שוב לא היה כל אמצעי לעצרו, כשם שהרוצה לסכל פגז תותח או כדור רובה — אין לו כל אמצעי לכך פרט לפגיעה ביוורה. אחד האמצעים המעטים העלולים להיות יעילים

הקליע v-2 — הקליע הבליסטי ארוך-הטוח הראשון בתצולם — שיגורו של אחד מ-67 הקליעים שנתפשו בידי האמריקאים ונבחנו בארה"ב.

„מכשיר בטהובן“

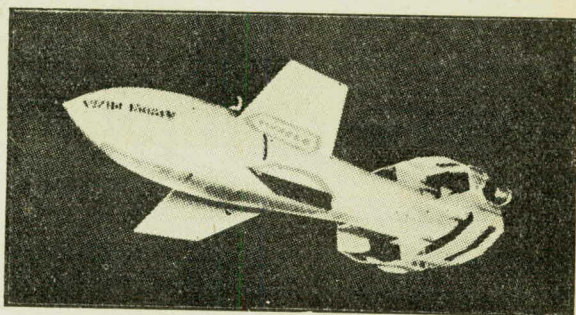
קליע זה הושלם סמוך לסוף המלחמה והיה בשימוש מבצעי מוגבל, אולם מוצלח. נגד כלי שיט יפניים באוקינוס השקט. כ-12 אניות מלחמה ואניות אספקה נפגעו, ביניהן אניית תחמושת ומשחיתה. התוצאות היו מעודדות ונבנו כ-3000 קליעים כאלה אשר „אחרו את הרכבת“.

פצצה מונהגת Azon — פצצת אוויר סטנדרטית בת 500 ק"ג, אשר הותקנה לה מערכת-בקרה בזנבה, באמצעותה יכול היה המטילן לנהיגה לאורך חלק ממסלול-תעופתה. אפשרות ההשפעה על מעופה היתה קימת רק לגבי האזימוט שלה, דהיינו — אפשר היה לתקנו ולהסיטו ימינה ושמאלה. מערכת הבקרה כללה גירוסקופים, מקלט, סוללות וכן ציין-אור נותב, באמצעותו ניתן היה להבחין בפצצה בתעופתה.

בסה"כ יצרו כ-15,000 פצצות כאלה (*). פצצת Azon אשר הוטלה ממפציצים B-17 („המצודה-המעופפת“) היתה בשימוש מבצעי מצומצם במעבר הברנר באיטליה ולאורך הדנובה, ובשימוש יותר נרחב בבורמה, בה טייסת של כ-10 B-17 הרסה את מרבית הגשרים החשובים בדרכי האספקה היפניות לבורמה.

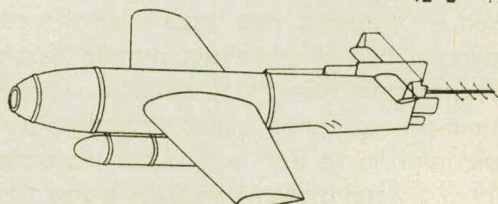
(*) הומנה של 10,000 נוספים ביטלה עם סיום המלחמה.

קל הכללי היה כ-16 טון, מזה כ-2 טון ראש קרבי. המטוס התחתון היה מפציץ בינוני דו-מנועי, בדרך כלל יונקרס 88. המטוס הרוכב היה מטוס קרב חד-מנועי, בדרך כלל ה-Focke-Wulf הטייס ישב במטוס הקרב, נהג את המערכת הדו-מטוסית אל המטרה, התקין וכיוון את האביזרים לנהוג-מיתקן-מראש בהתאם לנתוני המטרה — ואז הפעיל מטען חומר נפץ מתאים אשר גרם לפיצול שני המטוסים ולצליה.

פצצה גולשת FRITZ X

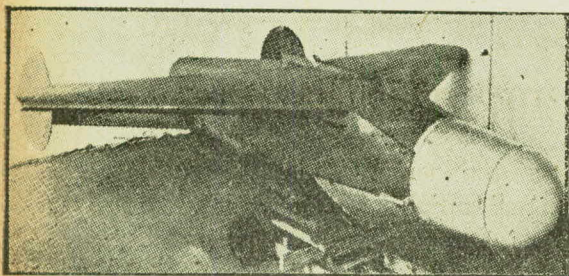
לת המפציץ אל המטרה. לאחר זאת יכול היה מטוס הקרב לתקוף את מטוסי האויב אשר עלולים היו להתנכל לתנועתו של הקליע למטרה. קליע מוזר זה היה מיועד לתקיפת מטרות קרקעיות וכלי שיט משוריינים. לקליע היה טווח טיסה של כ-700 ק"מ. מהירות שיוט של כ-450 ק"מ לשעה, גובה יעיל מקסימלי לתפעול של כ-16,000 רגל. מבצעים נכנסו קליע זה לשימוש בחזית המזרחית נגד הרוסים, במיוחד לתקיפת גשרים — ובזירת הים הבלטי, נגד כלי שיט.

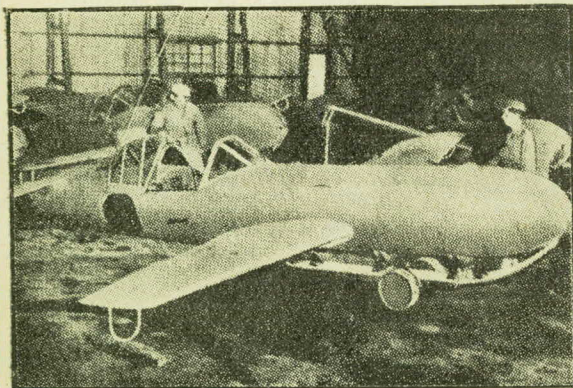
HS-293 — קליע אוויר ים מוכון אלחוט

קליעים אמריקאיים

פצצה מונהגת BAT — קליע אוויר-קרקע אשר פותח ע"י אווירית הצי האמריקאי. קליע זה נשא „ראש קרבי“ בן כ-500 ק"ג, והיה מצויד במערכת ביות מכ"מי: כלומר נשא משדר מכ"ם ומקלט מכ"ם שב-אמצעותם „התביית“ אל המטרה. הטווח שממנו ניתן להטיל את הקליע אל המטרה היה כ-17 ק"מ.

BAT — קליע אוויר-קרקע מונהג מכ"ם

גלגול מיוחד במיוחד ממשפחת ה"פצצות-הגול" שות" היותה "בקא" היפנית — כינוי, אשר ניתן לפצצה המעופפת היפנית מסוג "אוקה", אשר סוגלה לתפקיד של "קמיקדזא". כידוע, ציינה המלה היפנית "קמיקדזא" את מלחמת ההתאבדות של טייסים יפניים אשר כיוונו את מטוסיהם טעוני חומר הנפץ אל סיפונייהן של אניות אמריקאיות שבים מסביב לאי אוקינוה בשלב המסיים של ההתמודדות אמריקה — יפן, שהתנהלה במסגרת מלחמת העולם השנייה. אכן, עד מהרה, נתברר ליפן כי טייסים המיוכנים להתאבדות של גבורה מצויים אצלם במספר רב יותר מאשר מטוסים. על כן טיפו לצורך פגיעות אלו (בעטין הטבעו או נפגעו קשה כ-250 ספינות — ואשר עלו ליפנים עצמם כ-1000 מטוסים מסוגים שונים) את ה"פצצות-הגולשות", שהיו משוגרות על ידי מטוס מפציץ — ובשלב הסופי של טיסתן מכוננות בדיוק אל המטרה על ידי הטייס המתאבד שהיה יושב בתוך הפצצה הטסה.

חובר גוף מטוס חד-כנפי פשוט. שיטת הניהוג היתה שיטת ההתקנה-מראש (Preset), היו מטילים אותה ממפציץ B-17 אשר היה חמוש בזוג פצצות. בשימוש מבצעי מצומצם בגרמניה, הוטלו בהפצצה אחת כ-116 קליעים מ-58 מפציצים. לפי ההערכה פגעו במטרה פחות מחצים.

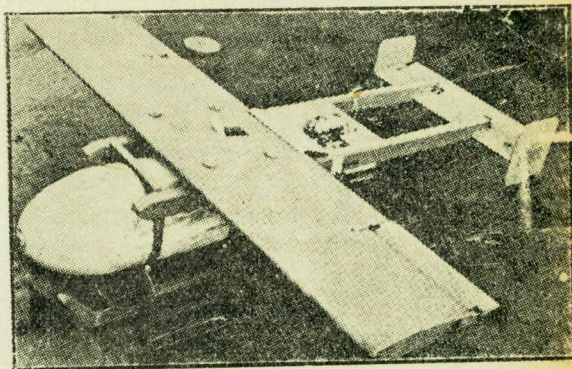
פצצה מונהגת GB-4 — פצצת אוויר טנדרטית בת טונה אחת, אליה חובר גוף מטוס חד-כנפי פשוט, כמו ב-GB-1. פצצה זאת היתה מצוידת בראש טל-ויזיוני. היתה בשימוש מבצעי נגד פנים (מכלאות) של צוללות בלה-האבר ומקומות אחרים בצרפת, וכן נגד מטרת תעשיתיות בגרמניה.

השימוש המבצעי בנשק גרעיני

כידוע, הגיע הנשק הגרעיני במלחמת העולם השנייה לידי תפעול מבצעי בשתי הזדמנויות: א. הטלת הפצצה האטומית האמריקאית על העיר הירושימה בביפן; ב. הטלתה על עיר הנמל-והתעשייה נגסקי (ניתוח השימוש המבצעי בשתי הפצצות האטומיות הראשונות, שהוטלו ביפן, יובא במאמר מיוחד אשר ידון בסוגית אמצעי לחימה גרעיניים).

פצצה מונהגת Razon בת 1000 ק"ג, בה מערכת ניהוג היתה משוכללת-יותר, — ואפשרה השפעה על מעוף הפצצה גם לגבי האזימוט וגם לגבי הטווח — ואשר פותחה ואף הספיקו ליצרה בהיקף של כ-3000 יחידות; אך היא לא הספיקה להכנס לשימוש מבצעי. פצצה מונהגת GB-1 (*) — פצצה אווירית אליה

(*) באנגלית — GB-Glide Bomb

GB-1 — פצצה מונהגת

שלב הפקת לקחי מלחמת העולם השנייה

הגיעו, לשלבי הסיום שלהם בטרם תמה המלחמה, ואשר אחדים מהם זכו עתה לפיתוח-משך. בתחום הקליעים המונחים, מעריכים כי מטפחים העיקריים במלחמת העולם, הגרמנים, עבדו על כ-130 פרויקטים שונים — קליעי קרקע-קרקע, קרקע-אוויר, אוויר-קרקע, אוויר-אוויר וכן הלאה... רבים מהקליעים

בחמש השנים הראשונות שלאחר תום מלחמת העולם השנייה, התרכזו המדינות השונות, מצד אחד, בהפקת הלקחים מן השימוש המבצעי בקליעים-מונחים ובפצצות אטומיות — ומצד שני, במיזוי שפעת הנתונים הטכניים שנצטברה עקב המספר הגדול של אותם פרויקטים אשר לא הגיעו, או כמעט ולא

הקדימו הגרמנים את המדינות האחרות ב-10 שנים בקרוב, טבעי הוא שאותן חמש השנים שלאחר המלחמה נוצלו להשגת הפיגור ולמיצוי לקחי ההתקדמות הגרמנית.

הרוסים, למשל, לפי הידיעות המצויות, לא עבדו עד 1950 על שום פרויקט שלא היה גרמני. לצורך לימוד בעיות הייצור, וכן לצורך אימונים מזה, ומחר קר איירודינמי מזה, ייצרו הרוסים בעצמם כ-1000 קליעים מסוג v-2 ובזאת נכנסו לפני-ולפנים ענין הקליעים המונחים.

בשטח הנשק הגרעיני ביצעו האמריקאים, בשנים 50—1945, פיצוצים גרעיניים על מנת להפיק עוד ידיעה והתמצאות בשטח זה. נוסף על מה שהוברר להם ע"י שלוש הפצצות שהופעלו ב-1945; מפיוצרים אלה נערכו שנים ב-1946 ושלושה ב-1948. כפי שנראה להלן, מספר זה של פיצוצים בתקופת חמש השנים הראשונות הוא זעום לעומת קצב הניסויים החל מ-1951.

שלב הפיתוח המוגבר

עד ל-1000 ק"מ; וכן הקליע קרקע-אוויר "ניקא". סיום פיתוחם של כל הקליעים האלה, והתחלת יצורם, חלו בשנים 4—1953.

עד כאן — אשר לפיתוח הקליעים ואילו בשטח הגרעיני, גרם הפיצוץ האטומי הרוסי לזעזוע בארץ ה"ב, והיה אות לפתיחת "מרוץ גרעיני" בין-גושי אשר מ-1952 החלה — ע"י הפיצוץ האטומי הראשון שלה שבוצע או באוסטרליה — לקחת בו חלק גם בריטניה.

מירוץ זה קיבל אופי דרמטי במיוחד עם פיתוחה של הפצצה הטרמו-גרעינית, היא "פצצת המימן". כבר ב-1952, 7 שנים לאחר הפיצוץ האטומי הראשון, בוצע ניסוי אמריקאי אשר בא לבחון את אפשרות התקנתה של פצצת מימן, שבעצמתה תהא חזקה פי 1000 מהפצצה האטומית הקודמת ה"מיושנת". ואכן, בעיקרו-של-דבר אפשרות זו הוכחה, אולם אותו ניסוי נערך באמצעות מתקן מסורבל וכבד, משקלו כ-65 טון — להבדיל מניסוי פצצה שניתן להטילה ממוטוס. והנה, למעשה הקדימה רוסיה בחצי שנה (ב-1953) את האמריקאים באשר לניסוי פצצת-מימן נישאת-במטוס; דבר שבארה"ב לא ביצעוהו אלא במארכ 1954; והעצמה שהושגה היתה מזעזעת באמת.

המונחים הקיימים היום — הורתם בדגם זה או אחר שהגרמנים ניסו לפתחו. עם תום המלחמה הועברו מכוני המחקר, הפיתוח והיצור הגרמניים — על קרבם וכרעיהם, על תכניות הפיתוח, השרטוטים, מתקני הניסוי, מכוניות הייצור, מכשירי המדידה, אנשי המדע, מהנדסים וטכנאים — בחלקם לברית המועצות ובי-חלקם לארה"ב. "רסיסים" מבנין ענק זה הועברו גם למדינות אירופיות אחרות. מעריכים שכ-200 אנשי מדע ומהנדסים גרמניים, ביניהם ממיטב המומחים, עברו לארה"ב ע"מ להמשיך שם בעבודה בשדה הקליעים; וכמספר הזה עברו, או הועברו, לעבודה ברוסיה.

האמריקאים תפסו בין השאר כ-100 קליעי v-2, אותם ניסו אח"כ במטווחי-ענק מיוחדים. הרוסים תפסו ונטלו לידיהם כ-80% של תעשית המטוסים שבמזרח גרמניה, וכן כמויות גדולות של קליעים ו"עוברי" קליעים מסוגים שונים.

היות וההערכה הכללית היא שבשטח הקליעים

שנים היו הגורמים לתאוצה עצומה בקצב הפיתוח, ולהגדלה מפתיעה של היקף המאמצים, שהושקעו בפיתוח אמצעי הלחימה החדשים בשלב השלישי, "שלב הפיתוח המוגבר", שהחל ב-1950:

א. הפיצוץ האטומי הסוביאטי הראשון ב-1949.
ב. מלחמת קוריאה אשר החלה ב-1950 (ונמשכה עד 1953).

שני גורמים אלה היו מכה קשה לתקות השלום של דעת-הציבור הבינלאומית; הם החריפו את הסכנה של התמודדות עולמית שלישית; והם האיצו ודרבנו למאמצים מחודשים והשקעות גדולות, בפיתוח אותם כלי נשק אשר המדינות הבינו עתה וחשו כי אלה הם אשר יהיו תנאי לבטחונן ואף לקיומן.

בשלב זה נתבעו אנשי הפיתוח בארה"ב לסיים בהקדם את פיתוחם של קליעים לשימוש מבצעי, תוך הסתפקות באותו שלב פיתוח טכני אליו הגיעו כבר בפועל.

דרישה פסקנית זו גרמה להופעת "דור" ראשון של קליעים מונחים. ילוד-המאמץ שבא בעקבות מלחמת קוריאה. ל"דור" זה שייכים קליעי קרקע-קרקע "הונסט ג'והן", (יוחנן הישר), רקיטה חפשית לטווח עד כ-30 ק"מ; "קורפורל", קליע בליסטי לטוחים עד כ-80 ק"מ; "מטדור", מטוס-ללא-טייס לטוחים

שלב הפיתוח המשולב: קליע־מונחה + ראש־גרעיני

עובדה זו היא שגרמה להעלאת ערכם גם של קליעים־מונחים שונים אשר מידת דיוקם היתה קטנה מכדי שיזכו לחשיבות מבצעית תוך שימוש בראש בעל חומר־נפץ "מסורתי", אך משנתאפשרה הכנסת מטען־נפץ גרעיני לראש קליעים אלה — השתנה במחזי יד כל האומדן הקודם של ערכם המבצעי. האפשרות להכניס ראשים תרמו־גרעיניים "מימינים" לקליעים "מחליפי המטוסים" ל"טוחי ביניים" (4000—2000 ק"מ) ולטוחים בין־יבשתיים (עד 8000 ק"מ) — היא־היא אשר גרמה למאמץ העצום המושקע עתה בפיתוחם של סוגי קליעים אלה, אשר לבש צורה של "מרוץ בין־גושי", בתחום קליעים ביניבשתיים: שכן רק אפשרות זו לציידם באמצעי מחץ בעל היקף פגיעה עצום עשתה אותם ל"כדאיים" מבחינת התכלית האיסטרטגית.

כיום כבר מסמנים שני ה"קטבים" — ה"קטב" התרמו־גרעיני עצום־המחץ שבקליעים הביניבשתיים, וה"קטב" האטומי־ה"רגיל", מצומצם־הנפח, שבקליעים־הארטילריים קצרי הטוח יחסית, וכן בקליעי קרקע־אוויר ואוויר־אוויר — את שני תחומיו של מכלול אמצעי הלחימה של העתיד המסתעף מן השילוב: קליעים מונחים + ראשים גרעיניים.

(המאמר השני יסקור את המצב הנוכחי במדינות שונות בתחום פיתוח אמצעי הלחימה החדשים).

החל מ־1954 נתבררה־והלכה העובדה כי הקליע המונחה בהתפתחותו, הופך יותר ויותר לאמצעי רב־פנים ורב שימושים, אשר הסתעפויותיו השונות חודרות, בעת ובעונה אחת, לזירות הפעולה היבש־תית, האווירית והימית גם יחד. וכתוצאה מכך התרפצל כלי זין חדש זה לסוגים ובני־סוגים, ובתוכם זנים ובני־זנים — המשמשים אמצעים לתפעולים טקטיים שונים ומגוונים. מאידך גיסא התפתח הנשק הגרעיני במגמה לצמצום "הראש הקרבי", הן בנפח והן במשקל; וכתוצאה, לא היה עוד מוגבל לצורה היחידה של "פצצה אווירית" המיועדת לשימוש איסטרטגי בלבד, כי אם הפך למטעני חומר נפץ גרעיני אותם ניתן להכניס גם לראשיהם של פגזי תותחים, רקיטות וקליעים לסוגיהם השונים.

כך, למשל, רואים אנו שגם בשביל קליעים־אוויר־לריים קצרי־טוח — כגון Lacrosse לטוח 16 ק"מ, או "יוחנן הישר" לטוח 30 ק"מ — פותחו ראשים אטומיים. משקל הקליע Lacrosse בכלל, הוא כ־230 ק"ג בלבד. מכאן, שהראש־האטומי גופו נתכוץ כאן לנפח של כ־100 ק"ג בערך. חשוב לציין שבדרך כלל הדיוק הנדרש מקליע נמצא ביחס־הפוך לעצמת המחץ של פגיעת הראש הקרבי שבו. ככל שאפקט הראש הקרבי גדול יותר כן אפשר להקטין את הדרישות לדיוק המופנות אליו.

מכתב למפקד-פלוגה

לצבי שלום

שאלת אותי כיצד לקבל פני קצין חדש לפלוגתך. אמרת לי שאתה מאוד מתלבט בנושא זה. אין הנושא חדש ולכן לא אוכל לחדש. אמסור לך כיצד קיבל אותי לפלוגה מפקד הפלוגה שלי. הדברים רשומים אצלי, כי עשו עלי רושם, והנה הם. לאחר ששמע המ"פ ממני את הפרטים שלי, מה עשיתי עד אשר הוצבתי לפלוגתו, פנה אלי בכינוי שלי (לשמוע זאת ממנו היה תענוג) ואמר:

„טוב מאד ח.. בעת שמע! אני רוצה שקציני יהיו בכל מקום, שיקחו חלק בכל דבר ישלך יתחמקו משום דבר ועבודה. אני רוצה שידעו הכל ויעשו את הכל יותר טוב מכל איש בפלוגתי. אני רוצה שיבססו את הזכות הגדולה שניתנה להם להיות כאן קצינים; שיבססו זכות זאת הן מוסרית, הן פיזית והן מקצועית. כן, אני רוצה שכל זה יעשה ללא המולה, ראויות, התרברבות ושוויץ. אולם דע כי לא מספיק שאתה תתנהג באופן טבעי; חשוב שתראה כך לאנשיך. אין אני מחשיב באופן מיוחד את הטון של מגרש תרגול-סדר, אבל אני מחשיב את תרגול-הסדר. הטון טוב רק שם, וכל ערכו בזה שהוא מתרגל אותך לפקד ואת אנשיך לציית. אולם מחוץ למגרש תרגול הסדר איני רוצה אותו. כן, עוד דבר. אני אוהב נקיון וסדר בכלל, יכתנאי שדה בפרט — גם אם נשהה שם שעה קלה בלבד. אני רוצה שקציני ידאגו לזה באופן מיוחד. אל תרבה בדיבור. עבודתך צריכה לשמש לא רק דוגמה, אלא גם תחליף לדיבורים. דרך איב, אצלי אין ולא תהיה רכילות מסוג „מועדוני ויכוח“.

דע לך, שיותר קל להראות לאנשים כיצד למות מאשר להראות להם בתמידות כיצד לחיות בכל מצב ומשימה, כולל מצבים בלתי צפויים.

עוד דבר, וזה האחרון. הפלוגה שלי היא משפחה, אם האנשים רוצים בזאת או לא. אני רוצה שהיא תהיה משפחה של אנשים שבעי רצון ובעלי פיקוד עצמי. ולכן כל קצין חייב ללמוד את אנשיו בשעת תפקיד ולאחר תפקיד — כמו כן מבלי להיחפז לאומנת. עליך להכיר כל אחד ואחד מהם, לדעת אותם ולהעריך אותם — את חייהם הפרטיים, האזרחיים, המשפחתיים. בעיקר עליך לדעת מהו המצויק למישהו, כדי שתוכל לעזור לו.

כן, אתה כקצין חייב לזכות בהערכת האנשים הכפופים לך. כאשר תשיג הישג יקר זה — בעיותיך המשמעותיות תעלימנה. ציות ייעשה מרצון ובמסירות, ובשעת משבר גם תוך כדי חירוף נפש.

זה הכל, ראה שלא תיכשל באלה. ברכותי להצלחתך.

לא אגיד לך שכאשר גמרתי לשמוע את דבריו של המ"פ לא היתה לי הרגשה של „עוד מלים ועוד מלים...“ אולם חששות אלה נעלמו עד מהרה. כי מה שורש ממני עשה בעצמו.

דברים אלה נאמרו לי באפריל 1942. עד היום, שעה שאני קורא את רשימותי מאותה תקופה, אני חש במעמד ההוא.

מפקד מדינך לשעבר ה"י

קצין קישור „לרוחב“

קציני קישור רבים (ושמא לעתים אף רבים מדי?), שנשלחו ממפקדות גבוהות לנמוכות, מילאו את תפקידהם כהלכה. קציני קישור אחרים היוו אך עומס על המפקדה שנשלחו אליה: היות ולא עמדו לרשותם אמצעים לזרז למפקדה השולחת, הפכו הם ל„נותני עצות“ שמידוע אינם חסרים בכל מפקדה.

אולם לא לאלה כונתי הפעם; כונתי לקצין קישור מסוג אחר, שאיננו מרכיב להפעילו על אף התועלת הרבה שניתן להפיק ממנו. המדובר בקצין קישור „לרוחב“ כלומר בקצין שנשלח מעוצבה או מיוחדת לעוצבה או ליחידה שפנתה הפועלת באותה גזרה.

דומה, שהדרך הטובה ביותר להציג קצין קישור כזה היא לתאר את פעולותיו ובפן:

ד ק ע

קצין-הקשר, והורה להם להעמיד לרשות קצין-הקשר שור את האמצעים הבאים: ג'יפ עם מ"ק 190 ממות-קו, קשר, נהג, נשק, דלק, מזון ומים. למחרת, בפגישה שנתקיימה עם המזכ"ט השכן, הציג בפניו את קצין-הקישור. זה החליט מיד שהרעיון הוא גדול, והורה לשגר קצין-קישור מטעמו לאותה חטיבה. אולם נסתבר, שההדדיות במקרה זה היתה מיותרת: קצין-קישור אחד שירת למעשה את שתי העוצבות באותה מידה.

תיאור פעולותיו של קצין-הקישור לפני הקרב עד ליל ה-ע עסק קצין-הקישור דגן בעניינים הבאים:

ראשית, דאג שהוראות המפקד תוצאנה לפועל. אחר התרוצצות מתישה קיבל את הג'יפ, את מכ-שיר-הקשר ואת כל השאר בהתאם לפקודה — אף שהופלה לרעה, כרגיל...

במשרד-המודיעין השיג את מפות הגזרה, וסימן עליהן את מרשם-הקרב של החטיבה השולחת. אצל קצין-הקשר וידא שהוא נכנס כתחנה ברשת הפי-קוד, בחן את מידת בקיאותו של הקשר בהוראות הקשר, ואפילו פנס-כיס לא שכה לקחת (כדי שיוכל לקרוא במפה בלילה). בקיצור: כל הפרטים ככתוב. שנית: הוא למד היטב את תכניות שתי החטיבות. זאת עשה על-ידי עיון בכל המסמכים הכתובים ועל-ידי השתתפות בקבוצות-הפקודות של שתי החטיבות, כשהוא דוהר ממפקדה למפקדה בג'יפ שקיבל.

בקבוצות הפקודות הוא עמד כל העת על המשמר

יומיים לפני ע', בהתקפה על אחד ממערכי-האויב הגדולים. מפקד של אחת החטיבות — אחר שהחל לתכנן את תכנית ההתקפה ונסתבר לו שללא תיאום הדוק עם החטיבה האחרת הפועלת באותה גזרה עלולות לקרות תקלות רבות — החליט לשגר קצין-קישור לאותה חטיבה.

הוא בחר באחד מן הקצינים שהסתפחו לחטיבה, ואמר לו בערך כך: — „חבוב, הגיע הזמן שתפסיק לאכול לחם-חסד. המצב מוכר לך, והיות ואתה בוגר פו"מ, ואת תפקידיו של קצין-קישור אתה זוכר ודאי בעל-פה, רצוני שתעבור לחטיבה של ידידנו ותדאג לכך, שאדע בכל עת מה מתרחש אצלו, ושידע הוא מה מתרחש אצלי. וזכור את החשוב ביותר: כל הדם שישפך כתוצאה מאש של כוחותינו על כוחותינו — על ראשך“.

— „ואמצעים?“

הזעיק מפקד-החטיבה את קצין-האפסנאות ואת

שימש לא פעם כתחנת-ביניים בין המח"ט ליחידות-המשנה שלו. שעה שהקשר נשתבש כתוצאה מהתרחקות חבורת-הפיקוד בשלב ההתקדמות.

אני מקוה, שעלה בידי לשכנעך בחשיבותו של קצין-קישור-„לרוחב“. חשוב לזכור, שאותו קצין קישור, לולא היה לו רכב משלו ומזון משלו, היה נופל למעמסה על חבורת הפיקוד; לולא היה לו מכשיר קשר שרושת כתחנה ברשת-הפיקוד של החטיבה השולחת, היה מתרוצץ כסומא בארובה, ולכל היותר היה משתתף במתן עצות גרועות למח"ט שאליו נשלח. ידיעתו את התכניות של שתי החטיבות הקלה עליו להתמצא בתמונת הקרב, שהיה במקרה הנ"ל בחיפה גדול יחסי, ולכן האינפורמציה שמסר לשני הצדדים היתה מדויקת — עד כמה שהדבר אפשרי בעיצומו של קרב.

אך הכרתו של קצין-הקישור חייבת להיות חדורה ברעיון נוסף, שאינו פחות חשוב מכל הנאמר לעיל: עליו להבין כי אחרי הכל אין הוא החיוני שבגורמים, והמלחמה עשויה להתבצע גם ללא נוכחותו. על-כן שומה עליו לנהוג במידת ענוה וטאקט, כי אחרת לא יזכה לשיתוף פעולה, שהוא הדבר החשוב ביותר להצלחת עבודתו לפני הקרב ובשעת הקרב.

הענין נראה פשוט, לא כן?

אכן הוא פשוט בתכלית, אולם בשעת הכנות לקרב אנו כה טרודים, שעניינים משניים, כגון זה, נשכחים לעתים לגמרי.

לבל תהינה התנגשויות בין שתי החטיבות. לדוגמה: הוא מנע מיקום שתי חבורת-הפיקוד באותה נקודה; מעבר רק"מ בציר-הקשר העיקרי של החטיבה השניה (ע"י כך מנע ניתוק כבלים עיקריים); תנור עת יחידות על אותו ציר וכד'.

בשעה 17 פחות 4 התייצב בפני המח"ט אליו נשלח, והצטרף לחבורת-הפיקוד שלו כשהוא מצויד כך, שלא יהיה משום בחינה עומס על החבורה.

הפעולות בקרב

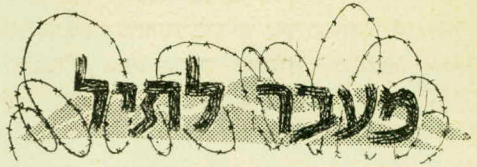
קצין-הקישור היה בתמונת הקרב של החטיבה השולחת: כתחנה ברשת-הפיקוד האזין לכל המתרחש ברשת, והודות למרשם-הקרב ידע בכל עת את פעולותיהן ומקומן של כל היחידות.

כיון שהיה ליד זחל המח"ט השני — ולפי הצורך אף עלה על הזחל — ידע גם על כל המתרחש בחטיבה זו, כולל, כמובן, החלטות המח"ט ופקודות המפקדה הממונה.

הודות לסידורים אלה לא היה לו כל קושי במסירת אינפורמציה מדויקת לכל חטיבה על רעותה. קצין-הקישור נמנע ככל האפשר מלהיכנס לרשת-הפיקוד, כדי לא להפריע בניהול הקרב; הוא רק דיווח על שינויים בתכנית, או השיב על שאלות כשנשאל.

בסיכומי של דבר, לכל אחד משני המח"טים היו ידיעות מעודכנות על המתרחש בחטיבה השניה — ממש כאילו היתה זו אחת מיחידות-המשנה שלו. והלא בנסיבות ההן — גזרה צרה יחסית ופעולה משותפת — היה ענין זה חיוני להצלחת ההתקפה.

כתוצאה מהקשר היעיל ומהתמצאותו במתרחש בקרב שתי החטיבות, לא היה לקצין-הקישור כל קושי בהפנית יחידת שריון מסוימת למתן סיוע ליחידת חי"ר של עוצבה שניה בכיבוש היעד, וזאת על-ידי תדרוך ישיר של מפקד יחידת השריון באשר למקומו של היעד ומקומו של החי"ר התוקף, כן הצליח בקלות להעביר מטוסים, שסייעו לעוצבה אחת, לעוצבה שניה (אחר שהראשונה ויתרה על הסיוע) — וזאת על-ידי כך, שמסר למפקד-העוצבה על העמדת המטוסים לפקודתו, ועל הקשר אתם. הפעולות הללו נמנות על התפקידים הישירים של קצין-הקישור. מאחר שהיה חופשי יותר מאחרים,

ספרות בריטית על ה"לגיון הערבי" -

מה נלמד מכונה ? *

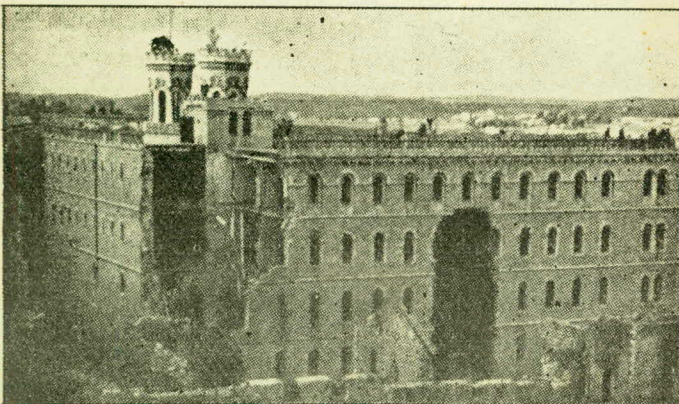
מאת נ. ריג'ואן

הופעתם בזמן-ובעונה-אחת, במחצית השניה של 1956, של שני הספרים בהם עוסקת סקירה זו, היתה ללא-ספק דבר בעתו. ראשית-כל, סיום קשריה של בריטניה עם ה"לגיון הערבי" ודאי שציין גם סופה של תקופה בתולדותיו של אותו חיל; ואין ספק בכך כי פרסום תוספת-המשך זו לתיאור שתיאר גנרל גלאב עצמו את צבאו (בספרו "קורותיו של הלגיון הערבי" שהופיע ביולי 1948) — הרי הוא דבר שיכירנו מקומו; שכן תוספת-המשך זו תגולל לפנינו את המשך-הפרשה — עד לאותו מועד, במרס 1956, בו פוטרו לפתע ובשרירות אנשי-הפיקוד-והמטה הבריטיים מן השרות בצבא אשר כה אהבוהו.

ושנית אופיו — הנראה כבלתי-סופי במקצת — של "שוב בעיותיה הפנימיות של מלכות-ירדן עצמה מעורר את הצורך בראיה מאוזנת-יותר את שני הספרים, שניהם מענינים הנם ומאיר-עיניים כל אחד בדרכו-הוא, השונה ונבדלת משל האחר; למזלנו, אין תחום סיפורם-ותיאורם וזה, וכן שונים הם הן באורח-גישתם והן בהיקפם. קול-לויט' יאנג, אשר פקד על רגימנט בדוי ב"לגיון" מאז 1953 ועד לפיטוריו במרס אשתקד, אינו חורג מתחום הכתיבה על נסיונותיו וחיותיו הוא, ובדרך-כלל מצליח הוא מאוד במסירת האווירה וה"תחושה" של האירועים

הופעתם בזמן-ובעונה-אחת, במחצית השניה של 1956, של שני הספרים בהם עוסקת סקירה זו, היתה ללא-ספק דבר בעתו. ראשית-כל, סיום קשריה של בריטניה עם ה"לגיון הערבי" ודאי שציין גם סופה של תקופה בתולדותיו של אותו חיל; ואין ספק בכך כי פרסום תוספת-המשך זו לתיאור שתיאר גנרל גלאב עצמו את צבאו (בספרו "קורותיו של הלגיון הערבי" שהופיע ביולי 1948) — הרי הוא דבר שיכירנו מקומו; שכן תוספת-המשך זו תגולל לפנינו את המשך-הפרשה — עד לאותו מועד, במרס 1956, בו פוטרו לפתע ובשרירות אנשי-הפיקוד-והמטה הבריטיים מן השרות בצבא אשר כה אהבוהו. ושנית אופיו — הנראה כבלתי-סופי במקצת — של "שוב בעיותיה הפנימיות של מלכות-ירדן עצמה מעורר את הצורך בראיה מאוזנת-יותר את

ב"עקבות שני הספרים: "Bedouin Command" by P. Young; "Glubb's Legion" by G. Lias א. "יחידה בדוית" (עם ה"לגיון הערבי" 1953-56) — מאת קול-לויט' פיטר יאנג. ב. "לגיונו של גלאב" — מאת גודפרי לאיאס.

כיצד משקיף ה"לגיון" על ישראל — מנזר "נוטר-דס", והפרצות שפרצו בו תותחי ה"לגיון" ב-1948. ברקע הקדמי — קצה חומת העיר העתיקה.

אותם הוא מתאר — אם כי הוא הופך להיות "מבול-בל" במקצת מדי נסותו את כוחו בנבואה או במתן ציונים מוסריים (כך: "לקצינים הבריטיים של הלגיון הערבי" לא היה מושג מוגזם-מדי בענין תעוזתו של הצבא המצרי. מחשביי-החשבונות חשבו כי יחזיק ודאי מעמד בפני הישראלים למשך זמן-מה; אך אין אני נזכר בדיוק, האם אותו משך-זמן הוערך בשלושה ימים או בארבעה. דעתי-אני היתה — והנה — כי יכולת המצרים עלתה על אומדן זה").

מהבחינות האחרות, השתמש יאנג בכל-יכולתו בהיכרותו הבלתי-אמצעית עם הנושא עליו הוא כותב. הוא הכיר והבין את אנשיו; ומסיפורו ברור כי את חובתו מילא ביעילות ונאמנות — שהרי ככלות-הכל זהו תפקידו היחיד של איש-הצבא. מעניינים ומאלפים (אם גם, אולי, לא תמיד באותו אופן שהמחבר נתכון לו...) הדברים שהוא כותבם על תקרית-ירושלים הזכורה-לגנאי (יוני-יולי 1954); על-אף טענתו כי אין לו ספק שהתקרית היתה תוצאה של תכנון מדוקדק, אומר הוא "משוכנע הנני כי היא לא תוכננה בירדן"... כן מעניינים הדברים שבפיו

על המהומות שבאו בעקבות ביקורו של הגנרל טמפלר, ראש-המטה-הכללי הקיסרותי הבריטי, בירדן בדצמבר 1956; ואת מצוקת הפליטים ומצבם הנפשי, העניות המנוגת של מחנותיהם — ואת השפעתם על מהלך-העניינים בירדן — מתאר הוא תיאור הולם, ולעתים אף נוגע-ללב. זהו ספר הנותן לקוראיו מכסימום של ידיעה והתמצאות באותו נושא מצומצם שבו בעיקר מתרכז הספר — ואשר בתחום-התנסותו המוגבל של המחבר היה כדי לספק את החומר בשבילו.

לא אשמתו של יאנג היא כי אין ספרו זה טוב יותר, או כי הענין שהוא עשוי לעוררו אינו נרחב יותר (הגם שכאן, עצם צרות גישתו וראיתו של המחבר, יש והיא דוקא עשויה ללמדנו רבות על הגורמים למהלך-התפתחותם, וגורלם, של חזיונות חבר-תים וציבוריים בקרב אותה סביבה ערבית שבתוכה — אם כי לא אתה — חי הוא במשך שנים אינטנסיביות אחדות.

* * *

שלא כיאנג — אשר הנו איש-צבא, הרושם את

אופייני ומאלף בשביל הערכותיו של יאנג, עכ"פ, לאחר פרישתו-מאונס מן ה"לגיון",

הקטע הבא: —

"היו-אשר-היו רצונותינו-אנו שעה שבנינו את ה"לגיון", יהיה זה משגה חמור אם נדמה-בנפשנו כי הערבים רואים בו משהו אחר מאשר מכשיר לנקמה, נגד הישראלים. האם, במקרה שתפרוץ שוב מלחמה, יהיו הערבים הזוכים בה — זוהי שאלה אחרת. במיטב-גילוי, ישנם בו, בחייל הערבי קווי-דמיון לחייל הבריטי: שכן מצוי בו ההומור, והוא קשיח ומסוגל לשאת פגעים ומחסור. אך בעוד שאין יסוד לפקפק בתנופתו בהתקפה, הרי עומדת-בעינה השאלה האם בהגנה, תחת הלימה מתמידה ונמשכת, יגלה הוא את אותן התכונות עצמן של עמידה-עקשנית אשר להן מצפים אנו מחיילינו הבריטיים ואותן מעריצים אנו בהם. הלגיון הערבי, עם סגל קצינים בריטיים הקטן שבו, הפך-והלך לחיל ממושמע ויציב, שיהיה מסוגל לכל צורה של לוחמה — החל בפשיטה-הפתאומית, החביבה כל כך על הערבים, ועד להתגוששות-מהלומות ישירה. הקצינים הערביים — עכ"פ, רבים מהם — הם אנשי-צבא חרוצי-מעשה ותקיפי-החלטה; אולם, שלא-באשמתם, נעדרים הם נסיון של מלחמה חדישה. רבים מהם השתתפו בקרב; אולם המסיבות בא"י לא היו אלו שבמערכת אל-עלמין, למשל, או בחזית-נורמנדיה.

"בחלק המאוחר-יותר של 1956 לא היה עוד ה"לגיון" בדיוק אותו חיל שבפברואר אותה-שנה, עריכת סדרה של משפטי קצינים בפני בתי-דין צבאיים, פיטורים ומעשי-עריקות — ספק האם יש בכל אלה כדי ליצור בתוך צבא את התנאים להרגשת-בטחון. אם יהיה להם אותו "סיבוב שני" עם הישראלים אשר לו הם נראים נכספים כל-יך, הרי מתעורר מבלי-משים ההרהור: האם אמנם יגלו את עצמם הערבים הפעם באור מוצלח יותר מכפי שהיה הדבר ב-1948. שכן, אם גם החייל עצמו יצא מהמבחן ההוא בהצטיינות — הרי העם, ככלל, ודאי-וודאי שלא הצטיין בו".

* * *

ס'א'א

רשמיו עלי-ספר מתוך מה שנראה כדחיפה פנימית — הרי ג. לאַיאס החליט (או, יש לשער, קיבל הזמנה) לכתוב ספר על "פטרול-המדבר" (זו זרוע-הבטחון המיוחדת-במינה של ה"לגיון" לטיפול באוכלוסיה המדברית-הנוודת, שמראשיתה טופחה על ידי גלאב עצמו), מבלי שהיו לו לפני כן קשר אישי לנושא המתואר או ענין מיוחד בו. אכן, רחוק הוא מן המדבר ככל שעשוי אדם להיות מרוחק; כי מתמצא האיש הרבה יותר בבעיותיה של אירופה המרכזית, ואף שירת משך שנים רבות ככתב-עתון בפרגה. אלא שביקש הוא אחר סיפור-הרפתקה דוקא; והחליט ללכת לירדן, ולהיכוח בעצמו כיצד נתבצע אותו מעשה מפתיע: כיצד הפכו הבדווים הפראיים, ושאינם-ניתנים-לשליטה — כפי שהיו לפני כ־30 שנה בלבד — לאנשים אשר הופיעו אצלם תחושת-בטחון ואימון ונוהג-ידידות לגבי שכניהם (בעבר — יריביהם בפשיטות-ההדדיות). הוא הגיע לירדן בנובמבר 1956 — חודש אחד לפני שהוטלה הארץ אל תוך תקופת ההתרוצצות, שמתוכה טרם הגיעה כליל. אולם לאַיאס לא זו בלבד שלא הניח להעדר-ההכרות

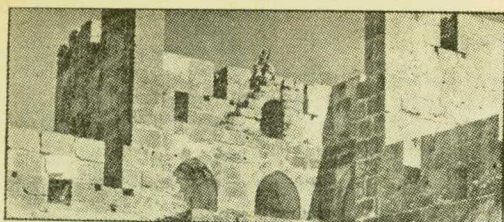
שלו עם הארץ, ועם אותו חבל-עולם בכללו, להיות לו למכשול, אלא שאף השתמש בתכונתו זו מיטב השימוש. ובטפלו בנושא, מביא הוא אתו רעננות, וחופש מדעות-קדומות (במידה שהדברים אמורים לגבי המתרחש בקרב הסביבה הערבית — אך לא-דוקא לגבי יחסיה של זו עם היהודים שבא"י), אשר אינם ניתנים אצל רוב המומחים-המובהקים, משום היות אלה כרוכים-ושקועים יתר על המידה בעניינים העומדים-להכרעה. נוסף על כשרון-התיאור הניכר שלו, על לימודיו ההיסטוריים בעבר ועל ידו האמונה בטיפול בדמויות-אישים ובחומר סיפורי — הרי ההערכה שנתן למצב-העניינים במזרח-התיכון, ול-אותם סיבוכים בינלאומיים אשר כמעט מן-ההכרח היה כי איזור זה יעלה אותם, מתגלית כיום ככתב-תוקף במידה מפתעת ("אין תימה" — כותב הוא במקום אחד — "כי בולגנין וחרושצ'וב אמרו לסאָר אנתוני אידן, בשעת ביקורם באביב 1956, שנכונים הם לסייע למניעת התפרצות מלחמה במזרח-התיכון — מלחמה שהיתה הופכת על-פיהן את תכניתיה של מוסקבה ואת תקוותיה ללבנות במקום, על ידי ניצול

בכמה הזדמנויות מציין קול' יאנג, בספרו, במקצת תרעומת, את נטית הערבים ליצר, לנפח — ואח"כ להאמין בהם בעצמם — סיפורי-בדים מן הסוג המפתיע ביותר, שעה שהמדובר הוא בבריטים. הוא מביא דוגמאות לכך, ומאחת מדוגמאות אלו — כרוז ה"קצינים החפשיים" ("עלון מס. 36"), בראשית 1956, שבועות מספר לפני סילוקו של גלאב על ידי חוסיין, ובכרוז מסופר בין השאר על כך כי "לנו, לירדניים, הבטיח הגנרל טמפלר רק טנקים ישנים מסוג הקומט, ואילו לישראל מספקים הבריטים את אמצעי-ההשמד האחרונים ביותר, כגון טנקי צנטוריון, על מנת שתחזור על מעשי התוקפנות כלפינו ועל מעשי שחיתת כגון דיר-יאסין וקיביה" — ודאי שאפשר לראות כי אמנם היו אלו בדותות דמיוניות-בתכלית. אך הוא עצמו, כעבור דפים מעטים, מתריס בזה הלשון: "כיום אנו, הבריטים (הדברים נכתבו בסוף קיץ 1956 — הנמער), דימים במקצת לאדם השם את כספו על שני הסוסים גם יחד, במרוץ הארצישראלי, זה המירוץ אשר מצויים בו שני מתחרים בלבד. כאשר הפכה לא מזמן גב' גולדה מאירסון למיניסטר-החניך של ישראל, הרי אחד ממעשיה הראשונים היה הבעת תודה לבריטניה-הגדולה על שתי המשחתות שניתנו לישראל במתנה". אכן, את מחיר ה"מתנה" (אשר "מתנה" שניה כמותה, מקבילה לה בדיוק, ניתנה אותה שעה עצמה למצרים) ידע גם ידע להרגיש שר אחר בממשלת ישראל — שר-האוצר... מכל מקום, מקול' יאנג ניתן היה לצפות, בענין בריטי זה, להתמצאות — ולמידת-דיוק — העולות במקצת על אלו של ה"קצינים החפשיים" הירדניים.

* * *

מה היתה (או כיצד הנה-מתוארת בספרו) הרגשתו או הערכתו של קול' יאנג לגבי היריב האפשרי של גייסותיו — הכוחות הישראליים — זאת ניתן לראות מהנאמר (והנרמז) בקטע הבא מדבריו: —

...ב"מי, תקרית ירושלים" (שנפתחה ב-30 ביוני 1954 ונמשכה קרוב לשבוע ימים), היוו הישראליים כמעט את הפחותה שבבעיותי. הם לא התקדמו-להתקפה, ויש לשער כי מעולם

חייל מגדודו של יאנג משקיף מעל "מגדל-דוד"

מצב הפליטים, אש מספקת, עד כדי היכולת לקנות שליטה על ירדן באותה דרך עצמה בה נטלו הקומוניסטים לידם את השליטה על צ'כוסלובקיה ב-1948. ולאחר שהייתי בפרגה שעה שהם עוללו זאת, יכולני לאמר כי יש להם כל הסיכויים לחזור בירדן על הצלחתם ההיא, באם לא יגלה המערב יכולת לטפל בבעיית הפליטים, בדרך-לפתרונה, כבר בעתיד הקרוב ביותר). אכן, נראים הדברים שנסיון הת-רשמותו בצ'כוסלובקיה הדרך לא-במעט את מחשבתו לגבי סוגיה זו שבמזרח-התיכון.

אולם עניינו העיקרי של ג. לאיאס בספר זה הוא כינוס החומר, ותיאור-מסכם, לגבי אותה התפתחות-עניינים שהביאה לידי הקמת "פטרול-המדבר" ולהת-רחבותו המהירה והמפתיעה-באמת מאז 1930. בעסקו במלאכה זו, מוציא הוא מתחת ידו "תוצרת" אשר הנה טובה ככל שניתן היה לצפות ממנו. בסדרה של תיאורי-אפיזודות חיים מספר הוא את קורות ה"פטר-רול" ואת המסיבות בהן הוא התפתח — ממשיך את סיפור-וזה עד לפרוץ המלחמה בארץ-ישראל ב-1948 — ובפרק האחרון עומד הוא על בעיית הפליטים, ועל

התפתחות המאורעות בירדן ממש עד לסוף תקופת-גלאב. הוא מגלה יכולת רבה בסידור החומר שלו. מתקבל הרושם כי במידה רבה סמך הוא על תיאוריהם של אנשי שבטים-בדויים, אשר או שלקחו חבל בהקמת אותו חיל, או שהכירו את המסיבות באופן בלתי-אמצעי; ואמנם, הסיפור על רקע-עברו זה של החיל שהוא מספר — מאלף הנו. שכן, שום הערכה-מסכמת למצבו ולסיכוייו הנוכחיים של ה"לגיון", ולתפקיד אשר הוא נועד למלא בעתיד, אינה יכולה להיעשות כראוי מבלי להציץ תחילה אל קורות-התהוותו של אותו חיל-משטרה של גלאב, ועוזריו הבדויים, שהפכוהו לצבא שלם, על כל הכרוך בכך; צבא, אשר

לא התכוונו לכך". (אכן, זוהי הודית בעל-דין השופכת אור מענין על טענות הירדנים — ועל רמזיו השקופים של יאנג עצמו — כי "הישראליים התכוונו לכבוש את ירושלים העתיקה" — המער). הם ירו כמות גדולה של תחמושת, אך לרוב לתוך האויר. הם פגעו באחד מחיילי, אשר החלים כעבור זמן; פצעו שוטר אחד, לא באופן רציני; והרגו חייל אחד, אשר אותה שעה נמצא בחופשה. אין אני מפחית בערכו של הצבא הישראלי; לפי מושגי-רמה המקובלים כיום במזה"ת הריהו למעלה-מן-המוצע. אך שמחתי כי אין לי ענין עם גרמנים או עם יפנים; שכן, אילו אתם היה לי הענין — היו ללא-ספק אבדותינו כבדות בהרבה"...

וכעבור מספר שורות: "...המשמר הלאומי הירושלמי היה, והנו — לדעתי — הרבה מעל-למוצע".... על שתי דוגמאות אלו של שימוש במושג של "מעל-למוצע", שמהן נשמעת נימת ההערכה-היחסית לגבי צה"ל וה"משמר-הלאומי" הירושלמי, מן הראוי להוסיף הערה אחרת של פ. יאנג (בדברו על גורלם המר של רבים מבין אנשי הגדודים הבדויים שב-לגיון, לאחר סילוקם של גלאב והקצינים הבריטיים): "רבים מקציניהם הקשישים, לרבות אנשים כסטוליימאן אירטיימה וזעל אירהאיל, נשלחו לגדודי המשמר-הלאומי" — אשר אליו, ולו גם אולי באי-צדק, מתיחסים הבדויים בבוז"....

יתכן שאת תמונת התרשמותה של הקצונה הבריטית שב-לגיון מן היריב-שבכוח הישראלי ניתן להשלים על ידי קטע אחר מדברי יאנג (בדונו באפשרויות של התקפה ישראלית על ירדן — שהיתה עלולה לבוא, לדעתו, בראשית קיץ 1956, כתגובה להזדיינות המאיימת של מצרים ובשביל להתיר-אתי-הידים לפעולה מכרעת אח"כ נגד המצרים עצמם — או כתוצאה מהחלמת ירדן לבוא לעזרת מצרים, באם תתוקף ההיא לראשונה): — "בירדן עצמה, לרוע המזל, ירושלים היא הגדול שבפרסים למנצח; והיעד המובן-מאליו ביותר, במקרה של מלחמה, יותר מדי קרוב-לודאי היה כי שוב הפעם תהיה העיר-הקדושה לזירת לחימה כבדה; שכן לא היה מצוי כל יעד אחר שייראה, ולו במקצת, דומה לה בכוח-המושך שלו. בצפון, הבקעות הצרות

יון הערבי" היתה השאיפה להתגבר על אופים הסורר של הבדדים ועל סרובם להכיר במרותה של ממשלת האמיר עבדאללה, אשר זה רק נתכוננה-זקמה. יתר על כן, הבדדים — הם אשר התנגדו להשפעתו המת-פשטת של ה"לגיון", והם היו הראשונים אשר הרימו נשק נגדו. לאמתו של דבר, תולדות ה"לגיון הערבי" בשלב-הראשון לא היו אלא קורותיה של הדיפת התקפות-שבטים בדויות על מרכזיו של השלטון החדש. יצוין, דרך אגב, כי בהתנגדותם זו למשטר החדש נהגו הבדדים באורח שהוא טבעי מאד בשבי-לם. מקדמת-דנא נהנו שבטים אלה מחופש-תנועה גמור, היו להם חוקים משלהם ולא היה להם רצון להזקק לאחוזי-רסן-השלטון. בימי התורכים עלה בידם לשמור על איתנותם זו, ולא היה ביכולת השלטונות, פשוט-כמשמעו, לקיים שליטה עליהם. כפי שאומר גנרל גלאב בספרו על ה"לגיון": "התורכים מעולם לא הצליחו לארגן כוח-מוזין כזה, אשר יהיה מסוגל לרדוף אחרי הבדדים לתוך המדבר ולסדר אתם שם את החשבון".

שעה שהאמיר עבדאללה, בנו השני של השריף

היה נחשב לבעל האימון הטוב ביותר שבעולם הערבי, הבה, איפוא, ונציץ הצצה-מהירה לקורות אלו.

* * *

כאשר הניגוד בין המלך חוסיין וממשלתו של סולימאן נבולסי, אשר משך זמן רב נתון היה בשלב "רדום", פרץ לבסוף באפריל 1957 — והמלך הצעיר פתח בסדרה מרחיקה-לכת של שינויים והעברות-קצינים ב"לגיון הערבי", בעקבות הקשר "נגד החצר" אשר, לפי טענתו, קשרו ראש-המטה של הצבא, עלי אבו-נוואר — דובר אזי רבות על אודות נאמנות שבטי הבדדים לכסא-המלוכה הירדני. הבדדים מזה, והעירונים מזה, שב"לגיון הערבי" — הוצגו אלה מול-אלה כשני צדדים שסתירה מובהקת מפרידה ביניהם: חוסר-המהימנות ומורת-הרוח של אלה האחרונים הובילו לעומת טוהר-כונותיהם ונאמנותם ללא-חת של הראשונים.

בעיני אלה היודעים משהו על אודות תולדותיו הבלתי-רגילות של ה"לגיון הערבי", תיראה התפתחות זו — שהנה חזיון חדש לגמרי — בגדר פארדוס. שכן זכור הדבר כי החשובה שבסיבות להקמת ה"לג-

המוליכות אל תוך הרי יהודה (כונת בעל-הדברים — להרי אפרים; — המער'). הריהו חסומות על ידי הערים החזקות, הבנויות-אבן, ג'נין וטול-כרם. אילו היו הישראלים חודרים עד לשכם, או אפילו לג'יפתליק^{*)}, לא היתה התקדמות כזו מכרעת לגבי שום דבר. משוכנע הייתי כי את כוחותיהם העיקריים היו עורכים להתקפה על ירושלים, לחיפוי על ת"א ולבלימת המצרים. את ההגנה על הגליל, עפולה, בית-שאן ואפילו על חיפה היו נאלצים להניח לבריגדות-של-עתודה, הנתמכות בגונדות של טנקי-שרמן" — מתוצרת 1943.

"הרושם היה כי היזמה תהיה לישראלים; אולם בחזית בת 650 ק"מ לא יכלו הם להיות חזקים בכל-מקום. צבאם — בן 20 בריגדות בערך, של רגלים ושל שריון — יש לשער כי חלקיו השונים לא היו שווים באיכותם, שכן אחוז הגייסות-הסדירים קטן היה, אולי שוה-הערך של שלוש בריגדות. וככל שנעריך אותם, הרי לא היה לנו כאן ענין עם דיביזיות "הרמן גרינג" הגרמנית הנודעת; והגייסות הסדירים, במידה ובטיב שהיו מצויים, ניתן היה לשער כי יופעלו או בדרום או נגד ירושלים.

"בהיותי מהרהר בשיקולים אלה, נקל-לתאר כי שעה שסיירתי את השבילים הצדדיים שבאיזורי לא חשבתי במושגי הגנה או נסיגה בלבד. בשביל החייל הערבי, בין שהוא בדוי או חדרי^{*)} (עירוני), איש הצבא-הסדיר או המשמר-הלאומי, פלשתינאי או עבר-ירדני — ההתקפה היא העניין. בקשהו להתקדם — והוא ילך אתך; בקשהו לסגת — ומאוד יתכן שיגיד כי הבריטים זוממי-הרע מכרו שערי ארצו לאויב. תבוסת 1948 עדיין מעיקה וצורבת בלב כל ערבי; שכן היתה זאת תבוסה, ואם אפילו היו בה נצחונות מקומיים."

*) כאן הכונה לא לאיזור הג'יפתליק — דהיינו, נחלאות-השולטן לשעבר, שהשתרעו בעמקי הירדן ובית-שאן, כי אם לנקודה, שהיא תחת-המשטרה של הג'יפתליק-לשעבר, על הכביש שכם-אסילט-עמאן בעמק-הירדן, מערבה לנהר וסמוך לג'סר-אדמיה.

ממכה *). בא לעבר הירדן ב־1921 בראש חיל שבטי, לא היתה מטרתו לכונן אמירות באותו חבל־ארץ נידח, כי אם לסלק את הצרפתים מסוריה — אשר בה, זה־לא־כבר, הורד אחיו פייסל על־ידי הצרפתים הללו מכסא־מלכותו, וגורש על־ידם מהמדינה. עבדאללה עצמו לא היה מעונין באותה חלקת־שטח המשתרעת ממזרח לירדן; לו הובטח כסא־המלכות של ארם־נהרים, סמוך לזמן בואו קיימה בקהיר את

אמות־המדיה והמושגים הנקוטים בידי ג. לאַיאס — בין שהם נאיביים, ובין שהם מחושבים — מזדקרים מדי נגעו באותו תחום בו ערבים ויהודים נפגשים. לקורא הישראלי יקשה לעתים להימנע מכך שחיוך יעלה על שפתיו למקרא הדברים כגון אלה: —

„העיראקים לא נעמו לערבים הפלשתינאים המקומיים, אם כי ה„לגיון“ עצמו קיים עם הצבא העיראקי יחסים טובים־יחסית. אולם, ה„לגיון“ — אם כי לא כל התושבים־הא־ר־הים הפלשתינאים — הגיע עד מהרה לידי יחס של טינה למצרים כמעט באותה מידה כאשר אל הישראליים. העובדה היא כי מעולם לא שמעתי משהו המשתייך אל ה„לגיון“, שאמר מלה טובה לזכות הצבא המצרי. אולם שמעתי קצינים ערביים אחדים מביעים את הערצתם לתכונות־הלוחמים של אנשי־הצבא הישראליים, אשר לחמו במלחמת־העולם השניה. הם ראו כחיילים טובים וכ־לוחמים „נקיים“ — השונים לגמרי, כפי שהם אמרו, מן הבלתי־סדירים הישראליים, שהיו פחדנים ואכזריים לסרוגין, חבורה בויהי — כך תיארם בפני את הללו קצין ערבי אחד“. אכן, מחקר היסטורי לא־מועט יירש מצד אותו ישראלי אשר ירצה לברר לעצמו מי הם היו „אנשי־הצבא הישראליים שלחמו במלחמת־העולם השניה“ בעיני הקצינים הערבים ההם (שמעולם לא היו בחזית אפריקה ולא בחזית־אירופה, ולא יכלו כלל להתרשם מפועלם ונוהגם של אנשי הבריגדה היהודית ושאר היחידות העבריות); ומי היו ה„בלתי־סדירים הישראליים“ שתוארו באורח כה עסיסי. הנכון הוא, כי ה„לגיון“ לא פעם נהדף וסוכל, בהתנכלו לישובים יהודיים, על־ידי כוחות ישראליים אשר ודאי שהיה מכנה אותם „בלתי־סדירים“ *).

*) בדרך כלל מלא ספרו של ג. לאַיאס תיאורי גבורותיו של ה„לגיון“ ופחדנות יריביו היהודיים; ולצורך זה אף ממציא הדמיון העשיר (כנראה — לא של המחבר הבריטי כי אם של ה„גיבורים“ אשר התיהרו בפנו) אפילו קרבות שלמים שלא־היו־ולא־נבראו. — המער.

ישיבותיה ועידה בריטית לעניני המזרח־התיכון, בה ישרא־ראש וינסטון צ'רצ'יל **). הבריטים — שהיו דאגו על ידי האפשרות כי תפרוץ לחימה בין שני בעלי־בריתם, הצרפתי והערבי — עלה בידם לשכנע את עבדאללה כי יקבל את השליטה, כאמיר, על השטח שממזרח לירדן — אשר אותו־זמן נמצא במצב של תהו־ובהו והיה זקוק עד־מאוד לממשלה ***).

ברם, עבדאללה לא היה מוכן כלל־ועיקר לקראת התפתחות־עניינים שכזו, שכן לא היה לו כסף, והחיל־השבטי אשר אתו ספק־רב אם היה מסוגל ליצור מדינה חדשה ולעזור למשול בה. אולם בעזרתם הפעילה של הבריטים, ובהיעזרו בשיתוף־הפעולה מצד רבים בקרב הפקידים הערביים, חסרי־העבודה, אשר שרתו במשטרו של פייסל בדמשק ועתה מצאו את עצמם „ללא התעסקות וכמעט ללא ארץ“, ניסה עבדאללה לממש הזדמנות זו שניתנה לו.

תולדותיו של ה„לגיון הערבי“ מתחילים באותו רגע בו הרגישה ממשלה זו, שנתפרה במחט־תופרים, את הצורך להקים סדר ולקיים בטחון־ציבור — ולהכניס את השבטים לתוך מסגרת משטר כלשהי. את חייו התחיל ה„לגיון“ באוקטובר 1920. כשעצמתו — 100 איש ****). ב־1921 כבר מנה ה„לגיון“ 1000 איש, שהיו מאורגנים כצבא נושא־עצמו זרעורי, ובו שתי פלוגות רגלים, פלוגת מקלעים, שתי גונדות פרשים, חצי־סוללה ארטילרית ומחלקת קשר. באותו זמן עצמו קיים היה גם חיל־משטרה אזרחי, שמנה 300 איש — אולם גם זה הועמד בהמשך־הדברים תחת פיקודה של מפקדת ה„לגיון הערבי“. ה„לגיון“ עתיד היה להשאר חיל קטן־יחסית עד ל־1939, כאשר הוא מנסה 1400 איש. במרס אותה שנה נטל גנרל גלאב ***** את הפיקוד על החיל לידי; ובספטמבר פרצה מלחמת־העולם השניה. התפקיד אשר מילא ה„לגיון“ בשנות המלחמה היה,

*) הכונה לשריף חוסיין, מי שכבר היה אז מלך חגיזא וטען למלכות ערבית כוללת.

**) אז — מיניסט־המושבות הבריטי.

*** במציאות, כמובן, הביאה את עבדאללה להסכמתו זו העובדה כי לא נראו עוד סיכויים להחזיר את פייסל, על אפם ועל חמתם של הצרפתים, לסוריה — והלז, הוא שהפך עתה למועמד הממשי למלכות בעיראק.

****) כמובן שעל הקורא להביא בחשבון את העובדה, כי „גרעין“ זה של ה„לגיון“ הוקם עוד לפני הופעת עבדאללה בעבר הירדן, על ידי הקצין הבריטי קול־לו־יס * פ. פיק (מאוחר יותר — „פיק־פה“) אשר נשלח לירדן כאחראי לענייני הבטחון שם — ובמשך השנים שלאחר־מכן, גדל והתפתח ה„לגיון“ בהדרגה, בפיקודו של פיק.

***** אז — בריגדיר — המער.

„משמר-המדבר“ — על גמלים (שנת 1932)

אימה, את הרצאת העובדות. בענין זה שלחידו גם גלאב-פחה עצמו. בעל ההקדמות לשני הספרים. בהקדמתו לספרו של יאנג פולט הוא, כבדרך אגב, בספרו על תולדות התרחבותו של ה„לגיון“, משפט רב-משמעות. לאחר שה„לגיון“ מנה ב-1945 16.000 איש, אומר הוא, כי „הלם, עם סוף מלחמת-העולם השניה, קרדום-החסכוניות מהלומה כבדה; ואותו תקן שאושר לשנת 1948 אמר: הורדת העצמה עד ל-6000 איש. אולם במאי 1948 הגיע המנדט הבריטי על א"י אל סיומו — וה„לגיון הערבי“ הפך מעתה נתון בלתי-מה כבדה עם גייסותיה של מדינת ישראל החדשה. הקורא יהיה עלול לחשוב כי אמנם במציאות הופחתה מצבת ה„לגיון“ (להבדיל מהתקן-להלכה) עד ל-6000 איש. האמת היא, שלא זו בלבד שמעולם לא ירדה אל מעבר ל-8000 איש ומעלה (בתוספת „שבטים מגויסים“, שהופעלו, כידוע, כבר באמצע מאי, באיזור שער-הגיא, למשל), אלא שבאותם חדשים עצמם קיבל ה„לגיון“ גם תגבורת נכבדה בכלי-ארטילריה בריטיים חדישים ועוד „דברים של-מה-בכך“.

שעה שסיומו של המנדט הבריטי בארץ-ישראל הביא מחדש את המלחמה לחבל-עולם זה, נשלח שוב ה„לגיון“ לפעולה. בהקדמה אשר הוא כתב לספרו של קיל-לויט פיסר יאנג, מביע גלאב את דעתו כי רק ה„לגיון הערבי“, „...מכל הצבאות הערביים, העלה את המוניטין שלו באותה לחימה שהתנהלה נגד היהודים“. הוא מוסיף ואומר כי „...אם גם הער-בים, פכלל, הובסו — הרי אין דבר זה חל על

בעיני שני המחברים, חשוב למדי, נוסף על כך שחיל זה קיים משמרות בגבול הירדן עם סוריה (בימים בהם שלטה שם ממשלת-ווישי), השתמשו באנשיו בהצלחה גם לעזרת חיל-המשלוח הבריטי אשר שוגר מא"י לשם מיגורה של מרידת ראשיד עלי אל-קילאני בעיראק ב-1941 (כמורי-דרך בעיקר, ו-מקשרי-קשרים עם שבטים בדויים-עיראקיים — וב-כך פעלה אותה קבוצה מ„פטרול המדבר“, בת עשרות-אנשים אחדות, שנתלותה אל חיל-המשלוח כמשמר-ראשו של גלאב, אותו שיגר אז האמיר עבדאללה לעיראק בשליחות מדינית-דיפלומטית“, תוך ניצול קשריו עם שבטי המדבר דשם עוד מימי שרתו בעיר-ראק בתפקידי-בטחון). השתתפות מוחשית-יותר ב-קרב נפלה בחלקה של יחידה מתוך „פטרול-המדבר“ במסע הכוחות הבריטיים לסוריה (בפעולות במדבר שמסביב לתדמור, בעיקר). מספר אנשי ה„לגיון“ הוגדל מ-1400 שבי-1939 עד ל-16.000 ב-1945; אולם בעצמתו זו נכלל גם מספר רב של פלוגות-משמר רגליות, לתפקידי בטחון-פנימי בעיקר. ולקראת 1948 גרמו שיקולי-חסכון לצמצום תקו-העצמה המאושר, ולהעמדתו להלכה על 6000.

יצוין כי קו משותף לאופי-כתיבתם של פ. יאנג, הקצין המקצועי ממספחי גדודיו של ה„לגיון“, ושל ג. לאיאס, המורה והקצין לשעבר, איש התעמולה וסופר-עתונות מדיני, הוא הבלטת ערכו האיכותי של ה„לגיון“. לשם קיום מצוה זו — מותר לא רק לספר דברים מסופקים אלא גם „לספר“, בתספורת מת-

„משמר-המדבר“ — במכוניותיו

איש. ה„משמר-הלאומי“ נשאר תחת פיקודו הישיר של ה„לגיון“ עד לפני זמן לא-רוב, עת הוקמה בשבילו מפקדה נפרדת. כך הגיע ה„לגיון הערבי“, אשר ב־1939 לא מנה אלא 1400 איש בלבד — אל המספר, שלא-יאמן יחסית, של כמעט 60,000 איש.

עובדה, שהמתארים הבריטיים חוזרים-ומזכירים אותה מדי-פעם, היא כי ה„לגיון הערבי“ לא זו בלבד שעלה בידו, בשעתו, להשליט סדר בשבטי המדבר הסורים ולהכניע כל התנגדות מצדם של הבדווים

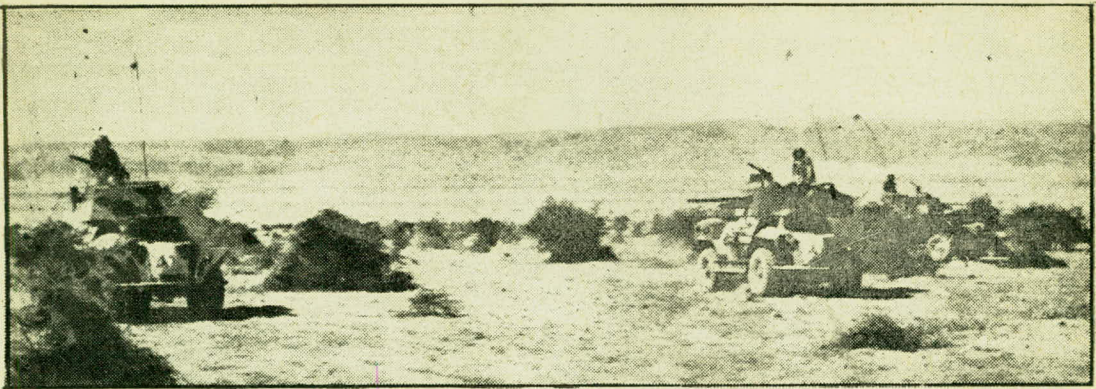
(*) אכן, זוהי תמונה של יושרי-דיקות — המודגשת עוד יותר על ידי אמירתו של גלאב, בסמיכות-מקום, כי „במאי 1948 הגיע המנדט הבריטי בא“י לסיומו, והלגיון הערבי הפך אז נתון בלתי-מבוקר עם גייסותיה של מדינת ישראל החדשה“ (ההדגשה כאן על „הפך אז“ — משל המערכת הנה). מן הראוי להעיר לגבי תמונה נאה זו שלוש הערות: א. ה„לגיון“, על קציניו הבריטיים תקף ישובים יהודיים כבר לפני המועד ה„רשמי“ של 15 במאי. אחדים (כגון אלה שמצפון לירושלים, וקבוצת-גשר שעל הירדן), תקפו קשות כבר בחודש אפריל — ולא יכול להם, אחרים — ארבעת הכפרים של גוש-עציון — תקפו והחרבו לפני 15 במאי, עוד בהיות ארץ-ישראל נתונה רשמית לאחריות השלטון הבריטי. ב. התרבויות, למסע-ההשתלטות שלו על חלקים אחדים של א“י, נעשתה לא מחוץ לתחומי הארץ — כפי שהיבט זה והוכרז הניגית ע“י ממשלת בריטניה — אלא בתוכם — באזור יריחו.

ג. מתוך בסיסי בנהרים ה„לגיון“ לא רק התחיל, מיד עם הנץ השחר ב־15 במאי, להרעיש בתי-החישדה את ישובי עמק-הירדן אלא אף תקפו במשך ימים אחדים (יתכן — בשריף עם כוחות עיראקיים) את גשר והאזור שממערב לה, בהתקדמו לעבר בית-ינסף — „לא אשמתו היא“ כי התקפותיו הנמרצות, בשריון וברגלים, בתמיכת-אש הגונה, נהדפו על ידי ההגנה הישראלית. נכון הוא, שאת פעולות ה„לגיון“ — אולי כתוצאה מן ההתנהגות הבריטית — ציינה מידה של תבונה (והתאפקות) אוֹפֶרְטִיבִיטִי אשר היתה רבה יותר מזו שנראתה בשאר הצבאות הערביים. אכן, כתוצאה מכך — יצא מן המערכה בהפסדים ובפגעים הפחיתים משל האחרים — המערב

ה„לגיון הערבי“, אשר ההצלחה ליותרה אותו בכל מקום. אותו חלק של א“י אשר ניצל בשביל הערבים, הוגן אך ורק על ידי ה„לגיון הערבי“ ועל ידי הצבא העיראקי. אין לך דבר הרחוק מן האמת מאשר האמירה כי הצבאות המצרי והסורי הם שהיו בגיבוי רים, ואילו ה„לגיון הערבי“ והצבא העיראקי בגדו בענין המשותף. אכן, „ענין-משותף!“ כבוד-הפחה נמצא כותב שורות אלה מספר חודשים בלבד לאחר סילוקו. כן טוען הוא כי ה„לגיון הערבי“ כלל-וכלל „לא פלש לישראל, כפי שאומרים לעתים קרובות“. הוא מוסיף כי „ה„לגיון הערבי“ מעולם לא הגיע לגבולות ישראל כפי שנקבעו על ידי האומות-המאוחדות. בכל מקום נתקל הוא בכוחות ישראלים בשטח שהוקצה לערבים, ואשר הישראלים חדרו לתוכו בטרם הופיע שם ה„לגיון הערבי““ (*).

אחר ההרפתקה הארצישראלית, נמשך גידולו של ה„לגיון“ בקנה-מידה דמיוני-ממש. במשך שמונה שנים, 1948—56, הוגברה בהדרגה עצמתו עד ל־27,000 איש, כולל 4,000 אנשי משטרה. יתר על כן, הוקם ה„משמר-הלאומי“; וּל־1956 מנה הלו 30,000

ג. לאיס עצמו מגדיל-לעשות באותה מלאכה עצמה, של ניפוח מעשי-גבורה של ה„לגיון“ בדרך של הצמקת עצמתו המספרית, כביכול. הוא מעמיד עצמה זו על 3,000 איש בלבד... בכדי להגיע למספר תמוה זה, עושה הוא בלהטי מספרים „קובע“ את הרכב ה„לגיון“ בשתי בריגדות בלבד, כל אחת בעלת „שני גדודים ממכונים-למחצה“, וכוללת 8 תותחי 25 לט“ (ואין הוא מרגיש כלל בכך כי בעצמו מספר הוא בריבוי על ה„רגימנט הממוכן השישי“). ולא זו בלבד, אלא ש„ארבעה גדודים“ אלה מייחס הוא גם משימה שה„לגיון“ אותה-שעה לא-ניסה כלל בשכמותה: ה„לגיון“ פנה אל שכם, ומשם התפצל מעשה-מניפה צפונה, צפון-מערבה, מערבה ודרום-מערבה, לאורך צלעות-הזרמים שבקשת-ענק אשר נשתרעה כ־300 ק"מ מקצה-האחד עד לקצה-השני. נקודות-המוקד שבה היו ארבעה מקומות: ג'נין, טול' כרם, קלקיליה ולטרון. ה„לגיון“ החזיק בתקיפות חמורה בכל הארבע, וביתוד בלטרון עד לקיצה המר-מאוד של הלחימה עם הישראלים... אכן, מעשה שאת גדולתו לא ידע הצד הישראלי להעריך כלל וכלל בשעת-המעשה — שכן כוחות ה„לגיון“, אשר לא היו כלל כה מצומקים, פעלו רק בחלק הדרומי-יותר של אותה „קשת-ענק“, אשר בשאר גזרותיה נתמלאה במציאות בעוצבותיו של הצבא העיראקי, שלא היה קטן כלל וכלל.

„משמר-המדבר“ — במכוניות שריון (שנת 1945)

הנותרות של ה„לגיון“ היוו המשטרה והג'נדרמריה הפועלות בחלקיה המיושבים של המדינה. אולם, ככל שפחתו הפשיטות כן גברה התחילותם של בדויים; שכן, כפי שכותב גלאב, „ראשית-ענוגיו של הבדוי בחיים הוא לשאת נשק; וביטול הפשיטות, שחל באותו זמן עצמו, דחף את האנשים האמיצים ובעלי-היזמה ביותר אל תוך השירות“.

עתה מהוים הבדויים כמחצית האנשים שבשורות ה„לגיון“, כולל קצינים בדרגות גבוהות. במידה שה-מלך מבלית את סמכותו, ודעתו תקיפה לשמור בידו בחזקה את רסן החיל, יהפכו הבדויים לרבי-השפעה יותר ויותר ויתפשו עמדות חשובות יותר. שכן אנשי-שבטים אלה טרם הושפעו הרבה על ידי גל ההתער-רות הפוליטית, אשר בעולם הערבי תמיד לובשת היא את הצורה של „אנטי-קולוניאליזם“, אפילו כאשר אותו קולוניאליזם הפך לדבר שעבר עליו הכלה. בקשר לכך מענין לציין כי אפילו בין ה„חדרים“ (העירוניים) שב„לגיון“ שונה מידת רגשי המרי, במקביל לאותה רמה של אימון-מקצועי הנדרשת בשרותים השונים. המחבר של „יחידה-בדוית“ מספר כיצד, משהוראה לו לראשונה אחד העלונים שהופצו בחשאי על ידי „חבר הקצינים החופשיים“, שתקפו את גלאב וקראו למלך לדחות כל הוזה אמפריאליסטי ולהיפטר מה„אנשים אדומי-הפנים“ (הבריטיים) — היתה תגובתו הראשונה כי „...אם קיימת איזו מורת-רוח הרי ודאי שבין האינטליגנציה“ — התותחנים ואנשי-ההנדסה“.

אולם מורת-הרוח בשורות ה„לגיון הערבי“, ובקרב האוכלוסיה בכללה, לא הצטמצמה בחוגי ה„אינטלי-גנציה“ והמעמדות בעלי-ההשכלה. מתוך ספרו של

— אלא שהוא אף שילב לתוך שורותיו אלפים רבים של אותם בדויים עצמם. האמת היא, כי חיולם של אנשי-שבטים בדויים לגוף-צבא זה החל בזמן-ובעונה-אחת עם הנסיון לפתור את הבעיה רבת-התחתים: כיצד להגן על השבטים עצמם מפני פשיטות המת-בצעות על ידי שבטי-בדויים אחרים, מעבר-ההוא לגבולות המדבריים של ערב-הסעודית. גלאב, אשר כבר מראשית דרכו ב„לגיון“ נשא באחריות לקיום השקט והסדר בין השבטים, החליט לארגן כוחות-פיטרול מקרב אנשי השבטים עצמם. הכונה היתה לכך כי השבט צריך בעצמו להבטיח את עצמו בפני פשיטות — על ידי הצבת מוקפים ליד כל המעינות הסמוכים אל גבול ערב-הסעודית; ואכן, בהמשך-ההתפתחות אורגנו מוקפים כאלה במספר ניכר, פשכל אחד מהם מורכב משישה עד שמונה אנשים רכויבים, אשר תשלום שכרם היה על השלטונות.

היה זה בראשית 1931 שגלאב החליט להשיג מן הפאה המדברית של עבר-הירדן את כל הגייסות הס-דירים (המדובר היה ב„חיל-הספר לעבר-הירדן“, גוף-צבאי הנתון למרותה של ממשלת א"י המנדטורית אשר נשא גם באחריות לשמירת גבולותיה של עבר-הירדן כלפי איזורי הגבול עם סעודיה) — וכך הוקם אזי „פטרול-המדבר“, על-מנת שיטול על עצמו את התפקידים באיזור זה. לראשונה מנה הוא 90 איש, אולם נראה כי פעלו היה ממשי ותכליתי עד-מאוד, שכן חודשים מעטים לאחר הקמתו הפך המצב בגבול הסעודי לשלו ובלתי-מופרע. ב-1936 היתה „פטרול-המדבר“ 20 אחוז מכלל-עצמתו של ה„לגיון הערבי“; אם כי עתיד היה הוא למלא תפקיד העולה בהרבה על משקל-היחסי המספרי הזה. את ארבעת-החמישיות

שניתן להגדירו כמצב-קולוניאלי נוצר, אפשר לומר, באותו רגע עצמו בו אדם לבן — ואפילו הוא יחיד — מופיע בקרב שבט-ילידים — ואפילו הלז בלתי-תלוי הנו — כל-זמן שסבורים כי האיש עשיר ורבי-עצמה; או אפילו, פשוט, שמחוסן הנו בפני כוחות-הכישוף המקומיים; וכל-זמן שהוא מפיק מ-מעמדו זה — ואפילו יהא זה רק בתוך סוד-הסודות הפנימי שלו — הרגשה של עליונות-שלו".

לאותו פרדוקס (ובעצם, אפשר להשתמש כאן ללא-היסוס אף במלה "טרגדיה"), אשר בו מצאו את עצמם אנשי הסגל הבריטי של ה"לגיון הערבי" בדצמבר 1955 — ואולי אפילו לכל קורות יחסיה של בריטניה עם הערבים — לא ניתן בשום מקום סיכום-סמלי רבי-משמעות יותר מאשר במקרה אשר יאנג מספר על-אודותיו בקשר למהומות באוזרקה. מפקד-הרגימנט הבריטי, קול-לויט פטריק לזיד, ואתו פלוגה בת 90 איש בערך, נשלח אל העיר כדי להחזיר שם את הסדר על כנו, משהגיעו למקום, עזר את החיילים, שעמדו לרוחב הרחוב, בעוד שההמון נסוג אל תוך הסימטאות. "פטריק יצא מתוך הלנד-רובר", ונמצא כ-20—30 מ' מאנשיו, שעה שהופל על ידי אבנים שנזרקו עליו. ההמון פרץ אל תוך הרחוב והקיפו; אחד מהם ירה בו, בראשו, מתוך אקדח-אבטומטי קטן... הלנד-רובר שלו הוצת ונשרף, וגנבו מתוכו מספר פצצות גז-מדמיע. החיילים לא ירו. כעבור זמן-מה התקדמו שני חיילים, הרימו את גופו של לזיד ונשאו אותו אל מרפאה שבקרבת מקום... הוא מת בטרם הגיע אל מחנה זרקה. כך, בכל הפשטות: — 90 חייל רואים כיצד המון

"הסוף" — גלאב בפגישה עם עתונאים אחרי עזבו את עמאן

קול-לויט יאנג מזדקרת בבהירות העובדה כי אפילו חיילים מהימנים, שלא ידעו חכמות, החלו לגלות סימני היסוס, רמת-רוח לקויה ומבוכה לנוכח האפשרות כי יצטרכו לכוון את אשם כלפי עצמם-ובשרם". במשך מהומות דצמבר 1955 התנהגו חיילי ה"לגיון" במחזות שונים באופן שונה, כשהדברים תלויים בריחוקו היחסי של מקום המבצע מעיר מולדתם, או מאותם מקומות או מהנות-פליטים בהם יש להם קרובים, או שהם עצמם גרים שם כיום. עצם נוכחותו של איש-בריטי בראש הגייסות שיבשה את העניינים ועשתה את הכל למורכב-יותר; ונראה כי יש יסוד הוגן להנחה שהמצב שונה היה באפריל 1957: — שכן, אם כי השאלות שבמחלוקת היו כמעט אתן השאלות עצמן, ומורת-הרוח של העם גדולה היתה כבעבר, הרי ה- עתה ביכולתו של ה"לגיון" לטפל במצב טיכול ממשי עד-מאוד. הקאמים לא יכלו עתה למצוא לעצמם מקלט בהטלת האשמות כלפי הבריטים או כלפי גלאב. על שהם-הם הנם הרוח-הרעה בה יש להחילם — כי הללו לא היו עוד במקום, ולא ניתן היה עוד לתלות בהם את הקולר: — פשיטא. לא היה עוד קיים "מצב קולוניאלי" (מלומד נודע בת-הזמן פסיכולוגיה-חברתית כתב לא-מזמן: — "מצב

שורת הנאשמים במשפט הבגידה שנפתח בירדן בתחילת אבגוסט 1957. נשפט שלא בפניו — עלי אבו נואר, ראש המטה הכללי, שנמלט לסוריה.

נפרד, ועל כסאו של המלך הצעיר. אכן, משהבינו המלך והפוליטיקאים הקשישים במה תהיה כרוכה, במציאות, כניעה מוחלטת לעבד-אני-נאסר, ומשערכו האמריקאים, ברגע האחרון ממש, הפגנת-כוח בחופי המזרח של הים התיכון — סוכלו לעת-עתה התכניות שנקבעו במצרים לגבי עתידה של ירדן. עם זאת נראה ודאי למחבריהם של שני הספרים — ובודאי לא מבלי שיהיה מצוי בכך גרעין של ממש — כי הן לתקיפות-דעתו זו של המלך, והן לצעד, שבא במאוחר-מאוד, של האמריקאים, לא היתה נודעת משמעות כלשהי, אלולי היה בנמצא ב"לגיון הערבי", אותו לוז של נאמנות — למשטר? למלך? למסורת ה"לגיון"? לשרידי ההויה הבדווית? — שנתגלה לעת-עתה ב"מחצית-הבדווית" שבתוכו.

הורג את מפקדם במרחק של מספר מטרים מהם — ואין איש מהם נוקף אצבע! אותם חיילים, אפשר ומן-הראוי לציין, היו "חדריים", עירוניים. יאנג סבור כי חיילים בדויים היו משתמשים ברוביהם: "בשביל החייל החדרי, מתיחות-המצב היתה מתחילה להיות רבה מדי. ההמון היה עצמאי-יבשרם, ולפחות מבחינה זו היתה נודעת מן החיילים אהדה למתפרעים".

עד לסוף אפריל ש.ז. היה גורלו של אותו חיל-לוחם, אשר הבריטים טרחו כה הרבה להקימו ול-טפחו, ואשר בעבר-ראוהו כקניינה המובטח-ביותר של בריטניה בחבל-עולם זה, תלוי ממש באויר. איש לא ידע בבטחה, האם יצליחו להעלות-בכחם הרפת-קני קהיר רבי-המזימות — או שמזלו ישמור עליו, והוא יוסיף-וישמור על קיומה של ירדן, כגוף-מדינתי

"הפתעה" במצעד קהיר

שני תריסרים מן הכלי שבי-תמונה, אשר עברו בסך ברחובות קהיר במצעד יום השנה למהפכה הצבאית, צריכים היו להוות הפתעה לעם המצרי ולצופים הזרים. העם המצרי — יתכן כי הופתע: אולם כל מי שדא ניוון מצינורות התעמולה המצרית בלבד, ועקב אחרי הפרסומים האנגלו-צרפתיים על מבצע פור-רט-סעיד, ידע כי כלים כאלה מצויים בידי הצבא המצרי, וכי אחדים מהם אף נלקחו שלל על-ידי הכוחות הבריטיים. ידיעה על כך, בלויית תמונת הכלי, נתפרסמה אף ב"מערכות", חוב' ק"ד, עמ' 88.

מתקן השיגור, שהגו בן 32 קנים, ומשאית הדיזל עליה הוא מורכב, נבנו ברוסיה או בצ'כוסלובקיה.

דו"ח מבצעים מסכם

פלוגה ג'.

„בליל הפעולה יצאה הפלוגה משטח הכינוס במסגרת הגדוד ונעה בתחילת הדרך באורות ואח"כ באפלה..."

הבעיות שלי התחילו עם קריאת משפט קצר זה. ראשית, הגדוד, שפלוגה ג' שייכת אליו פעל בשלושה לילות אך דו"ח אין כמוהו כל תאריך. לפי עניות דעתי, תאריך באיזה מקום שהוא — בפניה השמאלית למעלה, או בפניה הימנית למטה, או אפילו באמצע הדו"ח — היה מעלה את ערכו מאוד.

שנית, שטח הכינוס של הגדוד הוחלף מספר פעמים, ופלוגות הועברו ממקום למקום. כדאי סוף-סוף לדעת בדיוק היכן שהתה פלוגה ג' ערב הפעולה, והיכן בדיוק היה שטח הכינוס שלה. נוסף על כך, כדאי לדעת באיזו שעה יצאה הפלוגה ומתי הגיעה לשטח ההיערכות.

אם יכול אתה לציין את המקום על ידי נקודת ציון, רצוי שתעשה זאת. אם לא, עשה כל מאמץ שהקורא יוכל לזהות את המקום בדיוק (אבל אל תעשה מה שראיתי בדו"ח אחר, שנאמר בו: „הפל' הגיעה לנצח... ומשם המשיכה בדרכה". ושכחו למלא את החסר).

חשוב במיוחד לדייק בקביעת השעה. הכל יודעים זאת? תתפלא לשמוע, שלפחות 2 מפ"ם דיווחו כי יצאו לסיוור בשעה 4.30 — ובמפקדה הממונה נודע רק במאוחר כי הכונה היתה לשעה 1630, יום קודם לכן.

בדו"ח שלפנינו נאמר כי „הפלוגה נעה" — אולם כיצד? ברכב או ברגל, עם אבטחה או בלעדית, בתבנית-קרב או במבנה מכונס?

הדו"ח עובר על כך בשתיקה. ניהשתי אמנם שהפלוגה נסעה ברכב, כיון שכתוב שהיא „נעה בתחילת הדרך באורות ואח"כ באפלה". אבל „בתחילת" איזו דרך נסעו באורות, ומתי היה „אח"כ באפלה" — זאת לא הצלחתי לדעת. הדו"ח עובר בשתיקה גם על פעור

איני יודע אם דו"ח מבצעים מסכם חיוני לנצחון בקרב. שכן אפילו ההסטוריון המובהק ביותר יודה בכך, כי פעמים רבות מאוד אין הנצחון מותנה בדו"ח המוגש עליו אחר מעשה...

אך כל עוד ישנה מפקדה ממונה עליך, אין צל של ספק כי אחר כל פעולת-קרב, עוד בטרם החלטת על הצורה הסופית של הצ'יזבאט שלך, תידרש להגיש בכתב דו"ח מבצעים מסכם. יש לכך סיבות רבות. אני יודע כמה סיבות שתיראנה חסרות טעם להפליא בעיני מפקד בשדה; אף שבעיני עכבר-מטה כמוני הן נראות כסיבות של טעם. אבל ישנה סיבה אחת שהיא טובה לכל אדם: המפקד הממונה חייב לדעת בדיוק כיצד ביצעת את המשימה שהוטלה עליך. קודם כל רוצה הוא לשמוע זאת מפיו אתה, בצורת דו"ח ראשון בעל-פה הנמסר תוך כדי הקרב, או מיד אחריו; אחר-כך רוצה הוא לקבל דו"ח מלא יותר, כי בשום אופן אין הוא מוכן להסתפק בדו"ח הראשון. אם כך ואם אחרת, מוקדם או מאוחר, עם תזכורת או בלי תזכורת — לא תהיה לך ברירה: תצטרך להגיש דו"ח בכתב.

אם כך הוא הדבר, מדוע לא לעשות היטב מה שאתה נאלץ לעשות בין כה וכה?

ברצוני לתת לך כמה עצות לכך. עצות אלה לא יחסכו ממך את הצורך לחבר את הדו"ח בעצמך, אולם יתכן כי יסלקו כמה מוקשים מציר תנועתך. אם אתה בעד „סגנון ספרותי עשיר", ומחבב למשוך בעט סופר — אין מונע בידך מלהפוך את הדו"ח שלך ליצירה ספרותית. רק על תנאי אחד חייב אתה להקפיד: העובדות שאתה מרצה אותן בדו"ח תהיינה מדויקות בתכלית הדיוק, והרצאתן ברורה ולענין — ברורה עד כדי כך שאפילו קצין מטה, הרחוק כידוע מהקרב, יוכל להבין את הדו"ח שלך בלי מאמץ מיותר.

לפני מונח למשל דו"ח של פלוגה המתחיל בזה הלשון:

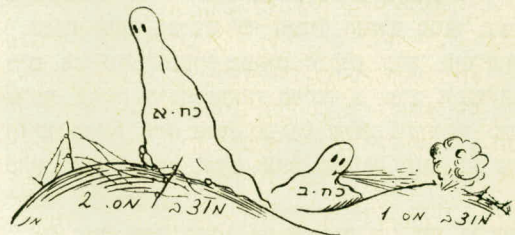
לת הפלוגה בקרב; היה זה קרב שבו נפגעו כ-20 מאנשי הפלוגה ובתוצאותיו מתפארים בגדוד ובחטי-בה עד היום — אך כותב הדו"ח רשם "בלשון דוחים יבשה":

כוח א' — סייע בכיבוש מוצב מס' 1.

כוח ב' — עלה על מוצב מס' 2.

הערה: לפני שלב זה נותק כל קשר עם המג"ד.

מי אלה כוח א' וב' — המסתוריים? מה היה הרכבם? מי פקד עליהם? במה סייעו לכיבוש מס' 1 וכיצד "עלו" על מוצב מס' 2 — על אלה אף מלה אחת. אשר להערה, בטוח אני שהיתה לה משמעות מיוחדת — כי אחרת לא היה מחבר הדו"ח, המקיים "מלה — בסלע" הלכה למעשה, מטריח עצמו לכתוב שורה זו (הייתי שואל אותו על כך אישית, אבל איני בטוח מי בכלל כתב את הדו"ח, כי איש אינו יכול לזהות את החתימה בודאות. הפרטים האישיים על יד החתימה חסרים, כמובן, ואילו מפקד הפלוגה יצא לחו"ל).

בדו"ח זה, כמו ברוב הדו"חים שקראתי לאחרונה, האויב אינו מופיע כלל. אפשר היה לחשוב שהמוצבים נכבשו באפס יד, אך 20 הנפגעים של הפלוגה נותנים יסוד לחשוב (כמובן, אם לא פרצה איוז מגפה בפלוגה בשעת הקרב) שהיתה התנגדות מצד האויב. נדמה לי כי לאלמנט זה בדו"ח ישנה חשיבות כלשהי: רבים מאוד המפקדים הזקוקים לידיעות מדויקות כיצד נוהג האויב להתגונן, ואת זאת יוכלו לדעת רק אם כל דו"ח מבצעים מסכם יציין בכל הדיוק האפשרי אימתי פתח האויב באש, מה הם כלי הנשק שהפעיל ומהיכן הפעיל אותם, ובאיזה שלב של הקרב הפסיק לירות.

מה הם, סוף-סוף, יסודותיו של דו"ח טוב? דו"ח טוב הוא זה שאחר קריאה בו אתה יודע לפחות את הדברים הבאים:

א. מה היתה המשימה שהוגדרה לכות, ומה היתה

התכנית. האם נערך סיור לפני הפעולה, ומה היו תוצאותיו.

ב. איזה כוח פעל (כמה אנשים ובאיזה נשק). באיזה סדר יצאו לפעולה, ובפיקודו של מי.

ג. היכן היה שטח הכינוס וההיערכות, מתי וכיצד הגיעו אליהם ובאיזו דרך (תן זמנים מדויקים ובמידה שעלול להיות ספק בויהוי המקום — הוסף נקודות ציון).

ד. היכן ובאילו מסיבות נתקלת באויב, ובמה הת-בטאה התנגדותו, באיזה תבנית-קרב נמצאת בשעת ההתקלות.

ה. מה התחולל כשעלית על היעד, איך נכבש ומתי דיווחת "היעד ביד".

ו. תוצאות הקרב:

- (1) אבידות — פצועים, חללים. ממה נפגעו.
- (2) אבידות האויב — היכן מצאת את החללים, והיכן נתפסו השבויים.
- (3) הוצאת תחמושת, עם הפירוט המפורט ביותר שאתה יכול להגיע אליו.
- (4) שלל — מה נמצא על היעד שנכבש, והיכן נמצאו הדברים. היכן היה מוצב נשק האויב.

ז. כיצד התארגנת לאחר הקרב להמשך הלחימה. כולל פינוי פצועים.

ח. מרשם — ויהי המרשם הפשוט ביותר — כדי שאפשר יהיה לדעת, למשל, אם "איוגף" המוצב מימין, כונתו מימין למוצב מס' 1 או מימין למוצב מס' 2.

ולבסוף, אל נא תשכח לחתום על הדו"ח עם כל הפרטים האישיים, וודא כי נמצא בו חאריך.

זהו הימנימום, אך אם אתה רוצה לגרום לכך שקצין ההדרכה וקצין המודיעין שלך יהיו מאושרים, מסור פרטים על הכנותיך לפני הקרב, על התנהגות החיילים שלך בשעת הלחימה, כיצד פעלו כלי הנשק, אל תתבייש אפילו לצרף את המלצותיך, לאור הקרב, בבעיות הנוגעות להדרכה, חימוש, ציוד ולכל דבר אחר שעלול להעלות ולשפר את הכושר הקרבי של יחידתך בעתיד.

ועוד משהו, שכמעט שכחתי: בדו"ח אחד המפקדים המעולים ביותר במבצע "קדש" מצאתי כי הוחל"מ שלו "יצא משימוש בגלל תקלה טכנית". רק אחר חודשים נודע לי כי ה"תקלה הטכנית" היתה פגז נ"ט שפגע במנוע. למען-השם, אל תהיה צנוע עד כדי כך...

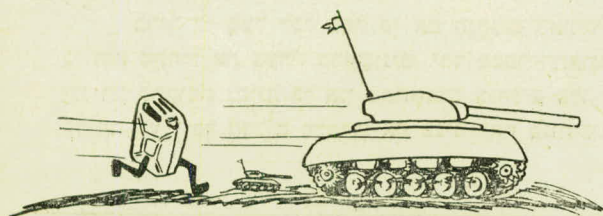
בצת מערכות

ניצול ההצלחה בשריון

מסוגל לקבל את פני כולן. דבר זה יאפשר לו שלא להיגרר אחרי פעולות צדדיות, אשר גם אם ייראו לעתים חשובות — לא יוליכו להשגת המטרה. מה- פיקוד הטקטי או האופרטיבי נדרשים, איפוא, לא רק דמיון מפותח לתכנון השלבים המאוחרים של המת- קפה, אלא גם מכסימום של גמישות בביצועה.

אין המתכנן יכול להסתפק בקביעת "כוחות ומ- שימות" לכל השלבים הצפויים של המתקפה; שומה עליו לייחס חשיבות — ולפעמים גם חשיבות מכרעת — ל"זנב" של כל יחידה או פורמציה משורינית. הדרג המנהלתי צריך להיות מתוכנן כך, שגם הוא יהיה מסוגל לבצע אותן "קפיצות טקטיות" שמבצע הדרג אותו משרת הוא. אחרת יוצרו צירי-הספקה ארו- כים מדי. צירי הספקה ארוכים נזקם כפול: לעבור אותם הוא הפסד בזמן, ולהבטיחם הוא הפסד בכוח אדם, אשר ברוב המקרים יחסר. כוחות שריון שחסרים להם דלק ותחמושת מאבדים את כושר התמרון והניי- דות, וכמובן גם את כוח האש שלהם. הדרג המנהלתי הוא, איפוא, זה הקובע את המשכיות הלחימה. אם בכל זאת חייב הדרג הלוחם לעצור את התקדמותו מחוסר דלק, עליו לעשות זאת לפני שכל מקורות הדלק שלו נוצלו עד הסוף. הדלק שישאר במיכליו יאפשר לו לפחות לתמרן בטוחים קצרים. בתכנון השלבים המאוחרים של המתקפה, צריך הפיקוד לודא שבעיות הדרג הלוגיסטי יבואו על פתרון, כדי שדרג זה יוכל לענות על כל הצרכים של היחידות הלוחמות.

בעקבות פעולה צבאית מוצלחת מתערער הרוב מערך האויב — דבר המתבטא בפינוי שטחים על- ידי כוחותיו הצבאיים, ולעתים גם על-ידי אוכלוסיות. פינוי השטחים מתבצע לפעמים בצורה מסודרת, אך לפעמים לובש הוא צורת בריחה מבוהלת. המצב הנור- צר בזירת הקרב פותח מספר רב של אפשרויות בפני הפיקוד. רק תגובה מהירה ונכונה תאפשר לפיקוד לקצור פרי ההצלחה במלואו — בטרם יספיק האויב להתאושש ולהתארגן מחדש. להציב כוחות שהייה, לחסום צירי תנועה, ובשלב מאוחר יותר אף להקים מערך-הגנה אשר יבלום את ההתקפה כולה. תכלית הרשימה — ללבן מספר נקודות העומדות בקשר הדוק עם ניצול ההצלחה בשריון.

לכוחות שריון — הודות לניידותם, ולכושר התמרון שלהם — ישנה היכולת להאריך את משך הלחימה, ולהביא בסופו של דבר להתמוטטות מוחלטת של האויב בזירת הקרב. על דרג הפיקוד הטקטי או אופ- רטיבי מוטל, איפוא, לכלול בתכנון לא רק את השל- בים הראשונים של המתקפה; חייב הוא להתייחס בתכנון — ולו רק בקוים כלליים — לכל האפשרו- יות העלולות לצמוח כתוצאה מהתפתחות מוצלחת בשדה הקרב. בתכנון אפשר להעריך את כוחות האויב, ואת האפשרויות הפתוחות לפניו — אך את תוצאות הקרב אפשר לחזות רק כאשר העדיפות היא כזאת שההצלחה נראית כדבר מובן מאליה. בכל יתר המקרים יהיה קשה לחשב במדויק את תוצאות הקרב.

מסיבה זו צריך תכנון שלבי המתקפה המאוחרים לכלול את כל האפשרויות שניתן לחזותן מראש. מספר רב של אפשרויות יגרום אמנם לכך שהתכנון יעשה פחות מוחלט — אולם הכרח הוא שהפיקוד יהיה מסוגל להעריך את האפשרויות ולמייץ אותן לאלה המסתברות יותר, או פחות, ויהיה

העשויות להעמידו על המגמה הסופית של ניצול ההצלחה.

האפתעה תושג ע"י תנועה בצירים הנחשבים כבלתי-עבירים, וכן על-ידי תנועה בלילה. תנועה בלילה הופכת גם את כוחות האויר של האויב לבלתי יעילים. ארגון הכוחות לניצול ההצלחה צריך להיות שונה מארגון הכוחות לחימה רגילה. בהקמת צותים לניצול ההצלחה יש לדאוג לניידות מוגברת, ולהעדיף עצמת אש על כוח אדם. כלומר, בצות הקרב יש לתת את העדיפות לטנקים, היות וברוב המקרים צריך יהיה הכוח לטפל באויב המאורגן במערכי הגנה חפזים. גם את הדרג המנהלתי יש להרכיב כך, שיהיה נייד ככל האפשר, ואין לצרף אליו אלא את הגורמים החיוניים ביותר.

ולבסוף, על הפיקוד הטקטי או האופרטיבי לזכור כי רק ע"י ניצול האפשרויות החיוניות הנובעות מההצלחה אפשר להפיק את המכסימום מן הנצחון. סרן בנימין עדות

ברוב המקרים יוסע הדרג המנהלתי של השריון על רכב "רך", ויעמוד לרשותו רק כוח אבטחה קטן. עובדות אלו הופכות את הדרג המנהלתי לחוליה החלשה ביותר בשרשרת כוח השריון כולו. בתור שכזה, מהוה הדרג המנהלתי מטרה נוחה וטובה לכוחות שריון אויבים; ובלחמת שריון-נגד-שריון ישאף כל אחד מן הצדדים המתמודדים להשמיד את הדרג המנהלתי של היריב, ולחסום בפניו את צירי ההספקה.

השריון אינו שואף להתנגש דוקא בחזית האויב, אלא בעורפו; לא המצח, שהוא מקום ההתנגדות החזק ביותר, אלא מקומות התורפה הם המטרות שכוחות השריון צריכים לחפש.

כמו בכל פעולה צבאית, ישנה חשיבות רבה לגורם האפתעה גם בניצול ההצלחה. יש למנוע מהאויב השגת ידיעות על-אודות מבנה הכוח וגודלו,

תאונות דרכים במכוניות צבאיות

בעקבות מאמרים שהופיעו בעתונים שונים, והדנים לכף חובה את הנהגים הצבאיים רציתי להיות מליץ יושר להם ולהתריע על נאשמים אחרים הגורמים לריבוי תאונות דרכים. נכון הוא כי רוב הנהגים הצבאיים הנם בחורים צעירים אשר תופסים בהגה רק תקופה קצרה. נכון הוא כי עדיין אינם מאימנים במידה מספקת ונסיונם בנהיגה הוא דל. אך האם אפשר לאמן את הנהג מבלי שינהג בפועל בכבישים בתנאים אשר יאפשרו להסתגל אל עבודתו זו? כללי הנהיגה מבחינה תיאורטית נהירים לו במידה מספקת, מה שחסר לו הוא נסיון מעשי של נהיגה. אפשר להשוות את הנהג המתחיל לילד העושה את צעדיו הראשונים. ברור כי אם נדחוף את הפעוט הוא יפול מיד; אם נבהיל אותו — הוא ימעד.

והנהג מתחיל — אם "נחתוך" לו את הדרך בפתאומיות כשנעבור על פניו, אם נעצור בלי לתת סימנים, אם נעקוף אותו במקומות האסורים בעקיפה, ואם נסנוור אותו או אם לא ניתן לו סימני-תנועה מתאימים, — אנו נגרום לכך כי יתבלבל, ירד מהכביש ויתהפך. חושבני כי האשמים העיקריים לתאונות הדרכים שנגרמות על-ידי המכוניות הצבאיות הן המכוניות האזרחיות, שנהגיהן אינם מוכנים להתחשב באותו חייל-נהג המתחיל את צעדיו הראשונים. עולים על כולם, מבחינת אי-התחשבות, הם כמובן מיודעינו הותיקים נהגי האוטובוסים ונהגי המכוניות הכבדות של מפעלי ההובלה.

ברור לי מעל לכל ספק כי אם הנהגים האזרחיים הותיקים יתחשבו בנהג הצבאי ויבינו כי הוא מתחיל את צעדיו הראשונים, ירד מספר התאונות במידה ניכרת מאוד. הבה נכריז כולנו, ולו רק לתקופת נסיון, כי אנו מתחשבים בנהגים אלו, מפנים להם את הדרך, נותנים להם זכות קדימה, וע"י כך חדלים מלהרוג את בנינו ואת בנותינו.

סא"ל יצחק זימן

פתרון ושמו פק"ל

מכאן שיש לערוך את האימון באופן כזה שכל הדרגים הללו יבוצעו כתרגולת, כביצוע אוטומטי ומידי ברגע הנכון ללא הוראה מיוחדת מהמ"כ או המ"מ, ופרטים אלו קובעים רבות בעת המהומה שאחר גמר הקרב עצמו. על כן יש להקפיד הקפדה שוה על הביצוע של חייל המוקצה לתצפית בעת התארגנות או חייל הצופה לימין או לשמאל בתנועה.

אם המדובר הוא בחיל שריון — ידע כל מפקד צות להחדיר בכל איש ואיש בצותו הוא כיצד לנצל את הזמן לסידורים ובדיקות בכל חניה קצרה או ארוכה: לטפל ברכב, לבדוק את המז"קום, לגרוז גלגל מרכיב או תמך, למתוח שרשרת לבדוק שמן, דלק וכד'. ידע כל מקלען לנצל כל רגע למלא את סרטי המקלע, לבדוק אם ארגזי התחמושת לא טולטלו ואם לא הוסטו הכדורים ממקומם בסרט בעת תנועה.

אם נחזיר במפקדים את חשיבות הדבר שנקרא מהירות — ומהירות פירושה קודם כל מהירות ביד צוע — ונטיל עליהם את האחריות לכך שכל חייל יהיה מאומן בתפקידים המוטלים עליו, ידעם על בורים ויבצעם במהירות ובבטחון ללא פקודות ורשאלות — יתפנה המפקד לטפל רק בדברים המחייבים את טיפולו האישי ועלולים לקבוע את גורל הקרב.

יש, לדעתי, לערוך את מערכי השעור ברוח זו, להקפיד הקפדת יתר על ביצוע נכון ולהדגיש כל פרט ופרט.

סגן (מילואים) ראובן ראובני

תפקיד הפק"ל הוא לאפשר למפקד וליחידתו להתכונן ליציאה לקרב במינימום זמן ובמכסימום יעילות — שלא ישכח פרט, ויהיה הקטן ביותר, העלול לקבוע את גורל היחידה בתור הגוף המבצע, או להקשות שלא לצורך על הזרוע הפוקדת והמתאמת בביצוע תפקידה. הפק"ל מאפשר כל זאת מבלי שתינתנה פקודות לכך: עליך, כמפקד, מוטל רק לפתוח את הפק"ל ולעייין בו — ויודע אתה מה מחובת יחידתך לעשות, מי מאנשיך אחראי לעשייה זו, וכיצד עליו לעשות זאת.

לכן יש, לדעתי, לודא שכל נושא אימון שבו עלולה יחידה, ותהיה הקטנה ביותר, לעסוק — יכתב בצורת פק"ל ויוגדרו בו תפקידי כל חייל וחייל המשתתף באימון. אם נושא האימון הוא התקפה על יעד מבוצר, הרי יש לפרט במערך את תפקידו של כל אחד לא רק לשלב הלחימה אל היעד ועל היעד, אלא גם לשלב ההתארגנות להגנה, או להמשך ההתקדמות. לשלב ההתארגנות על היעד, למשל, אשר בדרך כלל ניתן במערך השעור בקצרה, יש לפרט את החלוקה לגזרות, ואת תפקידיו של המ"כ בגזרתו: חלוקת הגזרה לגזרות משנה, הצבת תצפית וכו' — כל אותם דברים אשר נלמדים בשעור הגנה, אם כונת היחידה היא להתארגן להגנה. פרק זה לא יבוא במקום פרק ההגנה, כיון שההתארגנות להגנה אחר ההתקפה נושאת אופי שונה מן ההתארגנות להגנה ללא לחץ אויב. במסגרת שעור ההתקפה יש, איפוא, לשבץ לקח והישג בשם "פעולת היחידה בהתארגנות מחדש", ולהקדיש לכך זמן מספיק במערך, כדי שכל חייל ידע מה חובתו אחר ההתקפה, וכיצד עליו לבצע חובה זו. לשם החדרת הדברים אף רצוי, לדעתי, לקבוע מראש את הרובאי אשר יקיים תצפית; להדגיש את תפקיד הסמ"כ בארגון השטח לחולית המקלע (עד קביעה סופית של המ"כ או המ"מ), או את תפקידו בארגון הכיתה, ומסירת דיווח לסמל המחלקה על מצב הכיתה שעה שהמ"כ עסוק עם המ"מ בקביעת גזרת הכיתה בתוך המחלקה.

המחשבה הצבאית הסוביאטית לאחר סטלין

מאת מ. גלאי

עובדה מעניינת היא כי תהליך הסרת העטרה מסטלין בתחום הצבאי — לעומת מעמדו הקודם כגאון צבאי מוכר ע"י הכלל — החל עוד לפני אותה ועידת העשרים הנודעת של המפלגה הקומוניסטית בברז'נ"מ בה הושמע לראשונה בפומבי הערעור על גדולתו כשליט ומנהיג. אכן, כתוצאה מכך היה תהליך ירידתו מ"אגרא רמא" הצבאית איטי והדרגי יותר מזה שנתרחש לגביו בשטחים המדיניים, התרבותיים והרעיוניים. עדות בולטת לתהליך האמור שימשו שני המאמרים שנכתבו — האחד ע"י המרשל סוקולובסקי והשני ע"י המרשל רומינסטרוב (הידוע במפקד ניוסות-שריון מתקופת מלחמת העולם השנייה) — בראשית 1955. שניהם נתפרסמו בכיטאון הרשמי של הצבא הסוביאטי, "הכוכב האדום": האחד ב-23 בפברואר (לקראת, "יום הצבא האדום" השנתי), והשני ב-24 במארס; החינוך, כשנה לפני ועידת העשרים. עם התפרסם מאמרים אלה הופיע ממילא הצורך בבדיקה-מחדש של ההנחות התיאורטיות עליהן היתה מושתתת ההלכה-הצבאית הסוביאטית, זו אשר כונתה כרגיל בשם-התואר, "סטלינית". ניתוח יסודותיה של התיאוריה הצבאית הסוביאטית אשר היתה קשורה בשמו של סטלין, מראה בעיני עד כמה הפכה, עם מותו, בדיקה-מחדש כזו להכרחית.

אופיה של המורשת הסטלינית

במערכות המדע-הצבאי הסוביאטי סתירה לא-קלה: מצד אחד נדרש עתה ממנו לקבוע חוקים מסוימים, אשר אינן-לסתורם, השולטים במלחמה; ואילו באותו זמן עצמו ציינו תיאורטיקאים סוביאטיים (שפעלו לפי הנחייתו הישירה של סטלין) לגנאי את חבריהם-למקצוע ה"מדעיים-כביכול, הבורגנים" על נסיונו-תיהם-הם להגדיר עקרונות קבועים של מלחמה. אין להבין לסתירה זו אלא אם נשכיל להבין את העובדה כי כל גילוי של "מדע צבאי" מוגדר ע"י התיאוריה הצבאית הסוביאטית כ"נכון" או כ"מוטעה ופסול" — וזאת לפי מוצאו: אם בעליו בא מבית-מדרשה של המחשבה-הצבאית הסוביאטית — או מזה של המחשבה-הצבאית ה"בורגנית", לפיכך הוכרזו, ע"י סטלין עצמו, כל ההשפעות ושרידי-הביטוי של התיאורטיקאים הצבאיים ה"מערביים" — בין אלה הקלסיים ובין אלה של ימינו-אנו — כדברים הנוגים דים את המדע, כמזיקים לצבא הסוביאטי. ההנחיה שהוצאה בסוף שנת ה-40 קבעה כי זה מזמן אבד הכלה על המשנות הריאקציוניות של קלאוזוביץ. מול-טקה, שליפן ואחרים, וכן על ה"דוקטרינות כביכול" של פולר, לידל-הרט, דוא, גודריאן, דא-גול ואימנס-ברגר. כן הותקפו — באותן הנמקות עצמן המצבי-אים העיקריים שבמלחמת העולם השנייה; וביחוד

אחדים מן הקיום האופייניים לתורה הצבאית הסוביאטית בכללה — ועל כן גם לנוסחאות-המחשבה החדשות או המתוקנות המופיעות בזמן האחרון — נובעים לא ספק מן הרצון להגדיר את גורמי היסוד ותהליכי היסוד במלחמה אחרת מכפי שנהגו או נהגים מנסחי התיאוריה-הצבאית ה"בורגנית". כך, את השקפתו של סטלין עצמו על המלחמה הגדירו תיאורטיקאים צבאיים סוביאטיים בתור "שיטת תודעת החוקיות-הפנימית של תהליכי מלחמה, ושל המתודות להכנה לקראתה, ולניהולה במצב ההסטורי הנתון".

את תפישת-היסוד של הדוקטרינה-הצבאית הסוביאטית הגדיר בשעתו פרונוצ (הקומיסר-העממי לענייני צבא שירש את מקומו של טרוצקי — ואשר במידה רבה צר את צורתו של הצבא הסוביאטי בסוף שנות ה-20 ובשנות ה-30): "זוהי תורתו של צבא, הקובעת את מהותם וטיבם של הכוחות המזוינים, את דרכי אימונם ואת ההנהגה עליהם בקרב — והי מושתתת על השקפות היסוד לגבי אופים של התפקידים שלפני אותו צבא והדרכים למילולם".

בתקופה שאחר מלחמת העולם החלה מסתמנת

מרשל. אייזנהאואר בראדלי — והמפקדים הגרמניים בראוכיץ, מנשטיין וגודריאן.

בהנחותיו אלו של סטלין באו לתמוך, בשנים של אחר מלחמת העולם השנייה, מחקרים תיאורטיים רבים אשר נועדו לגלות את ה"מוטעה והבלתי מדעי שב"גישתה של התיאוריה הצבאית המערבית" הן הקלסית והן החדשה. רובה של הבקורת כוון כנגד קלאוזביץ, אשר את טעותו העיקרית ראו באינדטרמיניזם הפילי-סופי — אשר לעומתו נהגו להציב את החוקיות הפנימית הדטרמיניסטית בחזיונות המלחמה, אשר אותה גילה המדע הצבאי הסוביאטי. באותו זמן עצמו, החלו מגייסים לתמיכה בהנחותיו של המדע הצבאי המרכססטי גם את התיאוריה הצבאית הרוסית של זמנים עברו; ודמויות רוסיות היסטוריות, כפטר הגדול וכסבורוב הועלו על נס כתורמי תרומות נכבדות למדע הצבאי הכללי; ואילו סטלין עצמו הוכרז כמייסדו של המדע הצבאי הסוביאטי — מדע אותו ראה הוא כדבר חדש בתכלית, ושלא נשתזרו לתיכו אלא אחדות מן המשובחות שבמסורות-הצב-איות של העבר.

יצוין, כי עם כל המגמות ה"מיוחדות" שבדוקטרינה הצבאית הסוביאטית שלפני מלחמת העולם השנייה, לא הגיעה היא מעולם לשלילה והתבודדות כה כלליות ומוחלטות ביחסה אל מקורותיו הכלליים של המדע-הצבאי. באותן שנים השתמשה הדוקטרינה-הצבאית הסוביאטית שימוש רחב בתיאוריה הצבאית הכללית וניסתה לסגל את העיקרים שהוגדרו ע"י קלאוזביץ, מולטקה, ההיסטוריון דלבריוק ורבים אחרים לצרכיה היא — כפי שעשתה גם ברעיונות מבצעיים רבים של תיאורטיקאים חדשים מארצות זרות.

מקורותיו של המדע הצבאי הסוביאטי

אכן, מאז מלחמת העולם השנייה עמלו התיאורטי-קנים הצבאיים הסוביאטיים לגלות שרשים היסטוריים להשגותיהם ולכוון את סמכותו — ואת מקורותיו — של המדע הצבאי הסוביאטי. כל זמן שהדבר נגע רק בסוגיות ברמה-האופרטיבית, ובעניינים הטקטיים שבדרג-גבוהה, הלך הענין למישרין למדי, ומבלי שתהיה לכך כל השפעה מזוקת על היישום השימושי של התיאוריה. על כך הקלה גם העובדה כי הטיפול באמנות-האופרטיבית כבנושא בפני-עצמו, תופס רמה משלו — בין זו של איסטרטגיה מצד אחד ובין זו של הטקטיקה מצד שני — הוא קו המציין את התיאוריה הצבאית הסוביאטית, אשר ירשה אותו מן

הצבא הרוסי הישן (שהוא ינק אותה מתורת הצבא הגרמני-הקיסרי ומטה-הכללי). במידה שהמדובר הוא באורח-המעשה של פיקוד על צבאות, ושל אימונם, לא רבים הם הסימנים אשר בעזרתם ניתן יהיה להבחין מיימי היה אביהן-מולידן של ההנחות הא-פרטיביות והטקטיות השונות. התיאוריה של אמנות המלחמה, והטקטיקה של פעולות-קרב, עובדו בהתאם לדוגמאות המצויות ע"י אוצר התיאוריה הצבאית המשותף-לכל, או לאור הנסיונות האישיים שנרכשו במהלך מלחמת העולם השנייה. ברם, על-מנת לבסס את טענותיהם למקוריות היה על סטלין ועל שאר התיאורטיקנים הסוביאטיים לתרום דבר-מה בתחום הגבוה-ביותר של התיאוריה הצבאית: בתחום האיס-טרטגיה. תרומה כזו העלתה בימי מלחמת העולם, בצורת הנחות-מנוסחות בענין "גורמי-קבע", הממל-אים תפקיד מכריע במהלכה של מלחמה — דהיינו, בענין עקרונות-יסוד (כפי שודאי היו מגדירים את הדבר במחשבה הצבאית ה"מערבית").

התפתחות בראית, גורמי-הקבע

סטלין — בהופיעו מטעם התיאוריה-הצבאית הסו-ביאטית — חילק עקרונות-יסוד אלה לראשוניים ומשניים, או — קבועים מזה וארעיים מזה. הגורמים הראשוניים כוללים: 1. יציבות ה"עורף"; 2. רוח

כשם שעל הטקטיקה-המדינית הנוקטה ע"י הממשלה הסוביאטית ויחסי החוץ שלה עברה תמורה בולטת ומרחיקה-לכת בשנים שאחר מותו של סטלין, כן נראו סימנים מפורשים גם לשינויים נרחבים בתפישות-היסוד האופרטיביות והאיסטרטגיות — ובראש-וראשונה בהערכות הטכניות המקובלות בצמרת הצבא הסוביאטי לגבי האפ-שרי (והבלתי אפשרי) במסגרת המלחמה-החדשה. מובנת מאלה ההתעניינות הערה הנודעת לנושא זה, של שינויי-ערכים בדוקטרינה הצבאית הסוביאטית, מצד הנהגות הצבאות הגדולים של ה"מערב", אשר לגביהן אין ענין זה בגדר "אקדמי" כלל-וכלל. אמנם, עם קצבה המהיר של התפתחות הצבאית הטכנולוגית שומה עלינו להניח כי שינוי רודף שינוי, וכי לא רק כל שנה, אלא אולי אף כל חודש מכניס תיקונים מסוימים בתפישות המקובלות. אך אין ספק כי אותה סקירה נרחבת (מאת מ. גלאז) שנתפרסמה בירחון הצבאי הידוע "ארמ" — ואשר תמציתה מוגשת בזה, העלתה מספר מגמות אשר יתכן אמנם כי הוסיפו-והתפתחו מאז היכתב הסקירה אך בעיקרו-שלידבר יפה תוקפן גם כיום.

הגייסות ו"חזית הפנים"; 3. מספר הדיביוזיות ואי-כוחן; 4. הציוד; 5. איכותו וכוחו של סגל חפ"קוד. כל הגורמים האחרים — כגון: מרחב, אקלים או נסיון — היו בגדר נתונים משניים; ובין הללו צוינה ההפתעה כחשוב שבהם.

תיאורטיקנים סוביאטיים הטעו את חשיבותם המכרעת של הגורמים הראשוניים הנ"ל בשביל זכיה בנצחון, והם ציינו את ערכם החולף של הנתונים האחרים, המשניים — בתנאי שנעשה הכל בשביל לודא כי אמנם אפשר יהיה להם, לגורמים-הראשוניים, להשפיע את מלוא השפעתם. התמוטטותה, בחזית הרוסית ב-1941, של "מלחמת הבזק" הגרמנית — המושתתת על יסוד ההפתעה — מובאת על ידם כדוגמה לאותה דרך בה פועלים גורמי-הקבע את פעולתם. הגדרת הגורמים הכלליים הנ"ל כגורמים ראשוניים הנה מאלפת ביותר, שכן עשויה היא, יותר מכל דבר אחר, להראותנו את אופיה הצר והשימושי של התיאוריה-הצבאית הסוביאטית. שהרי תיאוריה זו הנה רק בגדר הלכה-צבאית מובהקת — ולא בגדר מדע. האמת היא כי אותה תפיסה של הלכה-צבאית שעיצבה ע"י מולטקה בשעתו ואשר פרונוצ' סגל אותה בשנות-העשרים של מאה זו לצרכי הצבא-האדום — היא הקובעת אופיה של תיאוריה זו, אשר נוטלת נתונים מוגדרים-במדויק מבית האוצר הכללי הכל-כולל של הנחות ומתודות מופשטות. אותם גורמים ניעדים ליישום-שימושי במסיבות מציאותיות ודועית, ברמה טכנית נתונה, במסגרת צבאית או מדינית מסוימת — ובשביל צבא אשר מציינים אותו קו-אופי לאומיים מסוימים. על-כן הלכות-צבאיות מסויגות כרגיל ע"י הקשר שביניהן לתנאים-הלאומיים.

אם נזכיר לעצמנו את הזמן שבו הוגדרו חמשת עקרונות-היסוד הסוביאטיים העוסקים באותם חמשת גורמי-קבע (והלא הם הושמעו לראשונה ע"י סטלין בפברואר 1942 — דהיינו, בעת-ובעונה-אחת עם הייצוב היחסי של החזית הסוביאטית לאחר המפלות שבאו בעקבות הסתערותו הפתאומית של היטלר) — כי אז יתברר לנו אופים השימושי והמותנה-במסיבות. אותה שעה כבר חדל גורם ההפתעה מלהיות בעל חשיבות מכרעת. לעומת זאת, יציבותו של העורף, מצבה של רוח-הצבא, מספרם ואיכותם של הגייסות, אופי הציוד ויכולתו של הסגל-הפיקודי — הס-הם שהיו, כעיקרן, את נקודות התורפה אשר איפשרו ל-היטלר, לזכות בנצחונותיו ההתחליים ואשר

הביאו את ברית-המועצות עד לסף השואה. פריקת-העול ע"י מאות-אלפי חיילים, הלכי-הרוח התבוסניים בתוך המדינה, איכותם הירודה של דיביוזיות סוביאטיות, והמחסור בציוד (שבמידה רבה נבע מן האביר-דית במלחמה) — הלא הנה-הן שהיו נקודות התורפה המוחשיות הראשיות שעליהן נחוץ היה עתה להתגבר. ואמנם, גבור-גברו עליהן במהלכה של המלחמה; אלא שאותם עקרונות-בפועל, שהכרחי היה לנהוג לפיהם בשביל להשיג כל אלה במסיבות ששררו אותה שעה — הוצגו מאז כחוקים מוחלטים שאין-לשנותם, שיש לנהוג לפיהם בכל זמן ואתר, יתר על כן, משנה-תוקף נודע להם בשל העובדה כי סטלין הוא שקבעם; וכתוצאה, הוסיפו הם, עד למותו, לשמש כהשקפת-עולם בלתי-משתנית ובסיסית של המדע הצבאי הסוביאטי — אף כי התפתחותם המהירה של אורחי-מלחמה, השפעתם המהפכנית של כלי-זין אטומיים — כאיסטרטגיים וכטקטיים — ופיתוח מפציצים מהירי-טיסה בעלי טוח ענקי, פתחו אופקים חדשים-בתכלית בפני התיאוריה של מלחמה, ודרכי עשית-מלחמה.

על אופקים חדשים אלה העידה העובדה של מפנה חדש לקראת איסטרטגיה-של-השמדה, כתוצאה מהאפשרות לעריכת מלחמת-בזק שנבעה מעצמת-ההשמד הכבירה של כלי-הזין האטומיים החדשים ומן האפשרויות להפעיל כלי-זין אלה במהירות ובמפתיע בדרך-האוויר. כך, הפכו לבעלי חשיבות עילאית גורם ההפתעה, ויתרונותיה של מהלומה-מקדימה המאפשרת בכמעט-ודאות למחוק את היריב תוך פרק זמן קצר מאוד.

תפיסות חדשות בתיאוריה-הצבאית הסוביאטית

ניתן לאמר בודאות, כי אפילו לפני מותו של סטלין הכירו ראשי הכוחות-המוזוינים הסוביאטיים בכך שב-מידה שמדובר בתיאוריה, נתונים הם במצב של קפיאה-על-שמרים, כתוצאה מן ההתפתחות החדשה שחלה בתחום העניינים-הצבאיים ומהתאבנותם בדפו-סי-דוגמות, של העקרונות המקובלים של העבר.

אך המגמות החדשות בתחום הדוקטרינה הצבאית נתגלו רק אחר מות סטלין. בשביל הדרך בה הפציעו מגמות אלו לאור העולם אופייניים שני מאמרים שנתפרסמו בכתב-העת ברי-הסמכא בתיאוריה הצבאית הסוביאטית, "המחשבה הצבאית". בספטמבר 1953 הופיע בו מאמר מאת גנ. מיור נ.א. טאלינסקי, שכותרתו היתה: "שאלת טיב החוקים במדע הצבאי".

בעל המאמר, פרופסור באקדמיה-הגבוהה ע"ש וורר-שילוב למטה הכללי, וחבר של הענף-ההיסטורי במטה הכללי, היה הראשון שהטיל ספקות לגבי הנחת-היסוד של התיאוריה-הצבאית הסוביאטית, והיא — כי למדע-הצבאי המרכסיסטי נודע מונופולין של מקורות. ספקות אלה נתגלו בנסינו להגדיר חוק-יסוד של המלחמה באשר-היא. הוא דחה את המחשבה כי לצורות-חברה שונות ישנם חוקים המיוחדים-להן להשגת הזוכה במלחמה. בדרך זו, אף מבלי שיביע את מחשבותיו במילואן, ביטא טאלינסקי התנגדות להתבדלותה של התיאוריה-הצבאית הסוביאטית. על אף העובדה כי בהמשך הרצאת-הדברים טען המאמר לזכות השגת הנצחון ע"י השמדת כוחות אויב בסדרת קרבות הבאים זה אחר זה (דהיינו, ע"י שחיקת כוח האויב) ולזכות השמירה על חמשת גורמי-הקבע של סטלין — עורר הוא בכל זאת התקפת-נגד. אדמירל-המשנה י. יאליסאיאב, במאמר שהוכתר באותו שם עצמו כמאמרו של טאלינסקי, ביקר את הלז על הגדירו את "חוק המלחמה" כעשוי לחול על שני הצדדים; הוא הצביע על קיום של חוקים המיוחדים-להם בשביל כל גוף-חברתי. אין כמעט ספק כי דיון זה בא בהשראה-מגבוה; שכן מאותו זמן החלה העתונות הצבאית הסוביאטית — והעתון היומי הרשמי של הצבא, "הכוכב האדום" — לפרסם בקביעות תיאורים אוביקטיביים למדי על השקפות המערב, וארה"ב בראש וראשונה, בענין תפעול טנקים ומטוסים ופעולת גייסות שעה שמשות-משים בכלי-זין אטומיים. אם כי סקירות אלו הכילו תמיד גם התקפות על קויהמדיניות האמריקאיים, הרי כרגיל נסתנימו הן בהבעת הדעה כי הסטטיסטיקה והרעיונות של הצבאות הזרים ראויים ללימוד רציני, שהרי הצבא הסוביאטי שומה עליו שיתכונן ללחום נגד אויב רב-עצמה ומצויד-היטב; ועליו לדעת את הטקטיקה האויבת ולהבינה. באותו זמן עצמו החלו מופיעים מאמרים המתארים תהליכים "אטומיים" ו"מימיניים", והדנים בשאלות ההגנה ה"אטומית". כל זה מלמד על החשיבות המיוחסת לכלי הזין האטומיים החדשים ולהתקדמות שהושגה במערב בענין זה — וכן מעיד הוא על הנסיונות של המחשבה הצבאית הסוביאטית לששתחרר מאזיקיה.

אותם מאמרים מאת המרשלים סוקולובסקי ורוט-מיססוב, שנתפרסמו באביב 1955 — היה בהם כדי להראות כי כבר נעשה צעד מפורש בדרך לשחרור

הפנית תשומת-הלב אל גורם ההפתעה

קביעת הנחות אלו ע"י ראשי-המטה-הכללי-המשולב של הכוחות-המזוינים הסוביאטיים (מרשל סוקולובסקי) יש בה כדי להעלות רשמית את גורם-ההפתעה למעמד של חשיבות עילאית אף לגבי תפיסת-המלחמה הסוביאטית. באותו-זמן-עצמו מוציאה היא את התיאוריה הסוביאטית מבידודה הקודם לגבי המדע-הצבאי בכללו — ומעלה את השאלה בדבר הצורך בעריכת מלחמה בדמות מהלומה-מונעת. בדרך זו מתבצע שידוד-תפיסות יסודי בתיאוריה הסוביאטית, ומותוות הדרכים החדשות בהן ניתן לסאלה אל התמורות בגורמים המעצבים את פני המלחמה בדורנו.

מאמרו של מרשל סוקולובסקי, אשר נועד לחוגים הרחבים של הציבור הסוביאטי, לא שם עדיין את מגע-המכחול המסיים לשידוד-תפיסות זה. אולם המר-רשל רוטמיסטרוב, ראש האקדמיה לכוחות-השריון ע"ש סטלין, במאמרו "למען פתרון יוצר לבעיות

הוא טען כי אפילו אנשי הצבא והמדע הבורגניים לא שללו את חשיבותם של גורמי-הקבע, הגם שהם מכנים אותם בשמות אחרים.

את מאמרו סיים רוטמיסטרוב בהעלאת השאלה בענין גורם-המרחק (או המרחב) אשר אותו ראו הנוהגים-אחרי-סטלין כדבר בעל חשיבות משנית. הוא תקף את הדעה כי מותר להשתמש במרחק בשביל למשוך את האויב אל עומקה של הארץ, על-מנת להביסו בשלב מאוחר יותר. כאן לפנינו התקפה על סטלין עצמו — שכן את ההכרח-שבמציאות לסגת נסיגה ממושכת בפני ההסתערות הגרמנית העלה הלז למדרגת מצוה מטעם התיאוריה, על-מנת להצדיק בזאת את העובדה כי לתמרון-ההתקפה-הנגדית שלו הגיע אחר אותה נסיגה ארוכה — אשר לפי טענתו תוכננה מראש; מהצגת-דברים זו ע"י סטלין נבעה, איפוא, השאלה האם מותר לבנות תפיסת-מלחמה על "מכירת מרחב בעד זמן". רוטמיסטרוב רואה את המרחק כרבי-חשיבות, היות ויש בו כדי לאפשר את פיזורם של האוכלוסיה, מרכזי התעשיה וכל משאבי-הייצור על פני איזורים נרחבים — גורם אשר לפי דעתו עתיד להיות לבעל ערך חיובי רב במצבי מלחמה אטומית או מימנית.

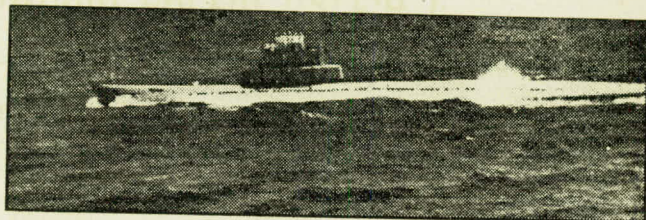
המדע-הצבאי הסוביאטי סתם את הגולל על התיאוריה-הצבאית של סטלין. רוטמיסטרוב תקף את הנחת-היסוד בדבר גורמי-קבע הממלאים תפקיד מכריע לגבי תוצאתה של מלחמה. התקפותיו של רוטמיסטרוב התרכזו על משמעותו של גורם-ההפתעה. הוא הקשה, מהו התפקיד שגורם זה ממלא בתנאים הנוכחיים כאשר יש להביא בחשבון כלי-זין אטומיים ומימיניים; והוא עצמו נתן את התשובה לכך. הוא קבע כי מעולם לא היה כל ספק לגבי כך כי ההפתעה ממלאת תמיד תפקיד רבי-חשיבות, וכי במקרים ידועים היתה לה השפעה מכרעת על תוצאתה של מלחמה. יתר על כן, היום עשוי גורם זה — באם ישתמשו בכלי זין אטומיים ומימיניים — להיות אחד הגורמים הראשיים לא רק ברגע התחלת המלחמה, אלא אף בכל שעה במשך מהלכה. הוא הוסיף ואמר כי העובדה שחיבורים וכתבים העוסקים ב"חמשת גורמי הקבע" כמעט ולא הוזכרו את יסוד ההפתעה, ספק אם מעידה היא על גישה-יוצרת אל פתרון הכעיות המתייצבות בפני המדע-הצבאי. בהמשך דבריו ניסה רוטמיסטרוב להוכיח, באמצעות המתודה הדיאלקטית, כי את "גורמי הקבע" אשר העביר תחת שבת ביקורתו, יש להוסיף-ולקיים.

אמרות • השנות • מושגים

ביוכוח בשאלות תכנית ההזדיינות, אשר התנהל השנה בבית הנבחרים הבריטי, אמר ג'. דא-פראיטאס, מי שהיה סגן-מיניסטר-האיריה בממשלת ה"לייבור", בין השאר: "אין אני מרוצה מן הסידורים שנקבעו בין הבריטים לאמריקאים, בענין האחסנה של הקליעים-המונחם לטוח 2500 ק"מ (הכונה — לקליעי-"תור", שהובטחו לבריטים. — המער.) — אשר הממלכה-המאוחדת הינה המקום המובן-מאליו ממנו ישוגרו — ובענין השליטה עליהם נראים-הדברים כי אנשי-צבא בריטיים הם אשר יכוננו קליעים-מונחים אלה של ארה"ב ויקימו את תחזוקתם; אולם האמריקאים ישמרו לעצמם את השליטה על ראשי-הנפץ — שבלעדיהם הקליעים-המונחים הנם חסרי-תועלת. מוטב, לדעתי, כי נניח לאמריקאים לאחסן את ראשי-הנפץ ולקיים את הפיקוח עליהם — אכן, כשהללו מורכבים לתוך חודי-הקליעים — ונניח לאנשינו — ולא לאמריקאים — להגיש לתוך מנגנוני-הניהול של הקליעים-המונחים את הנתונים והידיעות הנחוצים בשביל לכוון אותם אל היעד בו בחרנו".

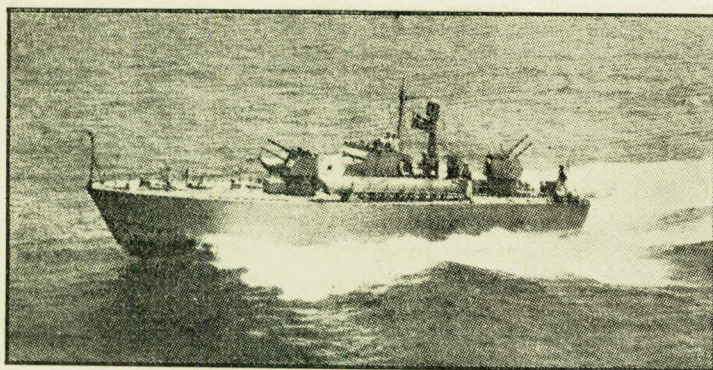
הציהמצרי יוצא עתה לים

בשלהי הקיץ נערכו, לפי הידיעות שבעתונות, בקרבתה של אלכסנדריה תמרונים כלליים של מוחות-הצי המצריים, אשר הוקפו סידורו כטחון מדויקדים ולא הוזמנו אליהם הנספחים-הימיים של מדינות המערב.

צוללת מתוצרת סוביאטית

אחת משלוש הצוללות מאותה תוצרת, שהוכנסו לפני זמן מה לשרות בצי המצרי. הצילים נעשה בשעת מסדר-כללי חגיגי של הצי. אי אפשר כמובן להבחין כאן מי הם בדיוק אנשי צות הצוללת העומדים ערוכים על צריחה. אך יש לשער כי באותה הזדמנות חגיגית היו אלה מצרים.

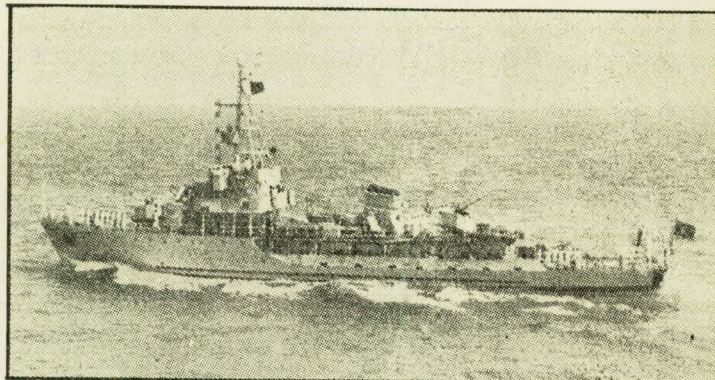
טרפדת שנרכשה ביוגוסלביה

מהירותה — 45 קשר. חימוי-שה: שני צינורות להטלת טור-פדו, בני 18 אינטש; 2 צריחי תותחים דו-קניים, כנראה 37 מ"מ.

שיס-לב: התותחים ערוכים אחד מעל השני.

שולת-מוקשים מטיפוס T-43 שנבנתה בפולין

נפחה — 525 טונות. מהירותה — 18 קשר; מונעת ע"י מנוע דיזל. חימושה — תותח אחד בן 100 או 76 מ"מ ו-4 תותחים ב"מ בני 37 מ"מ.

המאבק על המזרח התיכון

ב. מגמות ותמיהות בארצות הערבים⁽¹⁾

סוריה — בין קוקה-קולה לקומוניזם

כחי ישנו קומוניסט אחד בלבד, ויותר משתי-חמי-שיות מן הצירים הם שמרנים בלתי-תלויים, או חברי מפלגת ה"שעב"^(***) המייצגת את האינטרסים של בעלי-העסקים ובעלי-הקרקעות. הממשלה היא בידיהם של ה"גוש הלאומי", שהם לאומנים אנטי-צרפתיים מסורתיים, ושל המפלגה הסוציאליסטית-*"בעת"* הקטנה — אשר בהיותה המחזיקה במיניסטריון-החוץ ובמיניסטריון לכלכלה-לאומית, שיותה טעם-לואי שמאלני לקר-המדיניות הנקוט עתה, הן בפנים הארץ והן כלפי חוץ. בשדה הכלכלה השיגה סוריה מאז מלחמת-העולם השניה הישגים רבים יותר מכל מדינה מזרח-תיכונית אחרת, למרות העוב-דה כי עד להסכם-המתקן משנת 1955 עם חברות מפיקות-הנפט, לא הגיעו תמלוגיה בעד מתן זכות-המעבר-לנפט, הזורם דרכה בצנורות, אפילו למליון לירות-שטרלינג לשנה. ייצור-היסוד החקלאי שולש, ההכנסה הלאומית עלתה ב-120 אחוז, ערכו הממשי של שכר-העבודה הוכפל. סוריה היא עתה יצואן נכבד; דמשק חדירה רווח-עסקים בוטחת, הדרך אל הבירה רצופה כולה במודעות-פרסומת ענקיות נוסחי אמריקה; ובפרברים המערביים ניצבים ביתני היריד-העולמי, בעלי הצורה הצעקנית.

הסתירות שבסוריה מוצאות להן התגלמות אישית בסברי אל-עסלי, עורך-דין משגשג ושמןמן של חב-רות-עסקים, אשר למר דאלס ולו יש נקודות משות-פות רבות; אולם במציאות הריהו ראשה של ממשלה פרו-סוביאטית. חושדני בו, כי פוסח הוא על שני הסעיפים יותר מאשר כל מאן-דהוא, אפילו בסוריה. בישוב מאחורי שולחן-המהגוני הגדול שלו, כשהזיעה ניגרת מלחייו הכבדות, התאמץ נואשות לא לתת לשיחה לחרוג מן הקרקע הבטוחה של ישראל-מניה. בסופו של דבר, על ידי התמדה עקשנית, הבאתיו

המצב בעיראק, כפי שתואר על-ידי בפרק הקודם, ודאי שאינו בגדר מובטח ויציב — ואפילו אין לשער מראש בודאות מה עלול עוד להתרחש שם. ובכל זאת הריהו קרן-האור היחידה בתמונה המקדירה-והולכת של המזרח הערבי. המצב בסוריה שונה לח-לוטין, אם האמריקאים רוצים כי השיטה שהם מקיי-מים במזרח זה תחזיק מעמד ותפעל — חייבים הם, במקדם או במאוחר, להיפטר מן המשטר הסורי. הם כבר עובדים על כך קשה, בהשתמשם כבעלי-ברי-תם בממשלה הלבנונית ובמפלגות הניאו-פאשיס-טיות הפורחות באוירה הפוליטית הטרופית של ביי-רות, והמקיימות קשרים נסתרים עם האופוזיציה שבדמשק. שלוש פעמים, מאז השגת העצמאות, מוג-רה ממשלת סוריה בכוח צבאי; אין אדם המפקפק בכך כי בחשבון-אחרון ייושב ניגוד-הרצונות הנוכחי באמצעים דומים. דמשק — עיר-הפרוות הגדולה השטוחה, השוכנת בפאת המדבר-המזרחי, מוקפת כבטבעת בשבעה רגימנטי רגלים וטנקים המתבו-ננים זה בזה באיבת, במפקדת הצבא מתנהלת מלח-מת-דורות עזה, שתוצאותיה מאוזנות עד כה, משמאל נמצאים שבעה קולונלים-של-מטה — כולם תומכים בממשלה הנוכחית; מנהיגם הוא קולונל סראג, מה-מפלגה הסוציאליסטית-*"בעת"*^(*), המשמש ראש ה-*"לשכה השניה"* (אגף-המודיעין לפי שיטת-המבנה של המטה-הכללי הצרפתי). מימין — וכפי שמספרים, במגע עם שרות-המודיעין האמריקאי — נמצאים מפקדי-הגייסות הבכירים, בהנהגת המפקד הראשי, גנרל ניואם אר-דין^(**).

בין אלה לאלה ניצבים הפוליטיקאים; — מהססים, עצבניים, פוסחים-על-שנייה-הסעיפים. בפרלמנט הנו-

(1) המשר מחוב' ק"ט, עמ' 64.

(*) פרי איחודן של המפלגה הסוציאליסטית ומפלגת *"בעת"*.

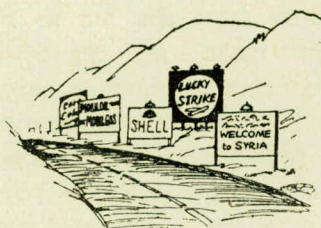
(**) תוארו המדויק — ראש-המטה.

(***) *"שעב"* — עס.

לידי דיבור על ממשלתו-שלו. "שתי בעיות לנו", הודה לבסוף, "עצמאות ועסקים. הצרפתים הרעישו את דמשק שלוש פעמים בטרם גורשו. אין אנו רוצים, בשום מחיר, בשיבת האימפריאליסטים — כאן לפניך, מטרה מספר אחד" של כל סורי. אך דרושה לנו עזרה כיון שאנו עניים, כיון שאנו מתרחבים וכיון שעלינו להוציא את שתי-חמישיות התקציב על נשק לשם התגוננות מפני תוקפנות ישראלית". (כאן חלה הפסקה בהרצאת-הדברים שלו, עד שהצלחתי שוב למשוך את השליחה חזרה על ענין סוריה). "אין אנו יכולים לצפות לעזרת ממשלות המערב, כיון שהן לא תתנה לנו עזרה מבלי התנאות-תנאים. עולם-העסקים המערבי לא יעניק לנו אשראי נוח ולזמן ארוך, וההצעות שהם מגישים לחוזים אינן יכולות לעמוד בתחרות. על כן מופנה מבטנו מזרחה. משם אנו יכיר לים להשיג הלוואות ל-20 שנה בריבית של 2½ אחוז. התוכלו אתם להתחרות בזאת? משלושת החוזים הגדולים האחרונים שהוצעו ע"י הממשלה — להקמת בית-זיקוק, לסלילת שדה-תעופה ולעריכת סקר גי-אולוגי — נמסרו שנים לבולגריה ואחד לצ'כוסלובקיה. הצעותיהם היו, בממוצע, זולות ב-20 אחוז מאלו של חברות מערביות. אם הם מפסידים כסף — עסקם הוא. כל מה שאכפת לנו הוא כי לא יהיו כל תנאים מדיניים, כלכליים או צבאיים קשורים לכך. אינני קור מיניסט; אין קומוניסטים בממשלתי. קרא את נאומי ותמצא שאני נוקט קו תקיף יותר כנגד הקומוניזם מאשר נורי אס-סעיד. אך כל זמן שהקומוניסטים שומרים על כללי המשחק, נעשה אתם עסקים. הבטחת האינטרסים הלאומיים שלנו, במידה שניתן להעליהם בקנה אחד עם עצמאות לאומית — זאת היא מדיניותנו".

קו-מדיניות זה הוא אשר האמריקאים מבקשים למגרו. ועתה, כשסוריה מוקפת מדינות עוינות, קלה-יותר בשימתם. הנעילה השלמה-כמעט של גבולות

תורכיה ועיראק ניתקה את סוריה משנים משוקי-הייצוא שלה; הקרע עם צרפת שלל ממנה את השלישי. ע"י הטלה מחושבת-היטב של עודפי החיטה שלה לשוקי דרום-איטליה במחירים מזולים-מאוד, סיכלה ארה"ב את נסיונותיה של סוריה למצוא תחליף לשוקים הנ"ל. הלירה הסורית כבר הפסידה 20 אחוז מערכה, והיא מוסיפה לרדת. חלב, בירת ארץ החיטה, היא עיר-אופוזיציה. בדמשק איבד ציבור אנשי-העסקים את אמונו בממשלה, ולא-מזמן הפגין את איבתו ע"י התפטרותם מהפרלמנט של 61 צירי מפלגת ה"שעב" וצירים בלתי-תלויים. ע"י חרישת מזימות עם חוגי הצבא, וע"י ניצול אי-שביעות-רצון זו בחוגי-העסקים, תצליח אולי אמריקה למגר את המשטר. אך הדבר אותו אינה יכולה לעשות הוא לשנות את שאיפותיה הלאומיות של סוריה; ובחירת-מילואים שנערכו בזמן האחרון, ושמהן יצאו הסוציאליסטים-*"בעת"* כמנצחים, מראות כי המשטר הנוכחי משביע בעיקרו-של-דבר את רצון הסורים. ע"י סילוקו של משטר זה היתה אמריקה רק מקשה על מאמצם של הלאומנים, והסוציאליסטים-*"בעת"*, להחזיק את הלאומנות הסורית בתוך תחומי הדמוקרטיה. למפלגה הקומוניסטית הסורית, בהנהגתו רבת-הכשרון של חאלד באפדש, יש כבר 8000 חברים משלמי-מס, דבר ההופך אותה ללא-ספק למפלגה הקומוניסטית החזקה ביותר במזרח; יש לה על-כן, הן המנגנון והן הכשרון הנחוצים בשביל *"הסתפגות"* מהירה לתוך הלאומנות הסורית. הפיכה בהשראה אמריקאית, שבעקבותיה תבוא תקופה של שלטון איתורטארי, היתה מספקת למפלגה זו הזדמנות מכרעת בשביל לכוון את עצמה כמפלגת המונים. במקרה זה תוחלף הברית הלאומית-בורגנית עם רוסיה בדבר-מה שיהיה מסוכן ממנה בהרבה, ושעדיין אינו מופר בעולם הערבי; — בקומוניזם ילוד-המקום.

הדרך לדמשק — יוני 1956

לבנון: מעין "ישראל" נוצרית?

כלתם, חולשים הם בכל; אך עליתו של עבד-אנ-נאסר, משבר-נובמבר והעברתה של משנת-איונהאואר דרך הפרלמנט הלבנוני "בעזרת דחפור" — כל אלה זירונו את התפתחותה של תחושה לאומית בקרב ההמונים הלבנוניים. תחושה זו — צביונה מוסלמי הנו ומשיכתה היא מזרח — ממש כשם שמשיכתם של הערבים-הנוצרים היא לעבר מערב. יש המכריזים התפתחות זו, והם גמור-אומר לנצלה, פיאָר ג'ומאיל, מנהיג מפלגת-הנוער "הפלנגה הנוצרית" — אשר מבנה-גופו וקנאותו נטולת-החיוך הזכירוני את שרל דא-גול — זעק באוני: "הם מנסים להכתוב לנו בכוח. הקומוניזם נמצא בברית גלויה עם הכוחות הפלנגיים של הלאומנות המוסלמית. הם מנסים להוריד את המדיניות לתוך הרחובות, בדיוק כפי שעשו ברבת-עמון — עד אשר סילקום האמריקאים. אולם אצלנו הם לא יגיעו אפילו עד לנקודה זו. אנחנו נרד לרחובות גם כן". טון-הדיבור של גסאן תוני — המנהיג הקיצוני של "המפלגה העממית הסורית", ואיש-מפתח בנסיונות אמרי-

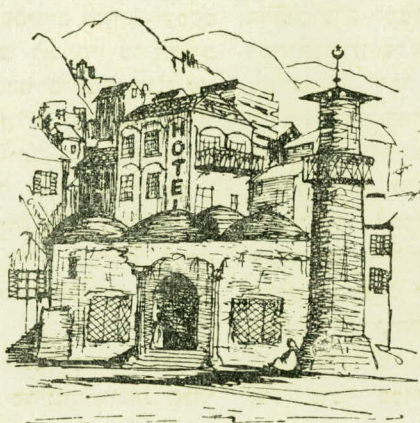
קה להתור תחת המשטר הסורי — היה דק-הבחנה יותר, ומרחיק-ראות יותר. "כן", אמר הוא, "משמעותן של בחירות אלה היא קץ אותו הסכס-ג'נטלמני עליו היו מושתתים עד כה החיים המדיניים של הלבנון, אולם הסכס כזה יסודו נתערער בין כה וכה. ע"י החשת ההכרעה עתה, יתכן ויוכלו הכוחות הפרו-מערביים, האנטי-קומוניסטיים, להנחית ללאומנות המוסלמית מהלומה כזו שהתפתחותה תעוכב לשנים רבות. אם לא — כי אז במקדם או במאוחר יהיה על הלבנון להיהפך לישראל-נוצרית".

האופוזיציה — ספק אם המרידות שבתוכה פחות מזו. סאיב סלם, המנהיג שהוא המייצג אותם יותר מכל השאר, הוכה באלות-שוטרים שעה שצעד בראש הפגנה ב־30 במאי; והוא קיבלנו לבוש בחלוקה, כשפניו הכבדים והעגומים כרוכים בתחושות. "תפקידה של הלבנון", אמר לי, "הוא לשמש חלונו של המזרח-התיכון אל העולם המערבי. אולם עליה

אותו שלטון מושגים-מוחלטים עליו משגשג שאר המזרח-התיכון, בלבנון הריהו מתרכז והופך לדבר-שבפשרה. השנה, בחודש הראמדיאן, ערכה קבוצת אנשי "עולמה" (*) ביקור נמוסין אצל האפטריארך של הכנסיה המרוניטית-הקתולית, ומצאה לפתע והנה שקיעת-החמה השיגתם — והם כרעו-ברך ונשאו את תפילתם, בחדר-הכס של האפטריארך, נוכח תמונתו חמורת-המבע של האפיפיור. המקרה — שצולם ע"י נזיר רבי-יומה — היה בלתי רגיל אפילו לגבי לבנון; והוא גרם להופעת מסה משוחה-בשמן בעתון הקתולי "לא-קרוא" ("הצלב", בצרפתית). אולם אירה זו של ישוב-דעת נכון, שנוצרה ע"י שנות נסיון מר של ריב-דתות וע"י עמדתה הראויה-לקנאה של בירות בתור מרכז-הבנקאות, ומרכז-ההברחות של המזה"ת — אירה זו מורעלת-והולכת עתה בהתמדה ככל שמתפתחת ההתנגשות בין אמריקה לבין הלאומנות הערבית. בירות היא בסיסן המדיני של ארה"ב במזה"ת — כפי שבגדד היתה בסיסן-המדיני של

הבריטים. המתיחות במשך הבחירות שנערכו שם בחודש יוני, כשהבל-נשימתה החם של ואשינגטון כמעט ונראה לעין, הזכירה את רומא כפי שהיתה בחודש מאי 1948 — נקודת-המפנה החיונית במאבק על מחשבת אירופה. אמריקה זכתה בלבנון, כפי שזכתה באיטליה; אולם בהאבקות זו נפגע דבר-מה פגיע-עתימות: אותה פשרה חברתית ודתית עליה מושתתים שלומה ושגשוגה של לבנון, המשבר יהיה זקוק עוד לזמן בשביל להתפתח; הארס

בו היתה רוויה מלחמת הבחירות לא היה אלא מבשרם בלבד של הדברים העתידיים עוד לבוא. החוקה הלבנונית, אשר מקצה בפרלמנט 36 מקומות לערבים לא-מוסלמים ו-30 מקומות למוסלמים, מבוססת על ההנחה — אותה אין הממשלה מעיזה להעמיד במבחן ע"י עריכת מפקד-אוכלוסין — כי הערבים הנוצרים מהווים עדיין רוב. בזכות עושרם והש-

מזרח ומערב בבירות

(*) הכמורה המוסלמית.

לנוצרים ולמוסלמים אין כל ברירה אלא לחיות יחדיו בשלום — שכן אל ישכח איש את השחיטות הדתיות של שנת 1860! — ואם פירושו של זה הוא שמירה על נייטרליות במאבק מזרח-מערב, כי אז הוא מכל-מקום מוכן לקבל עליו נייטרליות זו.

אכן, עצת-תבונה; אולם הנצחון בבחירות בלבנון אינו מושג ע"י עצת אפטריארך אלא, לעת-עתה, באמצעות ממון. שמעון — אשר עתה כמעט אינו טורח להסתיר את שנאתו לעבד-אנ-נאסר וללאומנות הערבית שהלו מסמלה — מחזיק את רסן השלטון בחוזקה בידיו. יתכן והשכל-הישר-המסורתי של נוצרי הלבנון הוא שייגבר; אולם בשעה זו נראים רוב הסיכויים לכך כי דעת-הציבור תתגבש בקטבים-מנוגדים, בהתאם לדתות, וכי אמריקה תמצא עצמה מנהלת את ענייני המזרח-התיכון מבסיס השטוע ע"י ריב עדות. דומה, שבהשוואה לבסיס זה עשויה אולי קפריסין להראות שלווה ובוטחת ממש כנורפולק שבוירג'יניה — זה "בסיס-הבית" המקורי של הצי השישי.

להשאיר חלון בלבד, ואין להפכה לבסיס. שמעון וממשלתו מנסים לכפות על לבנון יציאה ממסלולה הטבעי, ומכיון שחסרה להם תמיכה עממית משתמשים הם בכסף אמריקאי ובאורחי-פעולה של בריונים. מארמונו הישוב-על-סלע, המשקיף על בירות מגבוה, צייר לפני האפטריארך המרוני — המאחד בתיכו במידה-שוה-כמעט סבר-פנים רווי רצון-טוב מזה, ופיקחות פוליטית מזה (וזו האחרונה, כמדומני, משקלה עדיף במקצת) — תמונה קודרת לא-פחות בענין עתידה של לבנון. בנהגו לפי קווי הנוכחי של הותיקן, אשר השתמשו בו באופן כה מוצלח בפולין, הריהו תומך נלהב של "קיום-יחדיו בשלום" — דבר שבלבנון פירושו קיום-יחדיו דתי. שמעון, כך אמר, הוא טיפש החופר קבר לעצמו. בעזרו ריב מוסלמי-נוצרי, כמוהו כמבקש שירצחוהו נפש. הוא, כאפטריארך, התייחס במורת-רוח ובצער לנסיגותיו של שמועון לנצל לתכליות פוליטיות את דעת-הציבור הנוצרית בעלת הלך-הרוח הלוחם. "מתי היה שמעון", כך שאל האפטריארך ברוגזה, "לאחרונה בכנסיה?"

בסימן הקדילקים

(ירדן בסעודיה נגעה)

ערוך-במדוקדק שאת ההוכחות לו יגלו בקרוב בסדרת משפטים שהוכנו-בקפידה. הפרטים על קשר זה — עוצב לומר זאת — זוכים לאמון רק בשגרירויות-המערב שברבת-עמון, ואצל שייכים פשוטי-מחשבה בגדות המפרץ הפרסי, אליהם שלח חוסיין תצלומים-פוטוסטאטיים של ה"מסמכים".

המשטר מקיים את עצמו ביד-קשה, אשר כמותה נדירה אפילו במזרח-התיכון. קרוב ל-400 איש נרצחו באפריל; כל הפוליטיקאים הלאומנים הומתו, או שהם נמצאים בכלא, בגירוש או במעצר-בית. ביום בו הגעתי, נדון נער בן 12 לשתי שנות מאסר על כתבו מכתב מעורר-חמלה לנשיא עבד-אנ-נאסר, בו התלונן כי המשטרה הכתה את אביו. חוסיין נאלץ לבצע טיהור כה מוחלט במנגנון הממשלה עד כי מחלקות אחדות אינן יכולות לפעול יותר. בדוים אשר כמעט אינם יודעי קרוא-וכתוב הועלו בחפזה בדרגה; מש"קים זוטרים קיבלו דרגות קצונה בשביל למלאות את הפרצות שהושארו אחרי 40 קציני ה"לגיון" אשר נמלטו לקהיר ולדמשק. מהבית בתי-הספר סגרו את דלתותיהם. בני אדם — אפילו אלה שבעמדות נכבדות-יותר — מסרבים לדבר באופן

בעיראק, בלבנון, אפילו בסוריה, יש לפחות דבר-מה — אינטרס כיתתי, מסורת היסטורית, כוחות דתיים — עליו יכולה המדיניות האמריקאית להתבסס. במקומות אחרים — ממש אין כלום. רבת-עמון היתה נתונה בתרגושת התעוררות לרגל ביקורו של המלך סעוד כאשר הגעתי לשם. "לאחר זאת", נאמר לי, "ישרור שקט במשך שבועיים לפחות, בעוד כל אחד מעכל את הבקשישים שקיבל מן המלך". ואחרי כן? "מי יודע?". רבת-עמון היא עיר-מתפרעים מושלמת: רחוב-ראשי פתלתול המת-עקל לאורך קרקעיתו של ואדי, שלתוכו משתפכות סמטאות רבות-מספור, המזרימות לתוכו פליטים מזי-רעב מן הבקתות והמערות שבמדרונות ההר. לעת-עתה נבלמים הללו ע"י כוח-משטרה יעיל עד-מאוד — אשר לא-מכבר תלה שלושה "בוגדים" בכיכר הראשית — וע"י ה"לגיון הערבי" אשר הודות למלך סעוד ולמתנת 32 מיליון הדולר מארה"ב מקבל את תשלומיו באופן סדיר זו הפעם הראשונה מאז חודש ינואר. בסוף אפריל מיגר המלך חוסיין את ממשלת ירדן הראשונה שנבחרה באופן דמוקרטי, בהצדיקו עצמו בסיפור-רקוח בדבר "קשר" אדום

חופשי, אלא אם נעשה הדבר בחדרי-חדרים.

את מי מייצג המשטר? יתכן כי את השייכים הבדויים. אף כי אין לו למשטר דבר להציע להם מלבד, פה-ושם, קצבה צנומה; ואף זו תשאר בגדר הבטחה עד אשר יבינו האמריקאים כי אין להם ברירה אלא לקבל על עצמם את תשלום הסובסידיה הבריטית הקודמת. כן — מקצת מבני-שבטיהם, הרואים את הלגיון כשער להצלחה בחיים; אולם כאן, שוב, מסגרת האפשרויות מצומצמת. וכן — אנשי-עסקים מעטים, זרים בעיקר, אשר מצאו את ממשלת נאבולסי "קשה". ובנוסף לאלה — לא כלום. הפלשתינאים — המהוים שני-שליש מהאוכלוסייה, תשע עשריות מיועדי קרוא-וכתוב, שלושת-רבעי הקצינים בצבא ויותר ממחצית הטוראים והמש"קים — עוינים את המשטר במרירות. בהכרח פונים הם שמאלה-יותר; בירדן אפשר לראות, בצורתה הטהורה ביותר, את אחת התופעות קובעות-העתיד של אמצע המאה ה-20: התהליך המתמיד, הנראה כמעט לעין, שבאמצעותו הופך לאומני לקומוניסט.

בדרומה של ירדן, מקצת מצפון לעקבה, נראה בפעולתו תהליך אחר: הרס החברה הפיאודלית של ערב-הסעודית. החלטתו של סעוד לקבל על עצמו את האחריות להסגר על מפרץ עקבה ולהניע שתי בריגדות — דהיינו, יותר ממחצית צבאו — לתוך שטח ירדני, יתכן מאוד ותתגלה כטעות-שיקול מכרעת. הבטחתו לחדש את ההסגר כמעט ודאי שלא תקום, והדבר יוסיף ארס לאותה בקורת לאומנית כי תפקידו החדש כסוכן-התיווך של אמריקה במזה"ת כרוך בנויט-

רליות כלפי ישראל; ואילו בהביאו את גייסותיו, ומעל לכל את קציניו, אל תוך מעגלה המדבק של הלאומנות הפלשתינאית, שבר הוא את החותם הבלתי-תחדייר אשר שימר את מלכותו בכל פראותו הקדור-מה. הקצינים הסעודיים אשר פגשתי ברבת-עמון כבר היו נגועים.

ולסעוד ישנן גם צרות אחרות — בעיקר כאלו שיצר הוא לעצמו. החלטתו, בנובמבר אשתקד, להפסיק את הזרמת הדלק הגלמי של "עראמקו" אל בית-

הזיקוק של בחריין — כשהיא נצטרפה עם המחסור החמור בספינות-מיכל — הביאה לירידה של 45 אחוז בתפוקתה של "עראמקו"; ודבר זה חתם את שנות חוסר-הדאגה-למחר והזבזבו. אף כי הוא קיבל-מראש את תמלוגי-הנפט לשלוש וחצי שנים כמעט, עובר על ערב הסעודית משבר חמור במטבע זר. העבודה בהקמת ארמונו החדש, בן 90 מליון הדולר, של המלך ליד ריאד, מתקדמת; אך נשאר רק מעט כסף לכל צורך אחר. ביקוריו בבגדד וברבת-עמון הביאו אכזבות גדולות. בעוד שבביקורו לפני שנים בניסיונות קאטאר ניתנה לאמיר ספינת-שעשועים נהדרת, הרי המלך פייסל לא קיבל אלא ארבעה, קדילקים ושני רולס-רויסים; ואילו חוסיין המסכן נאלץ להסתפק בשני, קדילקים לא לגמרי "רעננים". הפליטים שבירדן נפגעו — ואפשר להבינם — כאשר שמעו כי "כדי לציין את שותפתנו עם אחינו-הערבים הנ-תונים במצוקה" הגיש להם המלך המחאה על סך של 20.000 דולר. סעוד מגרש עתה — מקצת במאוחר — את המורים, הטכנאים והפקידים המצריים. אולם אם אין ברצונו לנקוט בצעד שלא יעלה-על-הדעת, ולהעסיק אירופאים — הרי יהיה עליו למצוא מישהו שינהל את מכונת-המנהל שלו; מצרים וירדן הן המדינות הערביות היחידות בעלות עודף משכיר לים הניתן-ליצוא — וכל אחת מהן מסוכנת במידה שווה בעיני סעוד. כבר עתה מתחילה מכונת-התעמולה המצרית לפנות נגדו; וקהיר פותחת, זו הפעם הראשונה, את שעריה בפני אויביו המוגלים — אשר מי-שהיה מיני-סטר-האוצר שלו איננו מן הפחותים שבהם. לפני

עמאן — בעיני המחבר

שנתיים כרת התליין את ידו הימנית של מיניסטר זה, והיא הוצגה לראויה בככר הראשית של ריאד — וזאת על ששם בכיסו 3 מיליון דולר מן התמלוגים המלכותיים.

בהתבוננו על פני המזרח-התיכון ב"שנת אחת לשל-טון אמריקה", אפשר לנו להסיק מספר מסקנות-ביניים. ראשית, המדיניות האמריקאית הצליחה במידה לא-קטנה להשיג יצוב קצר-טווח של האיזור. שנית, אין לך אף ציון קל-שבקלים לכך כי אמריקה תוכל

כי האינטרסים המערביים יסבלו — אך אלו של בריטניה יסבלו יותר מכל. הפקת הדלק המזרח-התיכוני הזול, ושיווקו, מהווים את גדול הנכסים השייכים לגוש-השטרלינג בכללו; והם יוסיפו להיות כאלה אף זמן רב אחר שהיקפו של הדלק-הגולמי שאנו מיבאים ייוצב ברמה מסוימת, כתוצאה מהגדלת כמות האנרגיה-האטומית המיוצרת בארץ-המטרופולין עצמה. עם זאת, נתון עתה נכס לאומי חיוני זה בסכנה גוברת, במסיבות שבהן אין לנו אפילו אותו חופש פעולה מוגבל ממנו נהנינו „בטרם סואץ“.

לנצל מרוח-נשימה זה בשביל לבלום — ומה גם להפנות-אחור — את היסחפותה הנוכחית של הלא-מנות המזרח-תיכונית לעבר העולם הסוביאטי. ע"י ששיבשה את הברית שבין רוסיה ללאומנות-הבור-גנית, החישה אמריקה את התהליך המאיים להחליף ברית זו בדבר-מה המסוכן ממנה לאין-שיעור: קומור-ניזם ערבי, בפנינו ניצב על-כן הסיכוי לתקופה ארוכה של משברים-לסירוגין, בה איומים לשימוש בכוח, והשימוש-בכוח בפועל, יתבלטו-וילכו יותר ויותר, בהתקפות-עוית אלו שתבאנה מפעם לפעם, ברור

בחן את עצמך !

קצין מילואים

האם ידיעותיך מעודכנות?

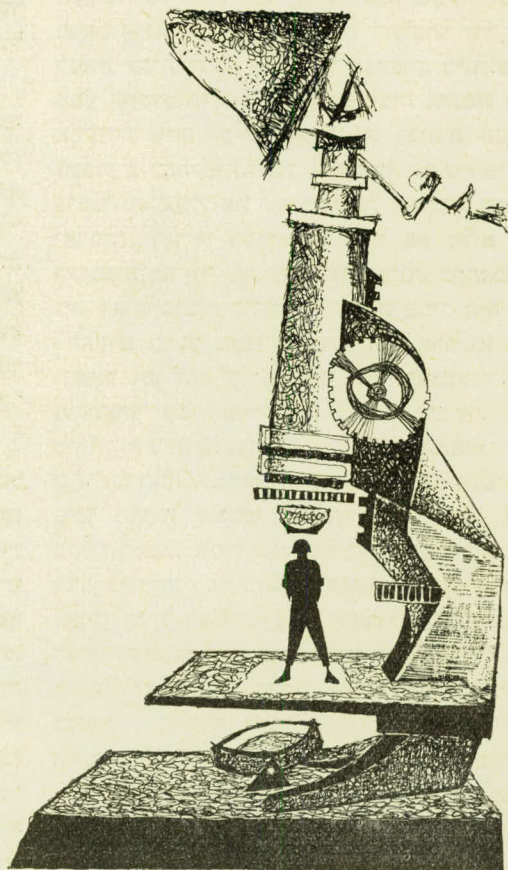
היכול אתה להרשות לעצמך לא לדעת?

היכול אתה להרשות לעצמך להשלים

ידיעותיך באופן מקרי?

חתום על „מערכות“ — והכטחת קבלת

אינפורמציה לביתך באופן סדיר.

"המאבק על אירופה"

ב. הפריצה מראש הגשר *

מראש. אי לזאת, קשה היה להאשימו אי-פעם בשגיאה אופרטיבית כל שהיא.

בין כה וכה, ומסעו המזורז של פאטון מזרחה פתח אפשרויות חדשות. במאמץ לעצור את מסע-הניצול האמריקאי, וכדי להשיג יתרון אופרטיבי ניכר, ציוה היטלר להכות בצואר הבקבוק של הפירצה, דהיינו בשטח שבין מורטיין ואבראנש. צעד זה נעשה על אף עצתם של פון-קלוגה וקציני מטה גבוהים בחזית נורמנדיה, אשר ידעו את חולשתו של הצבא הגרמני לעומת הכוח האמריקאי הגדול והעדיפות האווירית העצומה של בנות הברית. ההתקפה בוצעה, וכשלושה הראשון לא הועיל לשנות את החלטתו של היטלר לנסות שנית לנתק את צואר הבקבוק. בינתיים הגיע מסע התקדמותו של פאטון לסביבות אלנסון ונוצרה אפשרות נוחה לכיתור שלם של הכוחות הגרמניים העסוקים בהתקפות הנפל שלהם באיזור מורטיין. כוח גרמני זה, שכלל את שרידיהן של הארמיה השביעית וארמית השריון החמישית, היה את מלוא עצמת הגרמנים באיזור שממערב לנהר סינה. בהתאם לתכ- בית האופרטיבית של בנות הברית צריך היה פאטון להתקדם במסע משני צפונה, לעבר ארג'נטן ופלאז, ובאותו זמן היה על כוחותיו של מונטגומרי לפרוץ ולהתאחד עם האמריקאים מדרום לפלאז. תכנית כיתור זאת לא בוצעה מעולם; כאשר התאחדו לבסוף שתי הזרועות, למרות העיכובים הרבים, הספיק חלק ניכר מהכוח הגרמני לסגת מזרחה לעבר הסינה. כשלון המבצע אשר יכול היה לחסל חלק רציני מאוד מהכוח הגרמני, היה חומר להאשמות הדדיות חמורות בקרב בנות הברית. ב-12 באבגוסט 1944 הגיעה הדיביזיה המובילה של הקורפוס החמישה-עשר האמריקאי לארג'נטן, ופאטון ביקש את רשותו של בראדלי להתקדם לעבר פלאז וצפונה, כדי לסגור את הפירצה שרוחבה הגיע עדיין ל-18 מיל. בראדלי, אשר חשש מהתנגשות מתוך אי הבחנה בין האמריקאים לבריטים, ציוה על פאטון לעצור ולאפשר לאנגלים לסגור את הפירצה (בראדלי עמוד 376). לויילמוט לא נותר, איפוא, אלא להתאמץ להראות כי הבריטים, ובעיקר הקנדים, לא יכלו למלא כהלכה

אחר ניתוח מקיף של פעולות מונטגומרי במבצע ראש-הגשר מביא צ'סטר וילמוט בפרק 19 את אחד התיאורים המשובחים והמדויקים ביותר אודות הקשר נגד היטלר ("קשר הגנרלים"), שבוצע ב-20 ביולי 1944. קשר זה, שנכשל כשהיה קרוב מאוד להצלחה, גרר אחריו טיהור מקיף במטה העליון הגרמני. החקירות שנמשכו בעקבותיו גרמו בסופו של דבר גם להתאבדותם של רומל, ששכב באותו זמן פצוע בביתו אחר שמכונתו הופצצה בנורמנדיה על ידי מטוסי בנות-הברית, ושל פילדמרשל פון-קלוגה, אשר היה יורשו של רומל בחזית נורמנדיה, ואחרי-כן ירש את פון-רונשטדט, שסולק מתפקידו כמפקד נאצי עליון במערב בשל התנגדותו לתכניותיו של היטלר בחזית הרוסית.

אחר הסתלקותם של פון-רונשטדט, רומל ופון-קלוגה החלה לעלות במערב קרנו של הפילדמרשל מודל; פילדמרשל מודל הוביל לגיזרה רגישה זאת מפולין, שם בלם בהצלחה רבה את מסעם של ז'וקוב ורוקוסקי בסקי לעבר ורשה, וכן את מסעו של קוניאב במערב אוקראינה. גדולתו של מודל היתה בעיקר בזכות מבצעי ההגנה המצוינים שניהל, ואכן כשלון המבצע המוטס של בנות-הברית נזקף בראש וראשונה לזכותו ובמידה מסוימת גם לזכותו של סטודנט, מפקד הקורפוס המוטס הגרמני.

בתארו את מבצע הפריצה ומסע הניצול של הארמיה האמריקאית השלישית, מחזיר צ' וילמוט לאמריקאים את הכבוד שניסה לשלול מהם בתארו את קרבות ראש-הגשר. יחסו הזלזלני מעט לחובבים אלה, הסימכים בעיקר על כוח אשם, משתנה והופך ליחס הערצה ממש למראה הצלחות מסע הניצול. בנקודה זאת כדאי לחזור ולציין שבקרבות נורמנדיה — כמו ברוב המקומות האחרים — השתדלו האנגלים מצד אחד להימנע מהתכתשות על המערך הגרמני העיקרי, ומצד שני להשיג את השטח במסע טקטי בלתי ישיר, בזכרונותיו מציין רומל: "מונטגומרי לא נהג להיכנס בקרב אלא כשהיה בטוח בהצלחתו

* פרק א' נתפרסם ב"מערכות", ח'ב' ק"ט, עמ' 72.

את חלקם במבצע בגלל ההתנגדות הגרמנית הנמרצת להתקדמותם דרומה — ולהטיל ספק ביכולתו של פאטון להתקדם צפונה, מאחר שבאותו הזמן החלו הגרמנים לסגת מחזית מורטיין וממובלעת פלאז, ועשו כל מה שביכולתם כדי למנוע מזרועות בנות הברית מלהתאחד ולבצע את הכיתור. אולם פאטון הצליח להגיע לארג'נטן ב-12 באוגוסט, שעה שהאנגלים כמעט לא זזו מעמדותיהם דרומה; מכאן המשיך במסע מזרז לעבר הסינה והצליח לעכב בעד העברת הציוד הכבד של שארית הכוח הגרמני שנמלט מפלאז על פני הנהר. תנועתו המהירה וההצלחה מסביב לפריז רק הגבירו את החיכוכים בין בנות הברית: לאורם הרגישו האמריקאים ומשקיפים שונים פעם נוספת את איטיותו וחוסר יומתו של מונטגומרי.

בד בבד עם החיכוכים על נושא הכושר הצבאי — אשר המטה השתדל לחפות עליהם במלוא יכולתו, ואף הצליח בכך — נתגלו חילוקי דעות רציניים בשדה האיסטרטגיה של הברית. כדרכם תמיד ביקשו האנגלים להיות גמישים ומעשיים, וכיון שכך, לא הסתפקו בלחץ הכללי המופעל על הגרמנים בחזית המערב, אלא בקשו לפגוע בהם על-ידי מסע בלתי ישיר נוסף, אשר יכוון אל החלק הרך של גופם — אותו חלק שהשריון אינו מכסהו. במוחם של צ'רצ'יל, וילסון ואלכסנדר בשל הרעיון שיש לחזור על האיסטרטגיה הוולינגטונית ולהפוך את איטליה לגרמנים למה שהיתה ספרד לנפוליאון. יתר על כן: יחד עם הלחץ הבלתי פוסק לעבר הצפון, אשר יקיימו אלכסנדר דר וקלארק באיטליה, ינחתו כוחות הברית על אדמת מחוז טריאסט, ומשם יתקדמו בכיוון צפון מזרחי לעבר הונגריה ואיסטריה תוך כדי כיבוש אפיק הדנובה העליונה. צעד זה, אשר יפגע במרכזם האיסטרטגי של הגרמנים בדרום אירופה, ייצור חזית נוספת — המסיכנת שכולן, מאחר שהיא תשתרע למעשה על אדמת גרמניה — ויכריח את הגרמנים להעתיק לשם כוחות מן החזיתות האחרות. דבר זה יסב את החלשתם הרבה של הכוחות הגרמניים בשאר החזיתות, וממילא תפתח בזה האפשרות לסיים את המלחמה כבר ב-1944. לצורך קיום מסע דרום-אירופי זה ביקשו איפוא האנגלים לא לקיים את הנחיתה בדרום צרפת. הם העלי שתי סיבות לכך:

- א. כוחות הגרמנים בדרום צרפת הנם אפסיים למעשה, מאחר שרובם הועבר כתגבורת לגורמנדיה.
- ב. תכניות בנות הברית כללו הגדלה בלתי פוסקת כמעט של הצבא האמריקאי בצרפת הצפונית, ולדעת

האנגלים תספקנה הדיביזיות שתובאנה לשם מאמרי-קה בשביל לסיים את המלאכה.

את הכוח המיועד לדרום צרפת — קבוצת הארמיות ה-6 של דברס, הכוללת את הארמיה השביעית האמריקאית של פאטש והצרפתית הראשונה של דא-לאטר-דא-טאסיני — ביקשו האנגלים להפנות לתכניתם החדשה. התכנית נדחתה על ידי הצד האמריקאי של השותפות, ומבצע „אנוויל-דרגון“ קיים במועדו — מבלי לעורר תשומת לב מיוחדת. הגזרה אשר הוקצתה לאחר מכן לקבוצת הארמיות ה-6 היתה מן השקטות ביותר, והמאורעות החשובים היחידים אשר התרחשו בה היו הקרבות מסביב לכיס קולמר ומכת הנגד הגרמנית לעבר שטראסבורג, שנכלמה עד מהרה. במאוחר הכיר גם הצד האמריקאי ביתרון הגדול אשר עלול היה לצמוח מן התכנית, בעיקר ביחס להסדר הבעיות האירופיות עם רוסיה לאחר המלחמה. הגנרל קלארק מרבה להזכיר בספרו „Calculated Risk“ את יתרונותיה של תכנית זו ביחס לחלוקת אירופה לשטחי השפעה מערביים ורוסיים, וחלק מדבריו מובא גם בספרנו, בעמוד 455. כיבוש פריז חתם למעשה את השלב הראשון של פעולות בנות הברית בצרפת, והגיעה העת להחליט על הצעד הבא בחזית זו — צעד העשוי לסיים את המלחמה בזמן הקצר ביותר. לרשות בנות הברית עמד כוח אשר אירופה טרם ראתה כמוהו. בקו חזית רצוף, מחופי התעלה ועד גבול שביצריה, נכללו הארמיות: הקנדית הראשונה, האנגלית ה-2 האמריקאיות ה-1, ה-3, ה-7 (מאוחר יותר גם האמריקאית התשיעית) והצרפתית ה-1. השאלה היתה, איפוא, כיצד לתאם את המאמץ המשותף של כוח ענק זה להשגת הנצחון הקרוב. לקיים אופנסיבה כללית, לאורך כל הקו הענקי, נבצר מבעלות הברית בעקב מצב האספקה העגום. הדיביזיה האמריקאית הגדולה והמסורבלת בכוחות שריון, תותחנים ורכב עצמאי, וכן הדיביזיה האנגלית של 1944, צרכו יום יום אספקה ותחמושת בכמות פנטסטית, וכל הכמות הזו חייבת היתה להיות מובאת דרך אותם הנמלים בצפון מערב צרפת — ובעיקר שרבורג — אשר סיפקו את צבאות הברית עוד בגורמנדיה. רוב נמלי התעלה המזרחיים, ואף נמלי ברטן, היו עדיין בידי הגרמנים. הדרך לאנטורפן אף היא היתה עדיין סגורה. אלפי המכוניות, הרכבות והמטוסים מובילי האספקה, סיפקה בקושי לגיהול מלחמה באורח דפנסיבי. כך חזרה ונתעוררה במחנה בנות הברית בסתיו

התכנית לפריצת ה"פרוזדור" אל ארנהיים.

לארנהיים, ושם להתפצל לשתי זרועות: האחת תנוע מערבה, לעבר אמסטרדם אוטרקט ומשם דרומה לרוטרדם; השנייה תנוע מזרחה, ובתנועת איגוף רחבה תפנה צפונה, לרוהר (תיאור המהלכים הטקטיים של מבצע זה הוא אחד התיאורים המדויקים ביותר בספר, וחלקים ממנו העתקו גם ב"מערכות" *). הורוקס, אשר חש לעזרת הדיביוזיות המוטסות, לא יכול היה הפעם לפתח את המהירות האופינית לו בהתקפה משולבת של שריון, רגלים ואויריה, מאחר שציר התנועה היחיד היה הכביש הצר המוביל לעבר הווינדרזיי, ואילו עמדות הגרמנים היו מוצבות בשולי הרייכסוואלד, מקביל לכביש, ויצרו למעשה עומק הגנתי בלתי פוסק כמעט. המסע המשורין של הורוקס חילץ אמנם את שתי הדיביוזיות האמריקאיות שתפסו את גשרי המאס והואאל, אך נבצר ממנו לחלץ את הדיביוזה הבריטית ה-1 שבאיזור גשר הריינוס בארנהיים, בגלל התנגדותם התקיפה של הגרמנים. בנקודה זאת מציין וילמוט, כי שגיאה טקטית רצינית נעשתה בבחירת שדות הנחיתה של הבריטים, אשר הרחקו מן הגשר — האוביקט העיקרי — וכך יצרו בעיה של הגנת מספר גדול מדי של מתחמים (הגשר וכן שדות הנחיתה). אי לזאת, בסיכום הפרק, טוען וילמוט — והוא מסתמך על דעתם של מספר גנרלים גרמנים, וכן על הדוחים האנגליים — כי תכנית זאת סופה היה להצלח לו הובטחו למונטגומרי כל האמצעים העשויים להביאו לידי מצב עדיפות על פני כוחות הברית האחרים. כונתו היא, כי איזנהאור-אר חייב היה להגביל את פאטון, אשר החל נוגש את קו זיגפריד בסביבות מז, ולהעביר את האספקה למונטגומרי.

* "לחינויות גורם-התובלה במבצעים", מערכות ע"ח עמ' 69.

1944 אותה בעיה בה נתחבטו הגרמנים במערב ארבע שנים קודם לכן: למי למסור את העדיפות האופרטיבית. תכניתו של מונטגומרי, אשר הוגשה בתקופה זאת, צידדה במאמץ כללי של ארבע ארמיות — הקנדית, הבריטית, והאמריקאיות ה-1 וה-3 — אל עבר הרוהר, כששתי הראשונות תוקפות אותו מצפון ושתי האחרונות מן הדרום. עם כיבוש הרוהר, בית הנשק הגדול של גרמניה, ראה מונטגומרי את בעיית המלחמה באירופה כמחוסלת. יתר-על-כן, הוא טען שהמסע יצליח מכל הבחינות, היות ולגרמנים אין כוחות שיספיקו כדי לעצור מסע משולב בממדים כה גדולים. לעומתו טען איזנהאואר כי יש לייים לחץ כללי לרוחב החזית, ולשאוף לאיחוד קבוצת הארמיות ה-12 עם קבוצת הארמיות ה-6 הבאה מדרום.

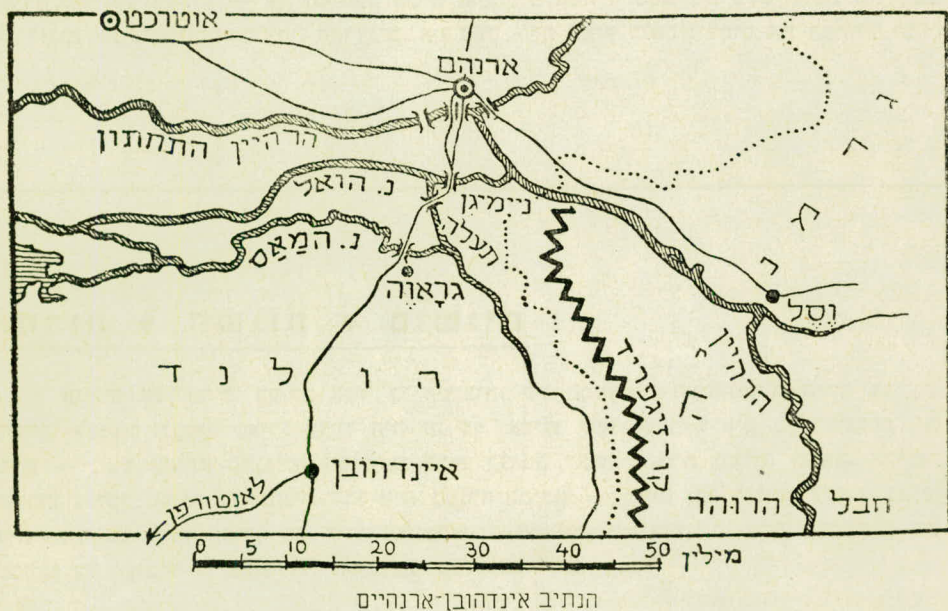
לקראת סוף אוגוסט 1944 נפלה ההכרעה בזכות המשך המלחמה בחזית רחבה ככל האפשר, למרות הסכנה של התפתחות לחמת עמדות נוסח מלחמת העולם הראשונה. קשה לקבוע איזו מן התכניות היתה טובה יותר; תכניתו של איזנהאואר לא הביאה לידי התוצאות המקוות, אך מאידך גיסא, נראה כי תכניתו של מונטגומרי היתה קשה לביצוע לאור הפוטנציאל ההגנתי של הגרמנים, כפי שנתגלה בקרב בות ארנהיים, אאכן והארדנים.

מצב האספקה הקשה של בנות הברית חייב פעולה מהירה באיזור נמלי התעלה; הגנרל הורוקס, אשר בסוף אבגוסט 1944 קיבל את הפיקוד על הקורפוס האנגלי ה-30, נצטוו לנוע במלוא המהירות לעבר אנטורפן ותעלות בלגיה הצפונית. במהירות ובזריזות האופייניות לגנרל זה הושגה המטרה, ובאמצע ספטמבר נפתחה לפני מונטגומרי האפשרות לממש את התכנית הנועזת עליה שקד בזמן האחרון. המדובר היה במבצע המוטס הגדול, בו עמד לחצות את הריינוס התחתון וכן את המאס והואאל ובוה לאגף את קו זיגפריד ולפתוח בפני צבאות בנות הברית את הדרך לרוהר ולמרכז גרמניה. במבצע עמד להשתתף הקורפוס המוטס של בנות הברית, אשר כלל את הדיביוזיות האמריקאיות המוטסות ה-82 וה-101 וכן את הדיביוזה המוטסת הבריטית הראשונה. על הכוחות המוטסים הוטל לתפוס ולהחזיק בכל הגשרים החד-שוכים על הנהרות שצוינו לעיל, בדרך המובילה צפונה אל הווינדרזיי. כן הוטל עליהם להגן על הגשרים בפני התקפות-נגד גרמניות עד הגיע הקורפוס הבריטי ה-30 של הורוקס, שעליו הוטל לנצל את ההצלחה הראשונה. הבריטים עמדו להתקדם צפונה,

לא נוח בהחלט. בפרק ה-28, המכונה „הבראתה של גרמניה“, מסכם וילמוט את המאמצים הגרמניים המ-שולבים — הכלכליים והצבאיים — אשר איפשרו להם לתקוף בארדנים בכוח של ארבע ארמיות, שתיים משוריינות. בראש וראשונה מונה הוא את גיוס דיי-ביזיות „הגרמנים העממים“ Volksgenossen אשר הגדילו במידה מרובה את אחוז החי״ר הגרמני; את המאמץ הכלכלי הגדול של מיניסטר הייצור הגר-מני בשדה הסטנדרטיזציה של הייצור המלחמתי — שהביא ממילא להגדלתו של ייצור זה; וכן מספר גורמים אחרים, כמו שקיעתה של המתקפה האוירית האנגלו-אמריקאית והעתקתה למטרות פחותות ערך ועוד. מגמתו של היטלר במסעו. היתה אנטורפן, שאליה ביקש להגיע אחר פריצת חזית בנות הברית בארדנים (בה החזיק קורפוס אמריקאי אחד, ה-8 של מידלטון, בתפקיד דפנסיבי בלבד), ביתור חזית בנות הברית לשנים וכיתור הכוחות הנמצאים צפונה לארדנים, היינו קבוצת הארמיות ה-21 והארמיות האמריקאיות ה-1 וה-9. מהירות הפריצה והניצול היו צריכים לשמש גורם מכריע בתבוסת בנות הברית. לצעדו זה של היטלר התנגדו נמרצות פון-רונשטאדט ופון-מודל, אולם מטהו של היטלר עמד על ביצוע תכנית זו מתוך הנימוקים הפוליטיים שהוזכרו לעיל. וילמוט מקדיש למתקפת-הנגד הגרמנית בארדנים למעלה משני פרקים, ותיאורו הוא מדויק

כשלונו של המבצע המוטס ומצב האספקה הקשה, הביאו את כוחות בנות הברית בתחילת החורף של 1944 לידי מצב סטטי יותר. המאמץ העיקרי הופנה לאגפים, כשמונטגומרי עושה את כל אשר ביכולתו לטהר את שפך השלדט, ובזה לפתוח את הדרך לגמל אנטורפן — ואילו פאטון, בדרום, ממשיך בהתקפותיו על ביצורי מץ והסביבה. המאורע היותר חשוב אירע דרומה משם, כאשר הדיביזיה הצרפתית המשוריינת ה-2 של הגנרל לקלרק (כובשה של פריו) השתלטה על שטרסבורג — עיר הפוסטיג'ה הצרפתית. שקיעתה של מתקפת בנות הברית לא באה אמנם בבת אחת, ובגזרה המרכזית כוון עיקר המאמץ לעבר אאכן וסכרי נהר רייר (אחד מיובליו העליונים של ה-רין נאס), אך רונשטאדט, אשר הוחזר בינתיים לתפקידו כמפקד גרמני עליון במערב, וכן מודל, הצליחו לבלום את התקדמות האמריקאים ולנהל בגזרה זאת קרב הגנה למופת.

משלא נשקפה סכנה מידית בחזית זאת החלו הגר-מנים לרכז את כוחותיהם למכת-נגד. במתקפת נגד זו קיווה היטלר להעמיד את בנות הברית על הפוטנ-ציאל המלחמתי הרב שלו בשנת המלחמה החמישית, ולהביאם על ידי כך לחתימת חוזה שלום אשר יתן לו יד חפשית לפעול כנגד הרוסים המתקדמים במרץ במזרח. אף שמאמצו הפוליטי נכשל עד מהרה, העז מיד מאמצי הצבאי האחרון את בנות הברית במצב

כי דעתו של וילמוט מושפעת כאן במידה רבה מנימוקים לאומיים גרידא, ומפטריוטיזם מופרז, המא-פיל על האובייקטיביות של הפרשן הצבאי.

בפרקים האחרונים חוזר תיאורו של וילמוט לזירה הפוליטית. המחבר מבקש להוכיח כיצד המדיניות הבלתי תכליתית, אותה ניהלו בנות-הברית בשלהי המלחמה, היתה גורם ראשון במעלה למצב הפוליטי הקשה, אשר נתהווה בעולם שאחר שנת 1946. בעמד-תו הידידותית וחסרת כל מגמה פוליטית של רוזולט כלפי הרוסים רואה וילמוט את אחת השגיאות החמורות ביותר. נשיא ארה"ב המנוח שאף בכל לבו לסיים את המלחמה, מבלי שהציב כל מגמה לטיב ההסדר בין בנות הברית אחר המלחמה — ובו בזמן היו מחשבותיהם ומעשיהם של הרוסים מכוונים להשגת יתרונות רבים ככל האפשר. יתר על כן, רוזולט אף התנגש עם צ'רצ'יל שעה שנדמה לו כי לאחרון היו — ואמנם היו לו — מגמות פוליטיות מהסוג הנזכר לעיל. הפרק "נצחוננו הגדול של סטאלין", המסכם את ועידת יאלטה, מגלה כיצד הונח היסוד למלחמה הקרה בגלל יחסו הלבבי של רוזולט. הספר בן 700 העמוד מסתיים בתיאור מפלחת הסופית של גרמניה, ובמסקנתו של וילמוט כי אף שהאמריקאים הרבו בשגיאות איסטרטגיות ופוליטיות ואף שמדיניותם היא היא האחראית למצב הקשה שנוצר אחר 1946, אין ספק כי בלי עזרתם לא היתה מלחמה זו מסתיימת כשם שנסיימה; ובשיתוף פעולה אמיץ רואה וילמוט את הפתרון לבאות.

ועניני כתמיד. אין זה סוד כי האופנסיבה החריפה מאוד את היחסים האנגלו-אמריקאיים — ובעיקר את היחסים בין מפקדי השדה הגבוהים, ובראשם בראדלי ומונטגומרי. העברת הפיקוד האופרטיבי על הארמיות האמריקאיות ה-1 וה-9 לידי מונטגומרי בהמשך המסע הגרמני, שפורשה על-ידי העתונות הבריטית (שחלק רב לה בהחרפת היחסים גם קודם לכן) פירוש מוטעה, וכן פרסומי המטה של מונטגומרי, ליבו את האש. טענתו של בראדלי כי הצליח להשתלט על המצב כבר בשלושת הימים הראשונים של התקפת-הנגד אינה נראית כנכונה ביותר — בשים לב לתיאור הגרמני של האופנסיבה, אשר לנוכח חילוקי הדעות האנגלו-אמריקאיים הריהו בבחינת עדות מכרעת (בלומנטריט — הפרק על האופנסיבה בארדנים). בפרקים אלו מנסה וילמוט לתקן את אשר עיית מונטגומרי, אשר זקף את הנצחון בארדנים לזכות עצמו ולזכות קבוצת הארמיות שלו, שעה שלמעשה היה זה פאטון אשר במסע הבזק שלו צפונה חילץ את באסטון, ובזה תרם את החלק המכריע לסיכול האופנסיבה הגרמנית. בקשר לפלוגתה זו חוזר וילמוט ומנתח את הגישה העקיפה האופיינית של מונטגומרי, ומדגיש כי צעדיו שלו, אשר כפו על הגרמנים לנוע בציר ארוך מערבה במקום צפון מערבה לעבר אנטורפן, הם הם אשר השיגו את הזמן היקר שנוצל אחר-כך במסעו של פאטון צפונה. קשה שלא לקבל, במידה מסוימת, דעה זו — אך עם זאת, בשום אופן אין לזכות את מונטגומרי בנצחון הארדנים. אין ספק

אמרות • השגות • מושגים

אנשים אשר גדלו בעולם אשר בו חשיבותן של המעצמות האירופאיות היתה מכרעת, עשויים להוסיף-ולפעול כאילו עדיין היה זה כך, אפילו שעה שהם רואים כי העובדות הן נגדם — ממש כאותה תרנגולת המוסיפה לרוץ קדימה לאחר שנכרת מעליה ראשה. הדוגמה המובהקת לכך מצויה בהתנהגות הבריטית במזרח-התיכון — מקום, בו הוסיפו לקיים, באופן הרה-אשון, גם לאחר יסודן של הודו ופפוסתאן העצמאיות, קווי-מדיניות אשר מושתתים היו לפני-כן על העובדה כי צבא-הודו הקיסרותי עמד מאחריהם.

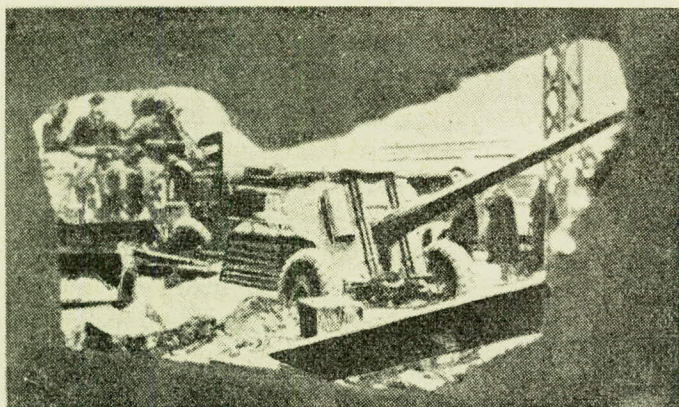
(מתוך מאמר על מדיניות-החוץ הבריטית ב"ספקטטור",

שבועון מדיני בריטי, באוקטובר 1957).

חידושי נשק וטכניקה

נוסף על ניידות ממונעת-גרורה — „ניידות מקומית“ של מנוע-עצמי

לא מזמן היתה בהונגריה ההודמנות לצופים לחזות בכלי-ארטילריה סוביאטיים המצוידים בסידור לגמרי חדש, המאפשר להם כושר-תנועה בלתי רגיל בתוך איזור הצבתם ופעולתם. המדובר הוא בכלים שלכאורה הנם מן הסוג הממונע ה„רגיל“: — כליתותה שנועדו לפעולה בשדה, והמצוידים במגן-שריון המקובל וגרורים על-ידי מכונית-גרורת. אלא שהובחן בהם כי לאחד משני יצוליו של הכלי מחובר מתקן-הנעה עצמי. כתוצאה מכך, מתאפשר לכלי-ארטילרי כזה, גם כשהמכונית-הגרורת אינה רתומה אליו, כושר-תנועה (אם גם מוגבל) בתוך שדה הקרב. שכן על קצה היצול מורכב גלגל-היגוי, ניתן להפניה ב- 360° , והוא מאפשר לכוון את תנועתו העצמית של כלי התותח ואילו כוח-ההנעה, הבא מהמנוע הנ"ל, הוא המסובב את שני

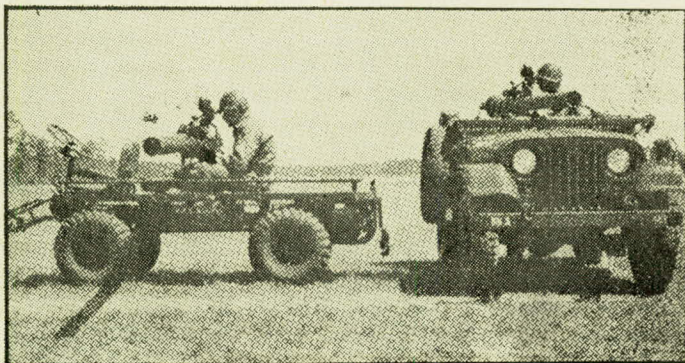

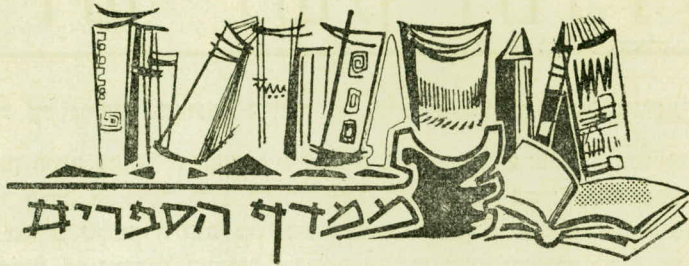
הגלגלים עליהם מוצב כן-התותח. נקל להבין כי שכלול נוסף זה במבנהו של כלי התותח מעיד על נסיון לפתור אחדות מן הבעיות הצפויות לארטי-לריה של המחר בשדות הקרב ה„אטומיים“, בהם ריכוז והתפורות מהירים (וכן החלפת עמדות, וכניס סה זריזה למחפה-מחופר) עתידים להיות חיוניים כל-כך.

ה„פרד“ המכני לא רק חזק במעט „סוס“, אלא אף בעל כושר-טקטי רב ממונו

לכאורה אין חדש לקוראי „מערכות“ לא בקנה-ללא-רתע (בן 106 המ"מ) המוצב על גבי ג'יפ — ולא בזה הנישא על גבי „פרד מכני“, אלא שיש לעתים שהודמנות להשוואה מלמדת הרבה לגבי התאמתם היחסית של כלים שונים לתפקידיהם. בתמונה בה מוצגים, זה בצד זה, ה„סוס“ המכני (הלא הוא ה„ג'יפ“), וה„פרד“ החדש, שניהם נושאי הקנה — מתבלטת העובדה,

עד כמה ה„פרד“ (אשר יש ביכולתו לשאת גם את המפעיל וגם תחמושת די הצורך לרוב מצבי השימוש הטקטי בקנה בן 106 המ"מ — או „כיתה“ קטנה“ בת 5–7 רגלים וציודם) מסוגל יותר מן הג'יפ להתפרקד על ה-קרקע, ולנצל תוך כדי תנועתו את השקעים וה-מחפים הזעירים ביותר.

סגן-אלוף "לוג"

"ירושלים העתיקה במצור ובקרוב" *

מאלפת של לחימה בשטח-בנוי, ובמקרה הנדון — בסבך מגובב של בנינים וסמטאות, עולם שלם בת-חום המצומצם של 300x250 מ'. אופייניים ללחימה זו היו פיצול הכוחות, קרבות בטוח-מגע, התקנת הבניינים הקיימים להגנה, אלתורים בשימוש בנשק ובניצול המבנים, הכרעת "מערכת-זוטא" ע"י לוחם יחיד אשר פעל בהעזה ובשיקול-דעת וכבש אשנב או דר-מדרגות. כאן מובלטות התכונות בהן נשתבח לוחם-ה"הגנה" של אותה תקופה ושהנן נחלת צה"ל כיום: דוגמה אישית, יזמה, כושר-אלתור ואומץ-לב. ממש לעינינו תוך-כדי פרקיזמן קצר, צומחים נערים רכים, המתלהבים מהזכות "להרביץ כדור" — והריהם לוחמים עקשנים ונועזים.

ועוד צד בספר זה: — תגובותיו והתנהגותו של הפרט בלחימה, מתוך העדויות והתיאורים מסתמנת תמונתו של הלוחם כפרט: רמת-אימון נמוכה, כשר השלמה לאימון זה ניתנת תוך-כדי הלחימה; הרגשת חוסר-הברירה, המביאה לידי גילויי-גבורה מזה ולידי שויון-נפש מזה; אחות-לוחמים, והתקוה לתגבורת ולהחלצות מהמצור. התמרמרותו של הפרט — המרגיש עצמו מופקר, כביכול, לגורלו ע"י מפקדיו — המבצבצת מבין השיטין; האשליה, שעם בוא התגבורת תפתרנה כל הבעיות; חוסר-ידיעה על המערכה הכללית, זו המתנהלת בכל המדינה ואף זו שבירושלים עצמה — כל אלה הגם אופייניים להלכי-הרוחות, והם נראו כתוצאה הגיונית של המצב בעיר-העתיקה.

בעית הישוב-הישן בירושלים, אם כי אינה נושא עיקרי בספר זה, מוארת בו יפה, על גילויי הקרבה וגבורה של יהודים מגודלי פאות וזקן מזה — ועל

פרשת עמידתה ונפילתה של העיר-העתיקה לא מצאה עד כה את ביטוייה המלא בספרות-המלחמה שלנו. סיבות אחדות לדבר. ראשית, נעשתה הלחימה בתנאים מיוחדים, אשר לא יחזרו: — דהיינו, "מצור בתוך מצור", נתוני-שטח נדירים, שמעטים כמותם אף בשאר עריה העתיקות של הארץ. אפשרויות הפקת לקחים לצרכי הלחימה של צה"ל כיום, הן איפוא מעטות. שנית, לוחמי העיר-העתיקה הלכו בשבי; ובחוזרם, בתום מלחמת-העצמאות, חדלו מלהתקיים כיחידה — ולא היה "אבא", אשר יציל מנבכי השכחה פרשת-גבורה זו; ושלישית, ככלות-הכל ועל-אף הילת-הגבורה המגיעה ללוחמי העיר-העתיקה, הרי נכנעו — ואין זה מן הדברים הנעימים לחזור ולגרד בפצע זה.

על-כן תבורך יזמתו של "חד מחבריה", אברהם לירון (אלטשולר), אשר השקיע עבודת נמלים בהחייאת פרשה זו, והעשיר בנכס יקר את מדף-הספרים שלנו — בתיאור חי ומלא של לחימת העיר-העתיקה.

הספר שלפנינו אינו מתימר להיות מחקר הסטורי, בו ינותחו נתוני הכוחות והשטח, תכנונים ושיקולים של הצדדים המתמודדים, סיבות לכשלונות ולהצלחות. בעצם, לפנינו מכלול סיפורי חיילים נלחמים, החוזרים בסיפוריהם אלה, חרוזי-לחרוז, את המחרוזות כולה. החומר נופה היטב, והקריאה השוטפת בו מגוללת את תמונת הקרב מיום החלטת האומות-המאוחדות ועד כניעת שרידי הלוחמים בעיר-העתיקה. עובדה זו, שהספר עוסק בעיקרו בדרג הטקטי, ודאי שאין בה כדי לגרוע מערכו כחומר למחשבה ולימוד לאיש-הצבא. אדרבא, הקורא ימצא בו דוגמה

* "ירושלים העתיקה במצור ובקרוב" מאת א. לירון (אלט-שולר), הוצאת "מערכות".

- רוח גלותית של כניעה והתרפסות מזה (והרי בסופו של-דבר אוירה זו תרמה לא-מעט לסוף המר).
- בסיכום, ניתן-להאמר כי ספר זה הנו ראי-נאמן של אחת מפרשות הגבורה במלחמת-העצמאות, המספרת בפשטות נוקבת ובכוח-ביטוי רב על קומץ לוח-מים מנותק, המפרפר בין תקוה ליאוש, כשהוא נלחם את מלחמת-הקיום של הישוב היהודי בארץ.
- ★
- ישנן מפות ופירוטים אחדים, אשר אילו היו ניתנים אף הם בספר — היו עשויים לתרום לנוחיות הקריאה ולהבנת המתרחש, ואני תקוה שההוצאה תשקד על פרסומן במהדורות הבאות; והם:
- (1) מפה כללית של ירושלים, שתבליט את מקומה של העיר-העתיקה — וכן את שלבי התפתחות הקרבות בה, עד הכניעה; לא המרשמים שבתוך הספר, ולא תצלום-האוויר המטושטש — אין בהם כדי לתת את התמונה המלאה.
- (2) סיכום אבידותינו בעיר-העתיקה.
- (3) לוח-מקביל של אירועים בעיר-העתיקה, בירושלים בכללה וברחבי-הארץ; אין ספק שהתבוננות-משווה כזו תוכיח בעליל מה כבד היה הלחץ על פיקוד-המחוז בירושלים, ועל המטה-הכללי, באותם ימים הגורליים לקיום המדינה.
- (4) מצבת-הנשק, בירושלים ובעיר-העתיקה, שתב-היר את הבעיה מה היה חימושה של העיר-העתיקה, יחסית למצב החימוש בירושלים בכללו.
- (5) ולאחרונה: — המספר, כאיש העוסק בדרג הטקטי של המערכה, אינו עוסק בתיאורו בסוגית האויב; ובאם ניתן לסקור את עצמת הכוח הערבי המקומי בעיר-העתיקה, וכוח ה"לגיון", מבנם וחימושם בשלב הסופי — יהיה בכך משום תרומה חשובה להבהרת התמונה הכוללת.

תחרות רשימות מס. 14

הדי מסקנות הועדה שחקרה את בעיית תאונות-הדרכים — הכעיה שהוצגה בנושא תחרות רשימות מס. 14 — נתפרסמו זה לא מכבר בעתונות. אך הכעיה לא סרה מעל סדר-היום בצה"ל: המות עדיין משתולל בדרכים. כיצד ניתן להפסיק את הרצח בדרכים?

כותב זכאי אליאש, מרחובות:

רצוני להעלות כאן שתי הצעות, שביצוען, לדעתי, עלול להפחית את תאונות-הדרכים.

הצעה ראשונה — הקמת מכשולים פיזיים. באותם מקומות שיש להאיט בהם את המהירות — כגון לפני פסי רכבת, בסיבובים חדים, בכניסה לדרך ראשית וכד' — כדאי לקלקל את הכביש לאורך כבדת דרך קצרה. קלקול — פשוטו כמשמעו. דבר זה יגרום לנהג להאיט את מהירותו, אם מחשש טלטול יתר, או שבירת הקפיצים. קלקול הכביש הינו קל ופשוט לביצוע מבחינה טכנית, ויש לעשותו לאורך כבדת דרך קצרה בלבד, שתגרום לנהג להאיט את מהירותו באותו מרחק, שבו יש להאיטה.

ישנם קטעי דרך, שבהם אסורה עקיפה, או נסיעה במחצית השמאלית של הכביש. לרוב מסומנים קטעים אלה בפס לבן לאורך אמצע הכביש. כדאי היה לבנות קיר או גדר קטנה על-פני הפס בגובה של כ-20 ס"מ. מכשול פיזי זה, הדורש קצת השקעה (מה גם שיהרס מפעם לפעם...), יקטין במידה רבה את מספרן של העקיפות והסטיות במקומות האסורים: לנהג לא יהיה כדאי לסכן את צמיגיו.

הצעה שניה — הצעת חוק. עם רישום דו"ח עבירת תנועה ע"י שוטר תנועה ילקח בו במקום רישון התנועה מהנהג, ויוחזר לו ע"י השופט רק אחר המשפט (או ריצוי העונש) על עבירת תנועה זו. ברור, שהנהג לא יוכל להמשיך בדרכו אחר שליחת הרישון

— אך מוטב, שעבירה תסתיים בנוק זה, ולא בבית-החולים — או אף גרוע מזה. גם ידיעת הנהג על אפשרות שלילת הרישון ממנו על כל עברה מיד עם התרחשותה, תשמש גורם מרתיע חזק, ותקטין את עבירות התנועה.

בעוד שהמחוקקים יכול הנך לפעמים להתעלם, כש-נוח הדבר, ולהדרדר לחיק הרשלנות, הזלזול והאסון, ומעין השוטר אפשר (ויש הרואים זאת אף כחובה) להתחמק תמיד — הרי יקשה מאוד להתחמק ולהתעלם ממכשולים פיזיים ומ"ענשים אוטומטיים" כמורצעים לעיל.

ספק רב הוא אם הצעתו השניה של זכאי אליאש בתביצוע היא. אחרי הכל, רישום הדו"ח אינו אלא האשמה, ולקבוע אם הנאשם חייב או זכאי — תפקידו של השופט הוא, ולא תפקידו של השוטר. אין, לדעתנו, לתת בידי השוטר סמכות לענוש את הנאשם לפני ש-חויב בדין — מה גם שהעונש שהוא מציע קשה יותר מכל קנס כספי (ביחוד בהתחשב בעובדה שהמשפט נערך חודשים אחרי כתיבת הדו"ח).

זכאי אליאש מסיים את רשימתו בקביעה שאין עליה עוררין:

אחרי הכל אין צורך להעמיק חשוב כדי להבין ש-ה"גבולות" התנועה, הבאות בצורת חוקי תנועה, לטור בתו ולשלומו של הנוסע נוצרו, יש להשלים עמן

ב. לאור נסיוני בשאלה זו יודע אני מה דל ערכה של כתבה זו או אחרת לפתרון הבעיה. אולם בבואי היום למפקדתי ועל שולחני העתון ובולטת בו ידיעה זו:

„סמל צה״ל נהרג ועשרה חיילים ואזרחים נפצעו, בתאונת דרכים קשה שאירעה ביום ו׳ אחה״צ ליד צפת, בכביש המוביל למירון. הפצועים, רובם קשה, הועברו ע״י אמבולנסים של מ.ד.א. מצפת, טבריה וקרית שמונה אל בית החולים הממשלתי בפוריה. המקרה אירע, כאשר קומנדקר צבאי נסע, לדברי הפצועים, במהירות גדולה והתנגש בסיבוב חד באוטו בוס מסוג ״טייגר״ שטיפס במעלה ההר בכיוון צפת. כל נוסעי הקומנדקר שהיו ברובם חיילים, וביניהם שלושה חברי חולתא ושתי מורות מטבריה, הועפו מתוך המכונית ונחבלו.

הפצועים נאספו תחילה ע״י מכוניות והועברו לבית החולים ״הדסה״ בצפת, ושם הוגשה להם עזרה ראשונה. הסמל נהרג במקום עם נפילתו מהמכונית. הפצועים מסרו כי הנהג הוא כבן 18, אשר קיבל רשיון נהיגה רק לפני חודשיים. מבית החולים בפוריה נמסר, כי מצב הפצועים הוטב.״ (״דבר״, 19.5.57)

החלטתי לכתוב. אולי, אולי יבדק הענין מחדש, אולי ישקל הדם מחדש... דמם של הרוגי התאונות בצה״ל, וסבלן של משפחות שכולות ואנחתם של נכים ונכים למחצה.

2. אין להשוות את הנופל בשדה הקרב לנהרג בתאונות דרכים — האחרון דמו לא יכופר.

3. הנה הוא עומד בצידי דרכים ומרים ידו לעצור מכונית. קיבל חופשה קצרה, ועליו להגיע הביתה. 24 שעות לרשותו ומרחוק הוא נוסע. 5 טרמפים תפס והגיע עד הלום. עוד טרמפ אחד והוא מגיע. הנה המכונית באה — מכונית צבאית עמוסה חיילים. מרים הוא ידו והנהג נעצר. הוא עולה. נוסעים, והנה הסיבוב לחדרה. מה זה? לא הספיק לחשוב. הוא לא הגיע...

חקירה: הנהג חדש, בן 18½. גמר זה עתה קורס נהגות וכו'...

4. לא אמנה אותם. כך או אחרת הם נופלים, נפגעים. הם נכים ללא צורך, חנם...

5. הנני נמצא הרבה בדרכים ורואה זאת; לעתים תכופות רואה זאת. הנני מפקד יחידה — וקובר. ואומר בבית הקברות: נפל וכו'... הנני מפקד יחידה ואלי באים הנכים.

6. לא נגעתי בנוק ברכוש, אף אינני מגיש

ולקחתן בחשבון בתכנון זמני הנסיעות. אין רק לחלק את הדרך במהירות, כדי לחשב את הזמן. יש להכניס בחישוב זה את גורם ״מגבלות התנועה״ (וההצעה היא, שתהינה אלו באמת ״מגבלות״ ולא ״תקנות״ בלבד) ואין לרגוז על מציאות גורם זה יותר משרוגזים אנו על אורכה של דרך, או קשייה הטופוגרפיים.

* * *

ממ״ק עוז משה מדצ. 2601 מנתח בראשית רשימתו את הדרכים למניעת תאונות דרכים: מהנסיון אנו למדים שתאונות דרכים תמנענה בשלוש דרכים:

א) בצורה הנדסית. פירושו בנית כבישים רחבים, צמתות מתוכננות היטב, שילוט תמרורים, רמזורים ועוד. דבר אשר מקל את זרימת התנועה ומקל על הנהיגה.

ב) ע״י הסברה ותעמולה, וזאת ע״י כרוזת תעמולה, הענקת פרסים לנהגים זהירים, הסדר בקרב נהגים והילכי רגל שהנם שותפים ישירים לבעיה.

ג) ע״י פיקוח מוגבר והענשת עבריינים. אחרי שהוא סוקר את ההתקדמות הרבה שהושגה בשטחים אלה מאז הקמת המדינה הוא אומר:

את הבעיה ההנדסית — שיפור הדרכים — הנני משאיר לגורמים האזרחיים. חלק צה״ל בבעיה כחלק כל הנהגים האזרחיים במדינה. אולם נראה לי שבשתי הדרכים הנוספות אפשר לשפר.

אל לנו לשכוח מי הם נהגינו; נסיונם בנהיגה הנו דל ביותר, ועל נהג חסר ותק כזה מוטלת הסעת עשרים וארבעה נוסעים במשאית, נהיגה בדרכים משור בשות ולטוחים ארוכים עם מטען יקר, דבר הדורש בקיאות רבה בנהיגה.

אינני יכול להציע לשנות עובדות אלה כי ברורה לי הבעיה, אך דוקא משום שכך הוא המצב נגביר והפיקוח על הנהגים, נחדיר בקרבם את תחושת הזהירות, נחפש נא כל דרך אשר ברשותנו להעניק לנהג — בהסברים ובענשים — את הריסון העצמי כדי להדביר נגע זה או להפחיתו במידה האפשרית.

* * *

מכתב מועזע שלח לתחרות הרשימות סא״ל 9. המערכת רואה צורך להביא מכתבו זה בפני ציבור הקוראים:

1. הססתי רבות: לכתוב או לא לכתוב?

א. אינני כותב.

מלכודות ולא משפטי תנועה יפתרו את הבעיה. בלי נהגים בעלי נסיון, נהגים המשרתים שרות קבע והמתפרנסים מכך, לא ישונה הדבר.

* * *

זכתה בתחרות רשימתו של טוראי (מילור-אים) מרדכי הררי, בשל הגישה המעשית בה מטפלת היא בבעיה.

כיצד למנוע תאונות דרכים?

ברוב המקרים מצליח הנהג לגלות בזמן את המצב העוקב אחריו, או האורב לו מלפנים.

לדעתי חייבת המשטרה להיות גמישה ולשנות את תכסיסה בהתאם. אפשר לארגן מעין "בולשת דרכים", שתנוע ברכב שאינו צבאי ושאינו חשוד בשייכות למשטרה. חוליות ה"בולשת" תתפרסנה ב"כבישים ותשיגנה: א) הפתעת העברייני; ב) הרעת הנהגים.

3. בדיקות עצבים.

נהוג שכל מועמד לנהגות חייב להמציא אישור רפואי על כושר ראייתו. לדעתי, ראייה טובה אינה פחות חשובה מעצבים חזקים. אני מציע שתוצא הוראה המחייבת אישור דומה מרופא עצבים.

4. פיקוח על הנהג החדש.

טעות מרה היא, לדעתי, למסור אחריות על מכונה לנהג אשר זה עתה סיים את הקורס. נהג זה, שעדיין אין לו פרקטיקה במקצוע, עדיין אינו ראוי להיות נקרא נהג, והוא צריך להיות מלווה ע"י נהג ותיק ולהיות תחת פיקוחו לזמן ממושך — כמו שזה נהוג לגבי כמה וכמה מקצועות צבאיים אחרים.

5. הסברה אינטנסיבית רחבה

מעל לכל תלוי הבטחון בדרכים במצפנו של האוחז בהגה. רק אחוז קטן ביותר של נהגים שם לב לכרונות-הזהירות הנישאות בצידי הכבישים — כמו למשל: "רק להם מותר לטוס", או "זהירות מונעת אסון", ועוד. למעשה, היופי שבציור ובחרוז מושכים קצת, אולם המשמעות אינה נקלטת. בעיה כאובה זו דורשת מעשים ערים: רפורטזיות תקופתיות בעתונות הצבאית, אשר יבליטו את הצד המחריד שבתאונות הדרכים — על נכים כתוצאה מאסונות דרכים; על הורים שכולים אשר בניהם נספו בתאונות; על המעמסה הכספית הנגרמת למדינה עלידי הנוזקים; על

סטטיסטיקה. אינני מצוי כעת על יד סוג זה של עניינים, אולם דבר אחד ברור לי: בעית הנהגים הצעירים בצה"ל היא הקובעת והדורשת תיקונה, ושום דבר לא יאפיל על זאת, ולא יוכל להאפיל על דם חינוך הנשפך בכבישים ובדרכים.

7. כל הכבוד למשטרה הצבאית. הנני בעצמי שוטר צבאי לשעבר, ואדע להעריך את עבודתה. אולם לא בכוחה של המשטרה הצבאית להתגבר על כך — לא

אדם לא יעריך כראוי משמעות המלים "תאונות דרכים" כל עוד הוא לא היה קרבן לאסון שכזה. בזמן שרותי בצה"ל הייתי עד לשתי תאונות דרך, האחת מהן קטלנית. מקרה מחריד זה נחרת בזכרוני והביאני להרהר ולחקור בשאלות: מדוע בארצנו הקטנה מתרבות התאונות? וכיצד יש למנוע אותן בהתאם לתנאי הארץ? אני שמח שניתנה לי כאן ההזדמנות להביא את מסקנותי, הנוגעות למסגרת הצבאית בלבד.

1. אי התחשבות בעייפותם של הנהגים.

שרתתי בכמה יחידות, והייתי עד ראייה לתופעה של עומס ההסעות והובלות המוטל על נהגים מעטים באופן יחסי. בלית ברירה חייב המצב שאותם נהגים יחידים שבנמצא צריכים היו לעבוד ברציפות, על-מנת למלא את החסר, ללא מנוחה ביום ובלילה, כשהם עצבנים ומתוחים מעייפות — והעייפות היא גורם מכריע בתאונות. הפתרון לדעתי הוא:

1. אימון מספר רב יותר של נהגים, לשם חלוקת עומס העבודה.

2. תשומת לב יתרה למנוחת הנהג, ואפילו כאשר מדובר על אפשרות שחרורם משמירות לילה, במידה שרצף עבודתם מצדיק זאת.

2. נקיטת תכסיסי-נגד מחוץ למקובל.

המשטרה הצבאית נוהגת, מדי פעם, לערוך מלכודות במגמה להפתיע את העבריינים; למעשה מחטיאות מלכודות אלה את מטרותן, כי אינן מצליחות להשיג הפתעה: הראשון שנפל בפח מאיתן בפנסיו הקדמיים לנהגים הבאים לקראתו. אות "מוסכם" זה משמש אזהרה לכל באי-דרך, המתחילים להאט נסיעתם — אולם רק באותו קטע החשוד במלכודת.

פעולה שגרית דומה היא פטרול הדרכים הממונע, אשר תפקידו להפתיע ולרדוף אחרי עברייני-תנועה.

האבידות בנפש אשר היו לשוא ואשר עם קצת זהיר
רות ואחריות יכלו להימנע.

בדומה להרצאות הניתנות בצבא על מחלות מידב-
קות יש לארגן הרצאות על הנושא הנ"ל. את הנהגים
שביחידות יש לשאול לפתרונות אשר יביאו להפחתת
המחלה הממאירה, ולעורר את מצפונם בכל הדרכים
הנראות.

בדומה לכרזות על הנושא סודיות המתפרסמות
בטפסים קטנים והמחולקים ביחידות, אפשר להוציא
כרזים מצוירים וקטנים כאלה, ולהדביקם בתא הנהג.
רבות הן השיטות להחדרת ההכרה המצפונית בנוג-
עים בדבר, ועליה צריכים לשים את הדגש.

6. אין להאיץ בנהג

יש להקציב בכרטיס העבודה זמן בהתאם למרחק
ובהתחשב במהירות; טעות היא להאיץ בנהג ולדרבן
אותו להגיע במהירות המקסימלית. כיון שהמהירות

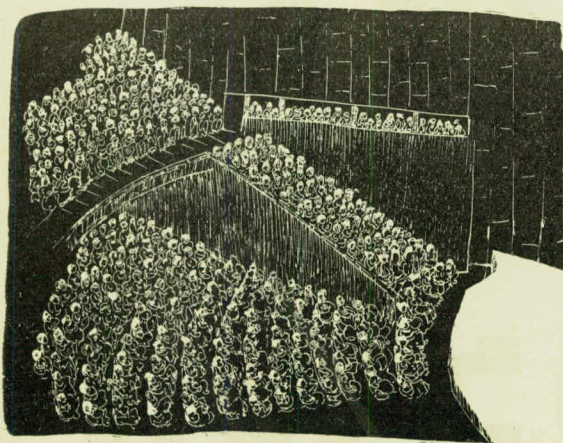
7. משקפי-שדה

יש להקציב לנהגי יחידות שדה, משקפי-שדה. כי
רבים הם הנהגים המתלוננים על כאבי עינים אחר
מספר חודשי עבודה בשבילי עפר. נהג הנוסע במכונה
פתוחה בדרכי עפר וללא מגן לעיניו עלול להיפגע
תוך כדי מילוי תפקידו — והמסקנה ברורה.

* * *

לצערנו הרב, רוב הכבישים בארץ הם צרים באופן
יחסי לתנועה המוגברת בהם, וזהו אחד המניעים
לתאונות. עלינו מוטל בראש וראשונה, לטפל בנהג
— להבהיר לו את האחריות המוטלת עליו לחיי
אנשים. כל אחד מאתנו חייב לראות עצמו בסכנה,
ולתרום ממאמציו להפחתת קרבנות שוא.

מדרכי הררי

מעל „במת מערכות“ ניתנת לך הזדמנות
לאמר את דברך לפני אולם מלא! אם
יש לך רעיון העלול, לדעתך, להיות לעזר
לחברך המפקדים — הבא אותו לידיעתנו.
אנו מצידנו מבטיחים לך אולם מלא —
ואף משלמים בעבור הופעתך.

כתובתנו: „במת מערכות“.

דואר צבאי 2432.

לצה"ל

שא ברכה
ליום השנה למבצע „קדש“
עלה והצלח

מרכז „תנובה“

בכל אופו
על כל אופו

צמיג
ג'נרל

המועצה לשיווק פרי הדר לישראל

דרך יפו-תל-אביב 9 — טלפון 82291

ת.ד. 2590 — מברקים: ציטרוס תל-אביב

תל-אביב.

המועצות מרכזות בידיהן את:

הפיקוח על הנסיעות

הפיקוח על הקטיף והאריזה

שיווק היבולים בחו"ל ובארץ

החובלה הימית

מתן הלוואות לפרדסנים

מחקר חקלאי

ה ס פ ק ה ש ל :

חמרים להדברת מזיקים

ציוד לפרדסים ולבתי אריזה

חמרי אריזה.

לצבא הגנה לישראל

עלה והצלח!

החברה לחוטי חשמל בישראל בע"מ

חיפה

„חריש“ בע"מ

חברה קואופרטיבית חקלאית

תל-אביב. רח' לבונטין 30

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה ואמנה

עלה והצלח!

קבלנים ליסטנברג ושות' בע"מ

חברה יבנית בצפון תל-אביב

לצה"ל, מדביר מצרים במדבר

במלאות שנה למבצע המפואר

ברכת

בית „הסנה”

טול-פיל

תעשייה ישראלית למכשירי יהלומים

תל-אביב, דרך שלמה 44 ת.ד. 743 טלפון 84523

מברקים: דיאמונפיל תל-אביב

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה

עלה והצלח!

צדוק ארליך

מחסני ברזל ישן, ת"א, דרך שלמה

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה ליום השנה למבצע "קדש"

עלה והצלח!

"שקמונה" בע"מ

חברה לשכון ופתוח — חיפה

"כותוניה" מפעלי טקסטיל - בע"מ

מטויה לכותנה וסיבי סיבן

המשרד: תל-אביב, רחוב אחוזת-בית 6
המפעל: פתח-תקוה — טל. 912368

קבוצה "א" של יבואני מספוא

תל-אביב, מרכז מסחרי 55

שותפות "הספקה" בע"מ

תל-אביב, רחוב מרחביה 10

לצה"ל

שא ברכה
ליום השנה למבצע „קדש“
עלה והצלח!

אחים גולדשטיין

חברה לבנין ופתוח בע"מ — רמת-גן

„במעסף“ בע"מ

ביח"ר לתריסים מתקפלים

החברה הישראלית

לקופסאות פח בע"מ

חברת החמצן לישראל בע"מ

מפרץ חיפה

לצה"ל

שא ברכה נאמנה

„שמעון“

מפעלי מלט ישראלים

המשרד: ת"א, רח' בלפור 40

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה

מפעלי יציקה

"וולקן"

בע"מ

לצבא הגנה לישראל

עלה והצלח!

בנק למלאכה בע"מ

אגרובנק בע"מ

קפת מלוה „המזרח“ בע"מ
תל-אביב, רחוב הלל הזקן

בנק זרובבל בע"מ

בנק הפועל המזרחי בע"מ

לצבא הגנה לישראל

שא ברכת ליום השנה של מבצע "קדש"

עלה והצלח

סלים ג'ורי ושות'

חברה קבלנית לבנין - רמת-גן

„גביש“ בע"מ - תעשית זכוכית

ראשון לציון

„פאטרא“ בע"מ

סוכנות נסיעות לכל חלקי העולם

„פלקרמיק“ בע"מ

מפרץ חיפה

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה ליום השנה למבצע "קדש"

עלה והצלח!

"זיקה" בע"מ

מפעלי אלקטרודות
מפרץ חיפה

פסח שלפוברסקי ושות' בע"מ

ייצור חלקי חלוף לטרקטורים

מחפרים ומכונות חקלאיות

•
תקון טרקטורים ומכונות חקלאות

•
אזור, רח' ב' מס. 10

טל. 82128

ת.ד. 1075, תל-אביב

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה לגלוי גבורתך במבצע "קדש"

עלה והצלח !

"אביק" בע"מ

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה

חזק ואמץ !

"גלעם" בע"מ

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה

"החקלאית" בע"מ

אגודה הדדית לבטוח המקנה בישראל

לצבא הגנה לישראל

עלה והצלח!

בנק א"י בריטניה בע"מ

הלואה וחסכון יפו-ת"א

הלואה וחסכון חיפה

בנק המזרחי בע"מ

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה – עלה והצלח!

„מאיר“

חברה להשקאות בע"מ

ת"א, שד"ר 6. טל. 67488.89.80. ת.ד. 1188

„שתף“ בע"מ

חברה להספקה ולשווק לקואופרטיבים

בנק ישראל לתעשיה בע"מ

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה

ציון בע"מ

חברה לביטוח

חזק ונתחזק!

לצה ל

שא ברכת

חברת „קרנל“ בע"מ

עלה והצלח!

לצבא הגנה לישראל

עלה והצלח!

„נשר“

מפעלי מלט ישראליים

נשר - רמלה

לצבא הגנה לישראל

עלה והצלח!

„אר־יב“ בע״מ חברה לבנין ושכון
תל-אביב, אחוזה בית 3

מחסני עצים בע״מ

מחסני ברזל בע״מ

החברה המאוחדת לצנורות
ולמסחר ותעשיה בע״מ

ח. א. מלצ'ן ובניו

רחובות — תל-אביב

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה ליום השנה למבצע "קדש"

עלה והצליח!

„זחליל" בע"מ

חברה לחריש ישור וחפירה

חברה לבנין והספקה בע"מ

„פלד" אריגי פיק

„שלב" בע"מ קואופרטיב להובלה

ש. מזל ושות'

תל-אביב, רחוב אחד העם (בנין בנק קפת-עם)

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה

עלה והצלח!

„חרות“ בע"מ

מפעלי אינסטלציה

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה

עלה והצלח!

„סולל־בונה“ בע"מ

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה ליום השנה של מבצע "קדש"

עלה והצלח!

צבי סבירסקי ושות'

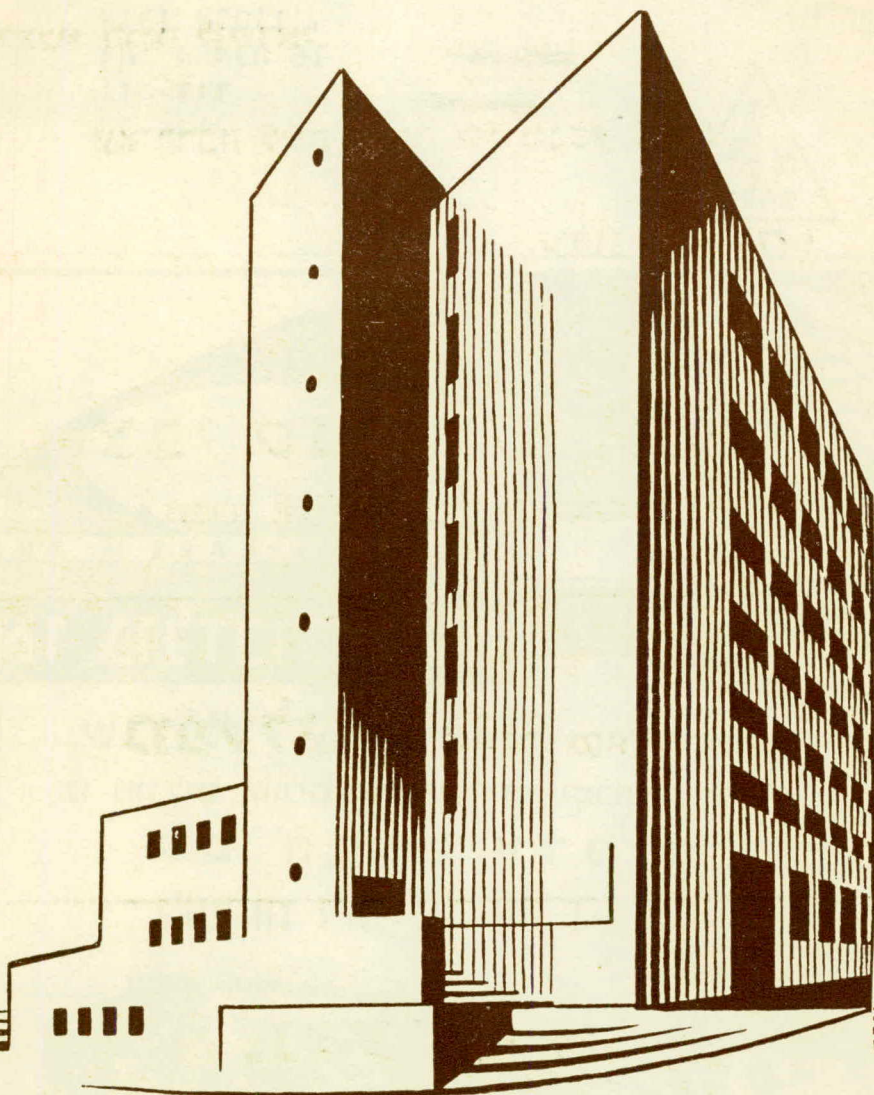
חברה קבלנית לבנין - רמת-גן

מפעלי ארגמן בע"מ

רמת-גן

"נוע" בע"מ

"פאקא" בע"מ

הבנק הוותיק והגדול במדינה

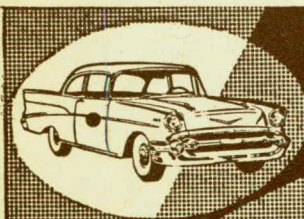
בנק לאומי
לישראל בעמ

דואר ליטני

לכבוד

אורן אלחנן
רח' התאנה 16
נוה-דוד
תל-אביב

TRUCKS • CARS • BUSES

ליאו בולדברג בע"מ

"שברולט" בנה בית חרושת מיוחד שמייצר
12 מודלים שונים של טנדרים ומכוניות משא,

עם הנעה קדמית

לשרות רוב צבאות העולם

